

Πανελλήνιο Πνευματικό Κέντρο
«Ο ΦΙΛΩΝ»

Οκτώβριος 2026

ΤΕΧΝΗ

&

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

www.filonas.gr

Σημείωμα του Εκδότη

Μέσα από τις στήλες του περιοδικού μας έχουμε συζητήσει πολλές φορές για την τέχνη, τη μουσική, τη λογοτεχνία, την αισθητική και τον πολιτισμό. Έχουμε μιλήσει για δημιουργούς και έργα, για καλλιτεχνικά ρεύματα και εποχές, για την ιστορία και τις διαφορετικές μορφές με τις οποίες ο άνθρωπος επιχειρεί να εκφράσει αυτό που αισθάνεται, σκέπτεται ή ονειρεύεται. Ίσως όμως υπάρχει ένα ερώτημα που βρίσκεται πίσω από όλα τα προηγούμενα: για ποιο λόγο δημιουργούμε;

Με άλλα λόγια, έχει η τέχνη έναν σκοπό; Το ερώτημα μοιάζει απλό, αλλά δεν είναι. Και γίνεται ακόμη δυσκολότερο όταν χρησιμοποιούμε τη λέξη «σκοπός», γιατί αυτή μπορεί να σημαίνει πολλά διαφορετικά πράγματα. Σκοπός είναι η πρόθεση του καλλιτέχνη; Είναι το αποτέλεσμα που επιδιώκει να προκαλέσει στο κοινό; Είναι η αισθητική συγκίνηση; Είναι η έκφραση μιας ιδέας; Είναι η αναζήτηση της ομορφιάς; Είναι η διαμόρφωση της κοινωνίας; Είναι η ψυχαγωγία; Ή μήπως η τέχνη δεν χρειάζεται κανέναν εξωτερικό σκοπό και η ίδια η ύπαρξη του έργου αποτελεί τον τελικό της προορισμό; Και αν η τέχνη έχει σκοπό, σημαίνει άραγε ότι πρέπει να είναι και χρήσιμη;

Εδώ αρχίζει μια από τις πιο ενδιαφέρουσες αντιφάσεις της καλλιτεχνικής δημιουργίας.

Στην καθημερινή μας γλώσσα έχουμε μάθει να συνδέουμε σχεδόν αυτονόητα τον σκοπό με τη χρησιμότητα. Ένα εργαλείο έχει έναν σκοπό επειδή είναι χρήσιμο για κάτι. Ένα κτήριο σχεδιάζεται για να στεγάσει ανθρώπους. Ένα βιβλίο μπορεί να γραφτεί για να πληροφορήσει. Ένα μηχάνημα κατασκευάζεται για να εκτελεί μια συγκεκριμένη λειτουργία. Τι συμβαίνει όμως με ένα ποίημα; Σε τι χρησιμεύει ένας πίνακας; Ποια είναι η «χρησιμότητα» μιας συμφωνίας του Beethoven ή ενός γλυπτού του Michelangelo;

Η πρώτη απάντηση που ίσως μας έρχεται είναι ότι αυτά τα έργα δεν χρειάζεται να είναι χρήσιμα. Και πράγματι, αν χρησιμοποιήσουμε τη λέξη χρησιμότητα με τη στενή πρακτική της έννοια, η τέχνη φαίνεται να βρίσκεται σχεδόν στον αντίποδα της χρησιμότητας. Όμως αυτό δεν σημαίνει ότι είναι άσκοπη. Ίσως εδώ βρίσκεται μια θεμελιώδης διάκριση δηλαδή άλλο το να έχει κάτι χρησιμότητα και άλλο το να έχει σκοπό. Ένα έργο τέχνης μπορεί να μην είναι χρήσιμο όπως είναι ένα εργαλείο, και παρ' όλα αυτά να επιτελεί έναν σκοπό βαθύτερο από μια πρακτική λειτουργία. Μπορεί να μεταμορφώνει τον τρόπο με τον οποίο βλέπουμε τον κόσμο. Μπορεί να διασώζει μια μνήμη. Να δημιουργεί συγκίνηση. Να μας κάνει να αντιληφθούμε κάτι που προηγουμένως δεν μπορούσαμε να

εκφράσουμε με λόγια. Να μας φέρνει αντιμέτωπους με τον εαυτό μας. Και αυτή η «χρησιμότητα» δεν είναι καθόλου ευκαταφρόνητη. Ίσως μάλιστα είναι η σημαντικότερη χρησιμότητα του πολιτισμού, να κάνει τον άνθρωπο διαφορετικό από αυτόν που ήταν πριν συναντήσει το έργο.

Εδώ συναντούμε ένα δεύτερο, ακόμη παλαιότερο ερώτημα. Μήπως ο σκοπός της τέχνης είναι απλώς η δημιουργία της ομορφιάς; Η αρμονία, η ισορροπία, η μορφή, ο ρυθμός, η μελωδία, το χρώμα, η αναλογία, η σύνθεση δεν είναι άραγε από μόνα τους επαρκείς λόγοι για να δημιουργήσει κανείς; Για ένα μεγάλο μέρος της ιστορίας της τέχνης, η απάντηση θα μπορούσε να είναι καταφατική. Ο άνθρωπος δεν χρειάζεται πάντοτε να δημιουργεί κάτι προκειμένου να εξυπηρετήσει μια πρακτική ανάγκη. Δημιουργεί και επειδή θέλει να προσθέσει στον κόσμο κάτι που πριν δεν υπήρχε: μια μορφή ομορφιάς.

Και όμως, ακόμη κι εδώ υπάρχει μια δυσκολία. Η ομορφιά δεν είναι απλώς ένα ευχάριστο συναίσθημα. Ένα μεγάλο έργο τέχνης μπορεί να είναι όμορφο και ταυτόχρονα να είναι τραγικό, ανησυχητικό, σκοτεινό ή ακόμη και αποκρουστικό. Ο καλλιτέχνης μπορεί να επιδιώκει να μας συγκλονίσει και όχι να μας καθησυχάσει. Άρα η αισθητική εμπειρία δεν ταυτίζεται αναγκαστικά με την ευχαρίστηση. Η τέχνη μπορεί να μας προσφέρει χαρά, συγκίνηση, αγωνία, έκπληξη, φόβο, νοσταλγία, ακόμη και απορία. Ίσως λοιπόν ο σκοπός της δεν

είναι να μας κάνει απλώς να αισθανθούμε καλά, αλλά να μας κάνει να αισθανθούμε βαθύτερα.

Και εδώ εμφανίζεται ένα άλλο παράδοξο. Όταν ένας καλλιτέχνης αρχίζει να δημιουργεί, έχει πάντοτε έναν συγκεκριμένο σκοπό; Μερικές φορές ασφαλώς και έχει. Ο ζωγράφος μπορεί να θέλει να αποτυπώσει ένα τοπίο. Ο συνθέτης να εκφράσει μια συγκεκριμένη ιδέα. Ο σκηνοθέτης να σχολιάσει μια κοινωνική πραγματικότητα. Ο συγγραφέας να αφηγηθεί μια ιστορία. Υπάρχουν έργα τα οποία ξεκινούν από μια σαφή πρόθεση. Υπάρχουν όμως και έργα τα οποία ανακαλύπτουν τον σκοπό τους στην πορεία της δημιουργίας.

Και ίσως αυτό είναι ένα από τα πιο μυστηριώδη χαρακτηριστικά της τέχνης. Ο καλλιτέχνης δεν είναι πάντοτε ο απόλυτος κύριος του έργου του. Μερικές φορές το έργο, καθώς δημιουργείται, αρχίζει να «απαντά» στον δημιουργό του. Μια μουσική φράση οδηγεί σε μια άλλη. Ένα χρώμα αλλάζει ολόκληρη τη σύνθεση. Ένας χαρακτήρας σε ένα μυθιστόρημα αποκτά μια δική του λογική. Μια αρχική ιδέα μεταμορφώνεται. Και τότε ο σκοπός δεν προηγείται απολύτως του έργου, γεννιέται μαζί του. Ίσως, επομένως, να πρέπει να διακρίνουμε τον σκοπό από την πρόθεση. Η πρόθεση ανήκει στον καλλιτέχνη αλλά ο σκοπός μπορεί να ανήκει και στο ίδιο το έργο.

Εδώ η υπόθεση γίνεται ακόμη πιο ενδιαφέρουσα. Ας υποθέσουμε ότι ο καλλιτέχνης έχει έναν συγκεκριμένο σκοπό και θέλει να πει κάτι συγκεκριμένο. Το κοινό όμως δεν είναι υποχρεωμένο να καταλάβει αυτό που εκείνος είχε στο μυαλό του. Και ίσως αυτό να είναι όχι αποτυχία αλλά προϋπόθεση της τέχνης. Το έργο εγκαταλείπει κάποια στιγμή τον δημιουργό του. Πηγαίνει στον θεατή, στον ακροατή, στον αναγνώστη και εκεί αποκτά μια δεύτερη ζωή. Ένα ποίημα μπορεί να σημαίνει κάτι διαφορετικό για δύο ανθρώπους. Ένας πίνακας μπορεί να ξυπνήσει σε κάποιον μια παιδική ανάμνηση που ο ζωγράφος δεν είχε ποτέ φανταστεί. Μια μουσική σύνθεση μπορεί να αποκτήσει, δεκαετίες ή αιώνες αργότερα, ένα εντελώς διαφορετικό νόημα. Αυτό σημαίνει ότι το νόημα ενός έργου δεν βρίσκεται πάντοτε αποκλειστικά πίσω από αυτό, στην πρόθεση του δημιουργού. Μπορεί να βρίσκεται και μπροστά του, στη συνάντησή του με τον άνθρωπο που το προσλαμβάνει. Και έτσι δημιουργείται μια ιδιαίτερη μορφή επικοινωνίας. Ο καλλιτέχνης δημιουργεί, το έργο μεταφέρει, ο θεατής ερμηνεύει κι έτσι το τελικό αποτέλεσμα δεν είναι απολύτως ίδιο με την αρχική πρόθεση κανενός από τους δύο.

Στις μέρες μας συναντούμε συχνά έργα που μοιάζουν να ξεκινούν από ένα μήνυμα: πολιτικό, κοινωνικό, περιβαλλοντικό, ιδεολογικό, ταυτοτικό. Ο καλλιτέχνης θέλει να πει κάτι και χρησιμοποιεί την τέχνη ως μέσο για να το μεταφέρει. Φυσικά, δεν υπάρχει τίποτε εγγενώς προβληματικό σε

αυτό. Η τέχνη πάντοτε συνομιλούσε με την εποχή της. Οι τοιχογραφίες, τα θρησκευτικά έργα, τα ιστορικά μνημεία, η λογοτεχνία, το θέατρο και η μουσική υπήρξαν συχνά φορείς αξιών, αντιλήψεων και ιδεών. Το ερώτημα όμως είναι διαφορετικό. Όταν το μήνυμα γίνεται σημαντικότερο από το έργο, εξακολουθούμε να μιλάμε για τέχνη ή για μια μορφή επικοινωνίας που χρησιμοποιεί καλλιτεχνικά μέσα;

Ένα έργο μπορεί ασφαλώς να έχει μήνυμα. Αλλά η τέχνη ίσως αρχίζει να χάνει κάτι όταν το μήνυμα γίνεται τόσο προφανές ώστε να μην αφήνει χώρο στον θεατή. Γιατί η τέχνη δεν είναι αφίσα, ούτε ανακοίνωση, ούτε σύνθημα ή τουλάχιστον, δεν είναι μόνο αυτά. Η δύναμή της βρίσκεται συχνά ακριβώς στην πολυσημία της, στο ότι δηλαδή μπορεί να λέει περισσότερα από ένα πράγματα χωρίς να τα διατυπώνει όλα.

Και ίσως εδώ μπορούμε να επιστρέψουμε στο αρχικό μας ερώτημα, αλλά αυτή τη φορά σε μεγαλύτερη κλίμακα. Δεν είναι μόνο το έργο τέχνης που αναζητάμε να κατανοήσουμε. Είναι ο ίδιος ο πολιτισμός. Γιατί δημιουργεί πολιτισμό ο άνθρωπος; Γιατί γράφει ποιήματα, χτίζει ναούς, συνθέτει μουσική, ζωγραφίζει, αφηγείται ιστορίες, συλλέγει μνήμες, διατηρεί παραδόσεις;

Αν κοιτάξουμε τον πολιτισμό μόνο από την πλευρά της χρησιμότητας, πολλά από αυτά μοιάζουν περιττά. Και όμως, χωρίς αυτά ο άνθρωπος δεν θα ήταν ο ίδιος άνθρωπος. Ο πολιτισμός δεν είναι απλώς ένα «πρόσθετο»

στη ζωή μας, κάτι που κάνουμε αφού έχουμε εξασφαλίσει την τροφή, την ασφάλεια και την οικονομική μας ευημερία. Είναι ένας από τους τρόπους με τους οποίους ο άνθρωπος δίνει μορφή στην ύπαρξή του. Η τέχνη δεν μας προσφέρει πάντοτε κάτι που μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε. Μας προσφέρει όμως κάτι που μπορούμε να γίνουμε και αυτή ίσως είναι μια πολύ βαθύτερη μορφή χρησιμότητας.

Τελικά, ίσως το λάθος βρίσκεται στην ίδια την ερώτηση όταν ζητάμε από την τέχνη έναν και μοναδικό σκοπό. Η τέχνη μπορεί να υπηρετεί την ομορφιά και την αλήθεια, μπορεί να ψυχαγωγεί και να εκπαιδεύει, μπορεί να εκφράζει και να επικοινωνεί, μπορεί να διατηρεί τη μνήμη και να δημιουργεί κάτι εντελώς νέο, μπορεί να καταγγέλλει την εποχή της ή να την ξεπερνά, μπορεί να έχει συγκεκριμένη πρόθεση ή να ανακαλύπτει τον προορισμό της μέσα από τη δημιουργία και μπορεί, τελικά, να είναι «χρήσιμη» ακριβώς επειδή δεν υπηρετεί μια στενή πρακτική χρησιμότητα.

Ίσως ο πολιτισμός να μας θυμίζει κάτι που η σύγχρονη εποχή συχνά ξεχνά ότι δεν είναι χρήσιμο μόνο ό,τι μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε. Υπάρχουν πράγματα χρήσιμα επειδή μας κάνουν πιο ανθρώπινους. Ένα τραγούδι, ένα βιβλίο, ένας πίνακας, μια παράσταση, μια ιστορία που περνά από γενιά σε γενιά, ή μια στιγμή σιωπής μπροστά σε ένα έργο τέχνης. Ίσως τελικά αυτό να είναι το πιο παράξενο τεολογικό χαρακτηριστικό της τέχνης, ότι ο σκοπός της δεν είναι πάντοτε να μας οδηγήσει κάπου έξω από την ίδια. Μπορεί να είναι να μας οδηγήσει βαθύτερα μέσα στον εαυτό μας.

Αν λοιπόν ρωτήσουμε ξανά αν έχει η τέχνη έναν σκοπό, ίσως η πιο ειλικρινής απάντηση να είναι, ότι πράγματι έχει αλλά όχι έναν μόνο, και ίσως ακριβώς γι' αυτό εξακολουθούμε, αιώνες τώρα, να δημιουργούμε και να κοιτάζουμε, να ακούμε και να διαβάζουμε. Γιατί η τέχνη δεν μας δίνει πάντοτε απαντήσεις αλλά κάτι ίσως σημαντικότερο, την ικανότητα να συνεχίζουμε να ρωτάμε...

Τα Νέα του Φίλωνα

σελ 03 - 10

Καλλιτεχνικά Νέα

σελ 11 - 36

Ο Φίλωνας Προτείνει – Χορός, Θέατρο, Εικαστικά

Μουσικά Δρώμενα

σελ 37 - 50

Ο Φίλωνας Προτείνει – Μουσικές Εκδηλώσεις

Η Τέχνη μέσα από την Κριτική

σελ 51 - 54

Μουσικό Ημερολόγιο

σελ 55 - 65

Πολιτιστικές Δραστηριότητες και
Επικαιρότητα

σελ 66 - 76

Καλλιτεχνικά Αφιερώματα & Συνεντεύξεις
Ψυχής

σελ 77 - 112

Η Γωνιά του Βιβλίου με τις Εκδόσεις
Παπαγρηγορίου -Νάκας

σελ 113 - 115

Πανόραμα Τέχνης, Πολιτισμού και
Αισθητικής

σελ 116 - 131

Τα Νέα του Φίλωνα

Πανελλήνιο Πνευματικό Κέντρο
"Ο ΦΙΛΩΝ"

Με ιδιαίτερη επιτυχία πραγματοποιήθηκαν την Κυριακή 5 Ιουλίου 2026 οι εργασίες της Τακτικής Γενικής Συνέλευσης και οι αρχαιρεσίες για την ανάδειξη του νέου Διοικητικού Συμβουλίου και της νέας Εξελεγκτικής Επιτροπής του Πανελλήνιου Πνευματικού Κέντρου «Ο ΦΙΛΩΝ», στα γραφεία του Σωματείου στον Πειραιά (Σωτήρος Διός 7).

Το απερχόμενο Διοικητικό Συμβούλιο εκφράζει τις θερμές του ευχαριστίες προς όλα τα μέλη της Γενικής Συνέλευσης που συμμετείχαν στις εργασίες της, τόσο με τη φυσική τους παρουσία όσο και μέσω της διαδικασίας της επιστολικής ψήφου δι' αντιπροσώπου. Η ενεργός συμμετοχή των μελών συνέβαλε καθοριστικά στην άρτια,

Νέο

Διοικητικό

Συμβούλιο του Π.Π.Κ. «Ο Φίλων» Εκλέχθηκε κατά την Τακτική Γενική Συνέλευση και τις Αρχαιρεσίες του Ιουλίου

δημοκρατική και καταστατικά υποδειγματική διεξαγωγή της κορυφαίας διαδικασίας του Σωματείου.

Κατά το πρώτο μέρος των εργασιών παρουσιάστηκαν ο Διοικητικός Απολογισμός και ο Οικονομικός Απολογισμός της περιόδου Ιουλίου 2023 – Ιουνίου 2026, σύμφωνα με την Έκθεση της Εξελεγκτικής Επιτροπής. Μετά από συζήτηση, η Γενική Συνέλευση ενέκρινε παμψηφεί τον Διοικητικό Απολογισμό και τον Οικονομικό Απολογισμό.

Στη συνέχεια η Γενική Συνέλευση εξέλεξε ομόφωνα την τριμελή Εφορευτική Επιτροπή, αποτελούμενη από την κα Μαρτίνα Γρηγορίου Τουμπανάκη, ως Πρόεδρο, και τα μέλη κα Άντα Παϊζη και κ. Νικόλαο Δημητρά, οι οποίοι είχαν την

ευθύνη της διεξαγωγής και της εποπτείας της εκλογικής διαδικασίας.

Από τα σαράντα πέντε (45) ταμειακώς εντάξει μέλη της Γ.Σ. του Σωματείου άσκησαν το εκλογικό τους δικαίωμα είκοσι έξι (26) μέλη, ποσοστό που υπερβαίνει το 60% του εκλογικού σώματος. Με βάση τα αποτελέσματα της ψηφοφορίας, εξελέγησαν ως μέλη του νέου Διοικητικού Συμβουλίου, κατά σειρά διαλογής ψήφων:

Νικόλαος Σοφιανός (Πρόεδρος)
Γεώργιος Σοφιανός (Αντιπρόεδρος)
Νικόλαος Κεράνης (Αντιπρόεδρος)
Γεώργιος Σταθόπουλος (Γεν. Γραμματέας)
Απόστολος Αλεξίου (Ταμίας)
Σοφία Θεοδώρου (Εφορος)
Μαργαρίτα Κολάση (Εφορος)
Ηλίας Σιατούνης (Μέλος)
Δήμητρα Χόνδρου (Μέλος)

Ως αναπληρωματικά μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου εξελέγησαν:

Δήμητρα Καραβάνια
Μιχάλης Ηλιάκης
Χρυσόστομος Καλογριδάκης

Για τη νέα Εξελεγκτική Επιτροπή εξελέγησαν, κατά σειρά ψήφων:

Χρήστος Τσιχλής
Μαρουσώ Φραντζέσκου – Καραβάνια
Νικόλαος Ζαγκλαράς

Οι εργασίες της Τακτικής Γενικής Συνέλευσης ολοκληρώθηκαν σε εξαιρετικό κλίμα συνεργασίας, με πλήρη τήρηση των προβλεπόμενων καταστατικών διαδικασιών και με ιδιαίτερα υψηλή συμμετοχή των μελών, γεγονός που επιβεβαιώνει το έντονο ενδιαφέρον τους για τη λειτουργία και το μέλλον του ιστορικού Σωματείου. Το απερχόμενο Διοικητικό Συμβούλιο συγχαίρει θερμά όλα τα εκλεγέντα μέλη και εύχεται κάθε επιτυχία στο έργο τους, εκφράζοντας τη βεβαιότητα ότι θα συνεχίσουν με υπευθυνότητα και αφοσίωση να υπηρετούν τους σκοπούς και τις διαχρονικές αξίες του Πανελλήνιου Πνευματικού Κέντρου «Ο ΦΙΛΩΝ».

Το νεοεκλεγέν Διοικητικό Συμβούλιο συνεκλήθη μετά το πέρας των εκλογικής διαδικασίας και σύμφωνα με τις διατάξεις του Καταστατικού συγκροτήθηκε σε σώμα και κατανεμήθηκαν τα αξιώματα του Προέδρου, των Αντιπροέδρων, του Γενικού Γραμματέα, του Ταμιά, των Εφόρων και των λοιπών μελών του Διοικητικού Συμβουλίου.

Ρεσιτάλ Μουσικής

Διακεκριμένων Καλλιτεχνών του Διαγωνισμού "Ταλέντα Βραβεία Φίλωνας" 2026: 2 Κύκλοι

Τετάρτη στις 8 μ.μ. με τίτλο «*Soirée des Talents* - Μια μαγική βραδιά με τους διακεκριμένους καλλιτέχνες των Βραβείων Φίλωνας» στον Ελληνογαλλικό Σύνδεσμο στο πλαίσιο της 14ης Φθινοπωρινής Εορταστικής Εικαστικής Συνάντησης του τετραημέρου Πολιτιστικών Δρώμενων Τέχνης, που διοργανώνει η εικαστικός και μέλος της Γ.Σ. του Φίλωνα κα Αργυρούλα Ραρρας Τσιώτα. Ο 2ος κύκλος θα πραγματοποιηθεί την Παρασκευή 27 Νοεμβρίου στην Δημοτική Πινακοθήκη του Πειραιά. Πιο αναλυτικά σχετικά με το πρόγραμμα και τους συμμετέχοντες στους 2 κύκλους θα υπάρξουν σχετικές ανακοινώσεις μέσα από τη ιστοσελίδα του Φίλωνα καθώς και την σελίδα του Σωματίου στο FB και το Instagram.

Το Π.Κ.Π. «Ο ΦΙΛΩΝ» προγραμματίζει 2 κύκλους ρεπερτορίων κλασικής μουσικής για να τιμήσει τους βραβευθέντες (Α΄, Β΄, Γ΄ Βραβείο) και των τεσσάρων Μουσικών Διαγωνισμών (Πιάνου, Λυρικού Τραγουδιού, Εγχόρδων και Πιάνου) όπου ο κάθε βραβευμένος θα παίξει ένα μουσικό κομμάτι από αυτά στα οποία διαγωνίστηκε με επιτυχία στον φετινό 47ο Διαγωνισμό.

Ο 1ος κύκλος ρεπερτορίου θα πραγματοποιηθεί στις 04 Νοεμβρίου ημέρα

Ο Φίλωνας προσκαλεί όλους τους λάτρεις της κλασικής μουσικής να θαυμάσουν τους

καλλιτέχνες του αύριο και να τους απολαύσουν σε μια πανδαισία ήχων και

μελωδίας. Η είσοδος θα είναι ελεύθερη και στους δύο κύκλους του Ρεσιτάλ.

ΑΘΗΝΑΙΟΓΝΩΣΙΑ,

Ξανα-γνωρίζοντας την Αθήνα

Πρώτος περίπατος: Η Αθήνα του Παπαδιαμάντη

Το Πανελλήνιο Πνευματικό Κέντρο «Ο ΦΙΛΩΝ» εγκαινιάζει μια νέα πολιτιστική δράση με τίτλο «Αθηναίογνωσία – Ξαναγνωρίζοντας την Αθήνα», μια σειρά περιπατητικών περιηγήσεων που φιλοδοξεί να μας γνωρίσει ξανά την Αθήνα μέσα από την ιστορία, τη λογοτεχνία, την τέχνη και τους ανθρώπους που έζησαν και δημιούργησαν στην πόλη.

Πρώτος σταθμός της «Αθηναίογνωσίας» είναι η Αθήνα του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη.

Την Κυριακή 8 Νοεμβρίου 2026, θα περπατήσουμε στους δρόμους που περπάτησε ο μεγάλος Σκιαθίτης λογοτέχνης, αναζητώντας την Αθήνα της εποχής του και γνωρίζοντας μέσα από τα σημεία της πόλης τον άνθρωπο πίσω από το έργο.

Π. Π. Κ.
"Ο ΦΙΛΩΝ"
ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΕΤΟΣ ΙΑΡΥΣΕΩΣ 1965

Αθηναίογνωσία

Ξαναγνωρίζοντας την Αθήνα

ΠΡΩΤΟΣ ΠΕΡΙΠΑΤΟΣ

Η Αθήνα του Παπαδιαμάντη

Περπατάμε στους δρόμους που περπάτησε ο μεγάλος Σκιαθίτης λογοτέχνης.

**ΚΥΡΙΑΚΗ
8 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2026**

🕒 Συγκέντρωση: 10:45 π.μ.
Έναρξη περιήγησης: 11:00 π.μ.
Διάρκεια: έως 12:30 μ.μ.

ΣΤΑΣΕΙΣ ΠΕΡΙΗΓΗΣΗΣ

- Εκκλησία Αγίου Ελισσαίου όπου ο Παπαδιαμάντης έζησε
- Πλατεία Ηρώων στου Ψυρρή
- Οδός Αριστοφάνους 18 όπου έζησε για χρόνια
- Αγιοι Ανάργυροι το κελί όπου έζησε ο Παπαδιαμάντης με τον μοναχό Νήφωνα
- Η μπακαλοταβέρνα του Καχρυμάνη ένα από τα αγαπημένα του στέκια

📖 **Ελεύθερη συμμετοχή**
Απαραίτητη εγγραφή
📧 info@filonas.gr
Δηλώστε συμμετοχή αναγράφοντας ονοματεπώνυμο και τηλέφωνο.

☕ **Μετά την περιήγηση**
Προαιρετικός καφές και συζήτηση για τη ζωή και το έργο του Παπαδιαμάντη σε χώρο της περιοχής.

Διοργάνωση: Λογοτεχνικό Τμήμα Π. Π. Κ. «Ο ΦΙΛΩΝ» | Υπεύθυνος: Απόστολος Ζυγούπουλος

Μια Αθήνα που σήμερα συχνά προσπερνάμε χωρίς να τη βλέπουμε: τα μικρά εκκλησάκια, τα στενά του Ψυρρή, τα παλιά σπίτια, τα συνοικιακά καταστήματα και οι γωνιές όπου ο Παπαδιαμάντης έζησε, εργάστηκε, προσευχήθηκε, συνάντησε ανθρώπους και παρατήρησε την καθημερινή ζωή.

Η περιήγηση θα ξεκινήσει από την Πλατεία Μοναστηρακίου, με συγκέντρωση στις 10:45

π.μ. και έναρξη στις 11:00 π.μ., και θα διαρκέσει περίπου μιάμιση ώρα.

Η διαδρομή θα περάσει από χαρακτηριστικά σημεία της ζωής του Παπαδιαμάντη στην Αθήνα, μεταξύ των οποίων το ιστορικό εκκλησάκι του Αγίου Ελισσαίου, όπου έψελνε, η Πλατεία Ηρώων στου Ψυρρή, η οδός Αριστοφάνους 18, οι Άγιοι Ανάργυροι και το κελί όπου φιλοξενήθηκε μαζί με τον μοναχό Νήφωνα, καθώς και το σημείο όπου βρισκόταν η περίφημη μπακαλοταβέρνα του Καχριμάνη, ένα από τα αγαπημένα στέκια του συγγραφέα.

Η περιήγηση δεν θα περιοριστεί, ωστόσο, στην απλή καταγραφή των τόπων. Στόχος είναι να αναδειχθεί η σχέση του Παπαδιαμάντη με την πόλη και να φωτιστεί ο τρόπος με τον οποίο οι δρόμοι, οι άνθρωποι και η καθημερινότητα της Αθήνας πέρασαν μέσα στο έργο του.

Και μετά τον περίπατο... ένας καφές. Για όσους το επιθυμούν, η γνωριμία με τον Παπαδιαμάντη θα συνεχιστεί γύρω από έναν καφέ σε χώρο της περιοχής, μέσα από μια πιο ελεύθερη συζήτηση και περαιτέρω εμβάθυνση στη ζωή και το έργο του.

Στους συμμετέχοντες θα διανεμηθεί ειδικό έντυπο υλικό με τη διαδρομή, τα σημεία της περιήγησης και πληροφορίες για τη ζωή και το έργο του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη. Η δράση διοργανώνεται από το Λογοτεχνικό Τμήμα του Π.Π.Κ. «Ο ΦΙΛΩΝ», με υπεύθυνο τον Απόστολο Ζυγόπουλο, Διευθυντή του Λογοτεχνικού Τμήματος.

Πληροφορίες:

Κυριακή 8 Νοεμβρίου 2026

Σημείο συνάντησης: Πλατεία
Μοναστηρακίου

Ώρα συγκέντρωσης: 10:45 π.μ.

Έναρξη περιήγησης: 11:00 π.μ.

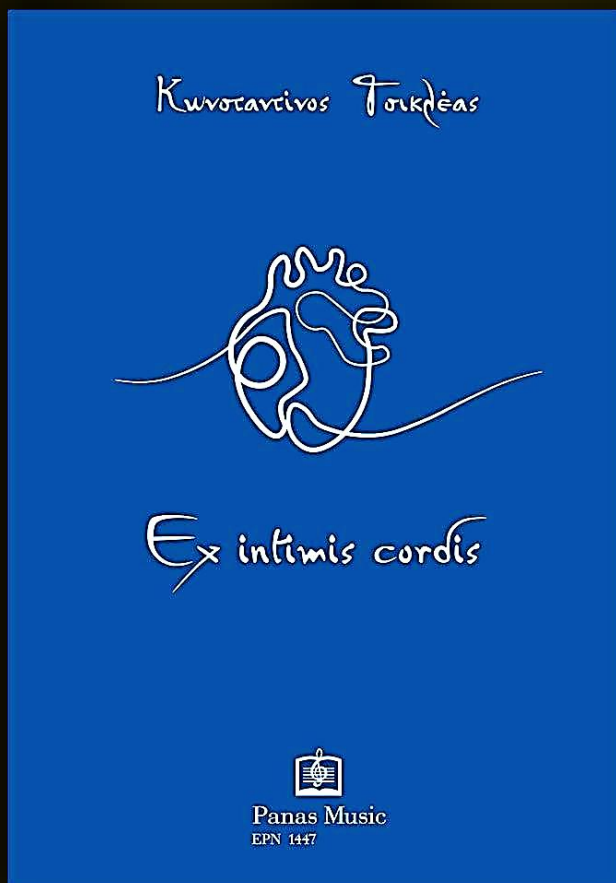
Διάρκεια: έως τις 12:30 μ.μ.

Συμμετοχή: Ελεύθερη

Απαραίτητη η προηγούμενη δήλωση ενδιαφέροντος: info@filonas.gr
(Ονοματεπώνυμο και τηλέφωνο επικοινωνίας)

ΑΘΗΝΑΙΟΓΝΩΣΙΑ - Ξαναγνωρίζοντας την Αθήνα

Γιατί κάθε δρόμος έχει μια ιστορία. Και κάποιες ιστορίες αξίζει να τις περπατήσουμε.

Το Σάββατο 14 Νοεμβρίου 2026 πραγματοποιείται η πρώτη επίσημη παρουσίαση του βιβλίου του εκπαιδευτικού, μουσικοσυνθέτη και μέλους της Γενικής Συνέλευσης του Πανελλήνιου Πνευματικού Κέντρου «Ο ΦΙΛΩΝ» Κωνσταντίνου Τσικλέα, με τίτλο «Ex Intimis Cordis», από τις εκδόσεις PanasMusic.

Η παρουσίαση θα πραγματοποιηθεί στην Αίθουσα Αγίου Διονυσίου της Λεοντείου Σχολής Νέας Σμύρνης, στη συμβολή των οδών Ραιδεστού και Βυζαντίου, με ώρα προσέλευσης 19:00.

Επίσημη Παρουσίαση του

Βιβλίου «EX INTIMIS CORDIS» - Η μουσική μέσα από τις ιστορίες των ανθρώπων

Το «Ex Intimis Cordis» είναι μια ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα έκδοση αφιερωμένη στη μουσική, στους ανθρώπους της και στις ιστορίες που συχνά παραμένουν μακριά από τα φώτα της δημοσιότητας. Ένα βιβλίο που έρχεται κυριολεκτικά «από τα ενδόμυχα της καρδιάς» και επιχειρεί να αναζητήσει όχι απλώς τη μουσική πίσω από τα πρόσωπα, αλλά τον άνθρωπο πίσω από τη μουσική.

Ο Κωνσταντίνος Τσικλέας, συγγραφέας και επιμελητής της έκδοσης, συγκεντρώνει στις σελίδες του μικρές ιστορίες, αφηγήσεις, μαρτυρίες και μελέτες που φωτίζουν σημαντικούς καλλιτέχνες, μουσικούς και δασκάλους, ανθρώπους των οποίων η αξία και η προσφορά δεν είναι πάντοτε τόσο γνωστές όσο θα τους άξιζε. Μέσα από τις προσωπικές διαδρομές τους, το βιβλίο επιχειρεί να αποκαταστήσει μια διαφορετική σχέση με τη μουσική, όχι μόνο ως καλλιτεχνικό αποτέλεσμα, αλλά ως

ανθρώπινη εμπειρία, μνήμη, παιδεία και βιωμένη ιστορία.

Η παρουσίαση δεν θα περιοριστεί, ωστόσο, στον λόγο γύρω από το βιβλίο. Θα αποτελέσει μια πολυδιάστατη καλλιτεχνική συνάντηση, στην οποία η μουσική, η σκηνική δράση και τα εικαστικά θα συνυπάρξουν.

Κατά τη διάρκεια της βραδιάς θα παρουσιαστούν μουσικά σύνολα του Μουσικού Σχολείου Αλίμου, ενώ το κοινό θα έχει την ευκαιρία να παρακολουθήσει και ένα ιδιαίτερο απόσπασμα από τον «Μαγικό Αυλό» του Wolfgang Amadeus Mozart, παρουσιασμένο «με μια άλλη ματιά», σε μια διαφορετική προσέγγιση του γνωστού έργου. Παράλληλα, καθ' όλη τη διάρκεια της παρουσίασης, μια εικαστικός θα δημιουργεί ζωντανά επί σκηνής, μετατρέποντας τη διαδικασία της παρουσίασης σε ένα ακόμη καλλιτεχνικό γεγονός και δημιουργώντας έναν διάλογο

ανάμεσα στη μουσική, την εικόνα και τον λόγο.

Έτσι, το «Ex Intimis Cordis» δεν παρουσιάζεται απλώς ως ένα βιβλίο για τη μουσική. Η πρώτη του επίσημη παρουσίαση φιλοδοξεί να αποτελέσει μια συνάντηση τεχνών και ανθρώπων, έναν χώρο όπου η μουσική θα συναντήσει τη μνήμη, η αφήγηση την εικόνα και η ιστορία την προσωπική ματιά. Μια βραδιά αφιερωμένη σε εκείνους που υπηρέτησαν τη μουσική και κυρίως στον άνθρωπο που κρύβεται πίσω από αυτήν. Η Είσοδος είναι ελεύθερη προς το κοινό.

Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την εκδήλωση θα ανακοινωθούν στο Magazino «Τέχνη & Πολιτισμός» του Νοεμβρίου. Για μια πιο αναλυτική παρουσίαση του βιβλίου μπορείτε να ανατρέξετε στην σελίδα του παρόντος τεύχους.

Πανελλήνιο Πνευματικό Κέντρο
"Ο ΦΙΛΩΝ"

Τα μέλη του Φίλωνα αποτελούν τη βάση και τους κύριους αποδέκτες του έργου του και των δράσεων του.

Μέλη του Φίλωνα μπορεί να είναι:

- φυσικά πρόσωπα
- εκπρόσωποι φορέα οργανισμού
- τιμής ένεκεν

Ως μέλη του Φίλωνα:

- ενημερώνεστε για τις εργασίες, τα προγράμματα, τις εκδηλώσεις και εκδόσεις του σωματείου σε τακτική βάση
- συμμετέχετε στις επιστημονικές και άλλες επιτροπές ανάλογα με την ειδικότητα και τα ενδιαφέροντα σας
- συμμετέχετε σε όλες τις εκδηλώσεις μας

Προνόμια και οφέλη για τα μέλη του Φίλωνα:

Σας Προσκαλούμε να Γίνετε Μέλη του Φίλωνα

- Τακτική και έγκαιρη ενημέρωση για όλες τις εκδηλώσεις και τους διαγωνισμούς του Φίλωνα
- Συμμετοχή με μειωμένο κόστος σε όλες από τις εκδηλώσεις (σεμινάρια, διαγωνισμούς) υπάρχει κόστος εγγραφής. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η συμμετοχή των μελών είναι εντελώς δωρεάν.
- Μειωμένη τιμή αγοράς των εκδόσεων του Φίλωνα (30 με 50%).
- Δωρο-κουπόνια εκπτώσεων για αγορά μουσικών οργάνων από συνεργαζόμενα καταστήματα
- Μειωμένη τιμή σε εκδηλώσεις συνεργαζόμενων φορέων με τον Φίλωνα
- Αποστολή μία φορά το δίμηνο του ηλεκτρονικού μαγκαζίνο (Newsletter) του Φίλωνα
- Τα μέλη έχουν τη δυνατότητα συμμετοχής σε σειρά συμβουλευτικών επιτροπών και ομάδων εργασίας που συστήνει ο Φίλωνας
- Προνομιακή μεταχείριση σε περίπτωση προβολής και διαφήμισης

Αίτηση για μέλος του σωματείου μας μπορείτε να υποβάλλετε μέσω της ιστοσελίδας του Φίλωνα [εδώ](#). Για την έγκριση της αίτησης σας θα ενημερωθείτε μέσω mail σε σύντομο χρονικό διάστημα. Παροτρύνουμε επίσης τα μέλη και υποψήφια μέλη να στηρίξουν την προσπάθεια του σωματείου και στα social media ακολουθώντας [εδώ](#) τη σελίδα μας στο facebook.

Νεφέλωμα Ωμέγα, από την ομάδα Κι όμως κινείται ξανά στο

Θέατρο Ροές

από τις 10 - 25 Οκτωβρίου - Θέατρο Ροές

Μετά τις επιτυχημένες παραστάσεις του Ιουλίου, η ομάδα «κι όμως κινείται» παρουσιάζει το Νεφέλωμα Ωμέγα, μια παράσταση χορού και ακροβασίας που διερευνά τη διαχρονική ανθρώπινη ανάγκη να κοιτάξει ψηλότερα, να υπερβεί τα όριά της και να αναζητήσει τη θέση της μέσα στο σύμπαν. Από τις 10 έως τις 25 Οκτωβρίου,

στο Θέατρο Ροές, έξι ερμηνευτές συνθέτουν μια ποιητική σκηνική εμπειρία, όπου το σώμα, η κίνηση και η ακροβασία συναντούν τη μυθολογία, την αστρονομία και τον διαρκή πόθο του ανθρώπου για πρόοδο και ελευθερία.

Οι Ερμηνευτές της ομάδας σε μια εμμονική προσπάθεια συναρμολόγησης μιας σκόλας,

μιας σκάλας, που όσο την ανεβαίνεις, ανακαλύπτεις πως έχει κι άλλο ν' ανέβεις. Μια σκάλα που συμπληρώνεται αέναα με νέα κομμάτια και γίνεται ακόμα πιο ψηλή κι ακόμα πιο ψηλή και ταυτόχρονα ακόμα πιο πνιγηρή, με τα σκαλοπάτια της να κατασκευάζουν όλο και ψηλότερες θέσεις και παράλληλα ένα λαβύρινθο, μια φυλακή

από ευθείες, που ανυψώνουν αλλά και παγιδεύουν . Έξι σώματα γαντζωμένα σε ατελείωτα σκαλοπάτια, που υπόσχονται άνοδο , υπόσχονται ύψος , υπόσχονται ουρανό. Νίκες και ήττες, κατακτήσεις και οπισθοχωρήσεις, πτήσεις και πτώσεις, σε μια μάλλον περιπαιχτική αφήγηση για την μεσσιανική αντίληψη της αέναης προόδου.

Μια σκηνική συνάντηση της ελληνικής λαϊκής παράδοσης με τον σύγχρονο χορό παρουσιάζεται στην παράσταση "RITUAL TRACES" στο Ίδρυμα Μιχάλης Κακογιάννης στις 3, 4, 10 και 11 Οκτωβρίου. Το "RITUAL TRACES" δημιουργεί ένα

“*R*ITUAL TRACES”: Η

ελληνική λαϊκή παράδοση συναντά το σύγχρονο χορό

03 - 11 Οκτωβρίου, στο Ίδρυμα
Μιχάλης Κακογιάννης

ονειρικό σκηνικό τοπίο, όπου η ελληνική λαϊκή παράδοση συναντά τον σύγχρονο χορό και μετασχηματίζεται μέσα από μια σύγχρονη καλλιτεχνική ματιά. Είκοσι τέσσερις χορευτές, προερχόμενοι από τον χώρο του παραδοσιακού και του σύγχρονου χορού, συναντιούνται επί σκηνής και δημιουργούν έναν διάλογο ανάμεσα σε δύο διαφορετικούς κινητικούς κόσμους. Η συνύπαρξη αυτή άλλοτε οδηγεί στη σύγκρουση και άλλοτε στη συμπλήρωση, δημιουργώντας τελικά μια νέα, υβριδική μορφή τελετουργίας.

Τι μένει όταν μια τελετουργία τελειώνει; Ποια ίχνη αφήνει στη μνήμη, στο σώμα και στην

ταυτότητά μας; Με αφετηρία στιγμιότυπα από έθιμα και τελετουργίες της ελληνικής λαϊκής παράδοσης, η παράσταση εξερευνά τη σχέση της συλλογικής μνήμης με την προσωπική ταυτότητα και αναζητά όσα παραμένουν στο σώμα και στη συνείδηση όταν η τελετουργία ολοκληρώνεται. Η παράσταση κινείται σε ένα τοπίο ανάμεσα στο πραγματικό και το ονειρικό. Κάθε φορά το ίδιο, αλλά ποτέ με τον ίδιο τρόπο: άλλο σχήμα, άλλος παλμός, άλλη εικόνα. Μέσα από την επανάληψη και τη μεταμόρφωση, το γνώριμο αποκτά μια νέα διάσταση και η παράδοση γίνεται πεδίο προσωπικής αναζήτησης.

Στο πλαίσιο της 12ης Διεθνούς Συνάντησης Νέων Επαγγελματιών Χορού «How to dance in times of crisis?» στην Αθήνα, το LUNA PARK πραγματοποιεί το συλλογικό performance format LUNAPARK.works, το οποίο φέτος παρουσιάζεται για ένατη φορά. Για το LUNAPARK.works 09, οι συμμετέχοντες/ουσες αναπτύσσουν τις δικές τους σύντομες performances, ατομικές

Στο επίκεντρο βρίσκεται ένας πρωταγωνιστής που κινείται διαρκώς στο μεταίχμιο ανάμεσα στο φως και τη σκιά, το γνώριμο και το άγνωστο, το ορατό και το αόρατο. Αναζητώντας τη δική του ταυτότητα, προσπαθεί να διακρίνει τι είναι πραγματικό και τι ανήκει στον κόσμο του ονείρου. Μια αινιγματική μορφή βρίσκεται διαρκώς παρούσα. Δεν μιλά και δεν αποκαλύπτεται. Ανάμεσα όμως σε εκείνη και τον πρωταγωνιστή αναπτύσσεται ένας αόρατος δεσμός, ο οποίος γίνεται ολοένα και ισχυρότερος. Η αναζήτηση της «εξόδου» συνυπάρχει με την έλξη προς έναν κρυμμένο κόσμο που μοιάζει να τον καλεί.

LUNAPARK.works 09

29 - 30 Οκτωβρίου, ΠΛΥΦΑ

και ομαδικές, ορισμένες από τις οποίες παρουσιάζονται ως work in progress.

Το πρόγραμμα ανταλλαγής «How to dance in times of crisis?» διοργανώνεται από το LUNA PARK από το 2016, στο πλαίσιο της υποστήριξής του προς ανερχόμενους/ες καλλιτέχνες/ιδες του χορού, με τακτικές συναντήσεις στο Βερολίνο και την Αθήνα.

Πώς αλλάζει η αντίληψή μας για την τέχνη σε περιόδους έντονων κοινωνικών

ανακατατάξεων, σε περιόδους τοπικών και παγκόσμιων κρίσεων; Πώς αλλάζει η καλλιτεχνική μας έκφραση; Χορεύουμε διαφορετικά σε περιόδους κρίσης; Μπορεί ο χορός να κάνει τη διαφορά – ακόμη και έξω από το θέατρο;

Οι νέοι/ες επαγγελματίες του χορού που συμμετέχουν προσεγγίζουν αυτά τα ερωτήματα μέσα από διαλέξεις, σεμινάρια και συζητήσεις, καθώς και μέσα από θεωρητικές και φιλοσοφικές προσεγγίσεις

«MTeRA» στο

ADELPHI

από τις 03 Οκτωβρίου

Επειτα από τον μονόλογο “Nina / where are you my de@r?” και την τραγικωμωδία «Στην κορυφή του κόσμου, εκεί να με πας», η Φαναριώτη στρέφει αυτή τη φορά το βλέμμα της στη μήτρα, στην απώλεια, στην αθέατη πλευρά της μητρότητας.

Τι είναι μήτρα; Τι μητρότητα; Και τι τ’ ανάμεσά τους; Η «MTeRA» καταπιάνεται με την εμπειρία μιας γυναίκας που περνά μέσα

γύρω από τη σύλληψη και την αξιολόγηση του σύγχρονου χορού και της performance art. Τους/τις συμμετέχοντες/ουσες υποστηρίζουν και καθοδηγούν έμπειροι/ες χορογράφοι και θεωρητικοί/ές του χορού, οι οποίοι/ες συντονίζουν επίσης πρακτικά εργαστήρια χορογραφίας και αυτοσχεδιασμού, καθώς και κοινές πρόβες χορού. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην ανάπτυξη των δικών τους καλλιτεχνικών έργων, τα οποία θα παρουσιαστούν στο πλαίσιο του LUNAPARK.works 09.

από τη σκληρή και εξαντλητική διαδικασία της υποβοηθούμενης αναπαραγωγής, καθώς η επιθυμία για ένα παιδί μετατρέπεται σταδιακά σε έναν αγώνα απέναντι στο σώμα, στον χρόνο, στην ιατρική διαδικασία και στην ίδια την έννοια της επιτυχίας και της αποτυχίας.

Σε έναν χώρο μόλις 50 τετραγωνικά, πίσω από κλειστές κουρτίνες, με ένα βουητό στα αυτιά και μια μυρωδιά νοσοκομείου

ανακατεμένη με φρέσκο βασιλικό, γυναίκες περιμένουν τη σειρά τους να γίνουν μητέρες. Στο κέντρο η μήτρα. Στο χρονικό διάστημα της αναμονής η «MITeRA» «ταξιδεύει» στο εσωτερικό των συλλογισμών και των αναμνήσεών της. Τι σημαίνει να είσαι μητέρα; Είναι η μητρότητα προορισμός ή επιλογή; Και τι συμβαίνει όταν το σώμα δεν μπορεί ή αρνείται να ανταποκριθεί σε αυτό που οι άλλοι περιμένουν; Η επιθυμία της να γίνει μητέρα μπλέκεται με την ανάγκη να

καταλάβει τη γυναίκα που την έφερε στον κόσμο. Η μητρότητα περνά από γενιά σε γενιά, μαζί με τις προσδοκίες, τις ενοχές, τις απώλειες και τα τραύματά της. Ανάμεσα σε μια εξέταση και μια ένεση, σε μια ανάμνηση και μια απώλεια, σε μια μητέρα και μια κόρη, προσπαθεί να απαντήσει στο πιο δύσκολο ερώτημα: Ποια είμαι όταν δεν μπορώ να γίνω αυτό που όλοι περιμένουν από εμένα;

Κόκκινο, του Τζον Λόγκαν σε σκηνοθεσία Γιώργου Κιμούλη

από 7 Οκτωβρίου, Θέατρο Μουσούρη

Στο Θέατρο Μουσούρη ο Γιώργος Κιμούλης και ο Δημήτρης Γκοτσόπουλος παρουσιάζουν από την Τετάρτη 7 Οκτωβρίου 2026 το έργο του Τζον Λόγκαν, «ΚΟΚΚΙΝΟ», σε σκηνοθεσία του Γιώργου Κιμούλη και παραγωγή του Κάρολου Παυλάκη. Το έργο διαδραματίζεται στο στούντιο του ζωγράφου Μαρκ Ρόθο στα τέλη της δεκαετίας του 1950, την περίοδο που ο μεγάλος εκπρόσωπος του αφηρημένου εξπρεσιονισμού εργάζεται

πάνω στην παραγγελία της ζωής του: μια σειρά μεγάλων πινάκων για τους τοίχους ενός πολυτελούς εστιατορίου της Νέας Υόρκης.

Ο διάσημος ζωγράφος που πίστεψε ότι η τέχνη είναι χώρος στοχασμού, καλείται τώρα να κρεμάσει το έργο του πάνω από τραπέζια πλουσίων που θα τρώνε αδιαφορώντας. Η τέχνη έχει μετατραπεί σε εμπόρευμα, και ο δημιουργός της καλείται

να συναινέσει. Το ποσόν της παραγγελίας είναι τεράστιο, και ακριβώς γι' αυτό ο ζωγράφος βρίσκεται μπροστά σ' ένα μεγάλο δίλημμα. Να αρνηθεί και να μείνει πιστός στις αρχές του, ή να δεχτεί και να συμβιβαστεί με τον κόσμο που περιφρονεί; Δίπλα του εργάζεται ο Κεν. Ένας νέος ζωγράφος που μαθαίνει την τέχνη πλάι του και, παρόλο που τον θαυμάζει απεριόριστα, έχει αρχίσει να τον αμφισβητεί. Είναι η φωνή μιας νέας γενιάς που έρχεται να τα ανατρέψει όλα, να γκρεμίσει ό,τι θεωρήθηκε δεδομένο και να επιβάλει τους δικούς της όρους. Στον πυρήνα του έργου βρίσκεται η σύγκρουση δύο γενεών — ή μάλλον το πέρασμα από τη μία στην άλλη. Πάνω σε

από 01 Οκτωβρίου, Θέατρο Έργον

Η πολυαναμενόμενη «Φόνισσα» με την κορυφαία Ελληνίδα τραγωδό Λυδία Κονιόρδου έρχεται από την 1η Οκτωβρίου στο νέο Θέατρο «ΕΡΓΟΝ». Δείτε τις πρώτες φωτογραφίες από την παράσταση-φαινόμενο που επιστρέφει με τη σκηνοθετική υπογραφή

αυτό το έδαφος ο Τζον Λόγκαν στήνει μία σχέση που λειτουργεί σε δύο επίπεδα και αλληλοτροφοδοτείται. Ο δάσκαλος και ο μαθητής που στέκονται ο ένας απέναντι στον άλλον θυμίζουν συχνά πατέρα και γιο. Από την πρώτη του παρουσίαση, το «Κόκκινο» αναγνωρίστηκε διεθνώς ως ένα από τα σημαντικότερα σύγχρονα θεατρικά κείμενα. Έκανε πρεμιέρα στο Λονδίνο το 2009, με τον Άλφρεντ Μολίνα ως Ρόθο και τον Έντι Ρεντμείν ως Κεν, σε σκηνοθεσία Μάικλ Γκράντατζ. Τον Μάρτιο του 2010 μεταφέρθηκε στο Μπρόντγουεϊ με την ίδια διανομή και κέρδισε έξι βραβεία Τόνι, ανάμεσά τους εκείνο του Καλύτερου Έργου.

Η «Φόνισσα» **ΤΟΥ** **Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη με τη** **Λυδία Κονιόρδου**

του Σωτήρη Χατζάκη και έναν εξαιρετικό οχταμελή θίασο. Η εμβληματική «Φόνισσα», η παράσταση-φαινόμενο, επιστρέφει στη σκηνή του νέου Θεάτρου «Έργον» στην καρδιά της Αθήνας, με τη Λυδία Κονιόρδου στον πιο ακραίο ρόλο της καριέρας της, οκταμελή θίασο και ζωντανή μουσική, σε θεατρική διασκευή- σκηνοθεσία Σωτήρη

Χατζάκη και παραγωγή ergon productions – Γεώργιου Βάλαρη.

Η κορυφαία τραγωδός Λυδία Κονιόρδου επιστρέφει επιστρέφει σε έναν από τους πιο απαιτητικούς ρόλους της καριέρας της, για τον οποίο κάποτε ομολόγησε: «Επί τρία χρόνια δεν έζησα για να παίξω αυτόν τον ρόλο». Η Φραγκογιαννού της, μια Μήδεια της διπλανής πόρτας, βαδίζει ξανά προς την κάθαρση, αποδεικνύοντας πως το αληθινό θέατρο, όπως και το μυστήριο της ζωής, «λύει, δεν λύεται». Η παράσταση η οποία πρωτοπαρουσιάστηκε το 1998 στο Θέατρο Πολιτεία, είχε χαρακτηριστεί φαινόμενο, γνωρίζοντας εξαιρετική αποδοχή από κοινό

Το Μισό του Μηδέν, του Μηνά Βιντιάδη σε σκηνοθεσία Γιώργου Κιουρτσίδα

από 02 Οκτωβρίου - Μικρό Θέατρο Μονής Λαζαριστών

Το νέο θεατρικό έργο του Μηνά Βιντιάδη «Το μισό του μηδέν» παρουσιάζεται, σε πρώτη πανελλήνια, από το Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος, σε σκηνοθεσία του Γιώργου Κιουρτσίδα, από την Παρασκευή 2 Οκτωβρίου στο Μικρό Θέατρο της Μονής Λαζαριστών.

Μια παράσταση βαθιά ανθρώπινη με έντονο συναίσθημα που... αναρωτιέται πώς

και κριτικούς, σε Ελλάδα αλλά και στην παγκόσμια περιοδεία της και αποτέλεσε ορόσημο για τον τρόπο που το κλασικό Παπαδιαμαντικό σύμπαν μπορεί να μεταφερθεί στο σύγχρονο θέατρο. Με κεντρικό άξονα την εσωτερική διαδρομή της Φραγκογιαννούς και το ασφυκτικό κοινωνικό περιβάλλον που τη διαμόρφωσε, η παράσταση φωτίζει με δύναμη τις διαχρονικές παθογένειες της ελληνικής κοινωνίας ακόμη και σήμερα το 2026. Κοινωνική πίεση, ασφυξία, βία κατά των γυναικών, ενοχή, φτώχεια ψυχής, θρησκευτική σκιά, επαρχιακός πνιγμός, όλα αυτά έχουν επιστρέψει με άλλες μορφές.

τα παιχνίδια του μυαλού δεν μπορούν να ξεχωρίσουν τη φαντασία από την πραγματικότητα;

Όπως σημειώνει ο συγγραφέας Μηνάς Βιντιάδης ο ήρωας του έργου είναι ένας άντρας που γίνεται έρμαιο του μυαλού του και τον κάνει να πιστεύει ότι οι αναμνήσεις του είναι πιστά αντίγραφα στιγμών του παρελθόντος, ενώ στην πραγματικότητα είναι μικρές ιστορίες που ξαναγράφονται,

κάθε φορά που τις ανακαλεί στη μνήμη του. «Νομίζει ότι γνωρίζει ποιος είναι, μέχρι που, σιγά σιγά, γίνεται κάποιος άλλος», σημειώνει ο Μηνάς Βιντιάδης ο οποίος, μέσα από το έργο του, θέλει να στείλει το μήνυμα ότι ο άνθρωπος δεν είναι μόνο όσα θυμάται, αλλά και όσα αισθάνεται, όσα το μυαλό κρύβει, η καρδιά μπορεί να τα θυμάται...

Ένα ξαφνικό γεγονός έρχεται να ανατρέψει τη ζωή, ενός τραπεζικού υπαλλήλου, ο

Βασισμένη στο παγκόσμιο bestseller «20 Βήματα Μπροστά» του Χόρχε Μπουκάι, η παράσταση μεταφέρει στη σκηνή τον πυρήνα της φιλοσοφίας του βιβλίου μέσα από μια σύγχρονη θεατρική προσέγγιση. Τη σκηνοθεσία υπογράφει η Ιωάννα Γεωργαντά και το κείμενο ο Παύλος Μητσόπουλος, με τη θεατρική τους προσέγγιση να συνδυάζει χιούμορ, συγκίνηση και εκείνες τις μικρές αλήθειες της καθημερινότητας στις οποίες όλοι μπορούμε να αναγνωρίσουμε κάτι από τον εαυτό μας. Τέσσερις άγνωστοι. Μια τελευταία πτήση για Θεσσαλονίκη που καθυστερεί. Μια αίθουσα αναμονής. Και ένα

οποίος ζει με την οικογένειά του μια φαινομενικά συμβατική ζωή. Μια είδηση που θα τον οδηγήσει στον απολογισμό των επιλογών, των σχέσεων και της ίδιας του της ύπαρξης. Θα βρεθεί αντιμέτωπος με τους μεγαλύτερους φόβους του, αλλά και με τις πιο τολμηρές του φαντασιώσεις. Θα αναμετρηθεί με τον εαυτό του· με τα πάντα και με το τίποτα, αναζητώντας μέχρι το τέλος το μισό του μηδενός.

20 Βήματα Μπροστά, του

**Χόρχε Μπουκάι σε σκηνοθεσία
Ιωάννας Γεωργαντά στο Θέατρο
Τζένη Καρέζη**

02 - 25 Οκτωβρίου

βιβλίο που γίνεται η αφορμή για μια απρόσμενη συζήτηση.

Υπάρχει κάτι παράξενο στις συναντήσεις με αγνώστους. Ιδίως σ' ένα αεροδρόμιο, όπου όλοι βρίσκονται για λίγο ανάμεσα σε αυτό που αφήνουν πίσω και σε αυτό που τους περιμένει. Ίσως γι' αυτό, μερικές φορές, είναι ευκολότερο να πεις σε κάποιον που μόλις γνώρισες κάτι που δεν έχεις πει ποτέ σε ανθρώπους που σε γνωρίζουν χρόνια.

Τέσσερις καθημερινοί άνθρωποι, ο καθένας με τη δική του μοναδική ιστορία, βρίσκονται τυχαία για ενενήντα λεπτά στον ίδιο χώρο. Καθώς η αναχώρηση αναβάλλεται ξανά και ξανά, οι ιστορίες του Μπουκάι συναντούν

τις δικές τους ζωές. Συμφωνούν, αμφισβητούν, συγκρούονται, γελούν και σχεδόν χωρίς να το αντιληφθούν, αρχίζουν να μιλούν για όσα πραγματικά τους

απασχολούν. Και κάπου ανάμεσα στους τέσσερις, ο καθένας μας μπορεί να αναγνωρίσει κάτι δικό του.

«**Η** Ιδέα της Χρονιάς!», του Σεμπαστιέν Κάστρο σε σκηνοθεσία Κωνσταντίνου Μαρκουλάκη στο Θέατρο Βρετάνια

από τις 08 Οκτωβρίου

Το Θέατρο Βρετάνια, παρουσιάζει, για πρώτη φορά στην Ελλάδα, την απόλυτη κωμωδία της θεατρικής σεζόν 2026-2027. Οι θεατρικές επιχειρήσεις Κάρολου Παυλάκη συνεχίζουν τη συνεργασία με τον Άκη Σακελλαρίου και τον Κωνσταντίνο Μαρκουλάκη, με την εκρηκτική φάρσα «Η Ιδέα της Χρονιάς!».

Τι θα κάνατε αν βρίσκατε έναν άνθρωπο που είναι ολόιδιος με τον άντρα που φλερτάρει η γυναίκα σας; Αυτό ακριβώς το παράλογο ερώτημα βρίσκεται στον πυρήνα της πολυβραβευμένης κωμωδίας του Γάλλου συγγραφέα Sébastien Castro, «Η Ιδέα της Χρονιάς!», ενός από τα μεγαλύτερα θεατρικά φαινόμενα των τελευταίων ετών στη Γαλλία.

Ο Βικτόρ είναι πεπεισμένος ότι η σύντροφός του, Στεφανί, έχει γοητευτεί από έναν ελκυστικό μεσίτη ακινήτων. Όταν όμως, από μια απίστευτη σύμπτωση, συναντά έναν άγνωστο που είναι ίδιος ο υποτιθέμενος αντίζηλός του, πιστεύει πως βρήκε τη λύση στο πρόβλημά του. Η «ιδέα της χρονιάς» γεννιέται ακαριαία: προσλαμβάνει τον Τομά, έναν αφελή αλλά αξιαγάπητο ερασιτέχνη

Το THEATRE OF THE NO, το πρώτο αγγλόφωνο θέατρο της Αθήνας, παρουσιάζει από το Σάββατο 3 Οκτωβρίου το εμβληματικό έργο του Ευγένιου Ιονέσκο «The Chairs (Οι Καρέκλες)», ένα από τα πλέον χαρακτηριστικά έργα του Θεάτρου του Παραλόγου.

Γραμμένο το 1952, το έργο του Ιονέσκο, με την ιδιαίτερη ισορροπία ανάμεσα στο μαύρο χιούμορ, το παράλογο και το τραγικό, εξακολουθεί να συνομιλεί με διαχρονικά ζητήματα: την ανθρώπινη μοναξιά, την ανάγκη για επικοινωνία και αποδοχή, αλλά και την επιθυμία του ανθρώπου να αφήσει

ηθοποιό, για να υποδυθεί τον γοητευτικό μεσίτη. Στόχος του είναι να αποδείξει πως η έλξη της Στεφανί θα εξαφανιστεί μόλις γνωρίσει καλύτερα τον άντρα που την έχει εντυπωσιάσει.

Μόνο που τίποτα δεν εξελίσσεται σύμφωνα με το σχέδιο....

Οι Καρέκλες, του Ευγένιου

Ιονέσκο στο The Theatre Of The No

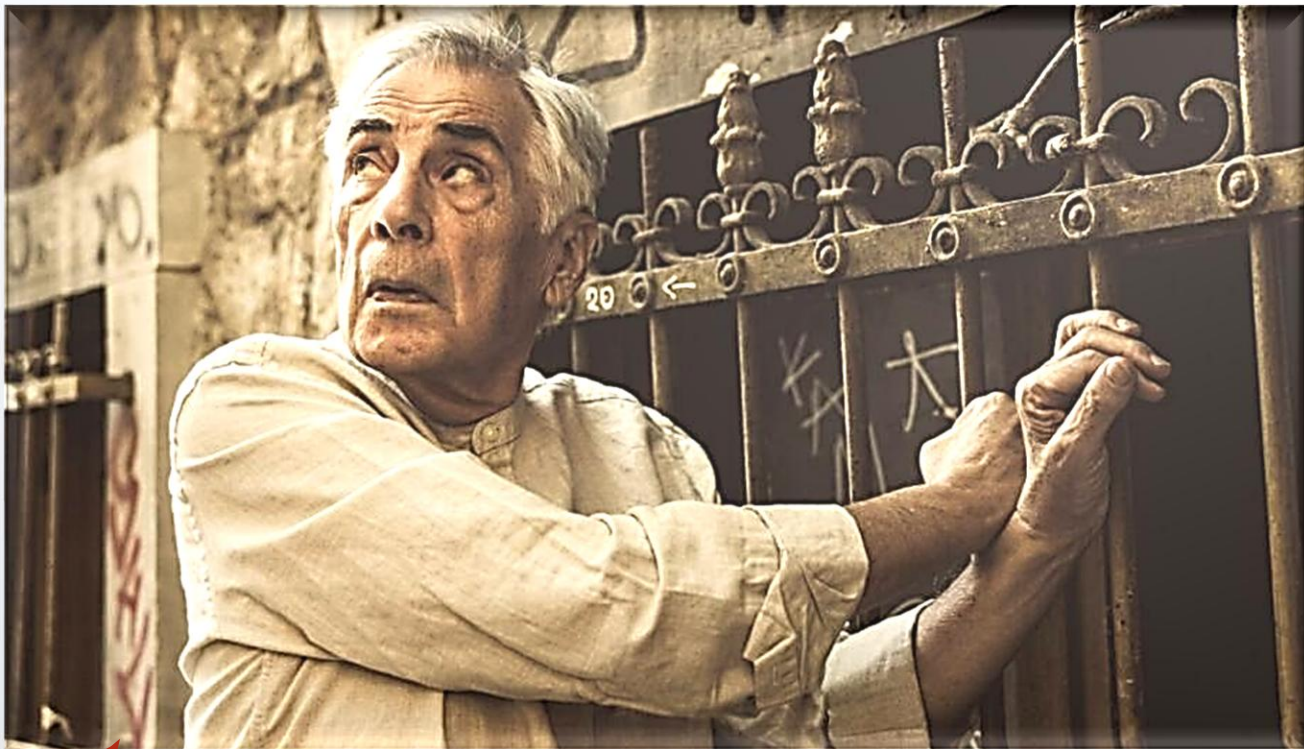
03 - 30 Οκτωβρίου

πίσω του κάτι που θα έχει νόημα. Η νέα παραγωγή του Theatre of the No, παρουσιάζεται στα αγγλικά με ελληνικούς υπότιτλους, σε σκηνοθεσία του Yoel Wulfhart, με τους Μαρία Τζανουκάκη, Ντίνο Φράγκο και Άπο Κυπραίιο.

Ένα ηλικιωμένο ζευγάρι προετοιμάζει την άφιξη αόρατων καλεσμένων, ενώ ένας Ρήτορας καλείται να μεταφέρει το «μεγάλο μήνυμα» της ζωής. Καθώς οι άδειες καρέκλες πληθαίνουν, η πραγματικότητα και η φαντασία συγχέονται, αποκαλύπτοντας τη βαθιά ανθρώπινη ανάγκη για επικοινωνία και αποδοχή. Μέσα από το παράλογο και το

μαύρο χιούμορ, ο Ιονέσκο θέτει ερωτήματα για τη μοναξιά, τη μνήμη και το νόημα της ύπαρξης, αναδεικνύοντας την αγωνία του ανθρώπου να αφήσει ένα ίχνος πίσω του. Οι

«Καρέκλες» θέτουν έτσι ένα διαχρονικό ερώτημα: τι απομένει από εμάς όταν φύγουμε και ποιο ίχνος μπορούμε πραγματικά να αφήσουμε πίσω μας;.

Απολογία Σωκράτους, σε σκηνοθεσία Κωνσταντίνου Αβράμη στο Θέατρο Μπέλλος

02 - 11 Οκτωβρίου

Το έργο «ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, Η Τελευταία Παράσταση» κάνει πρεμιέρα την Παρασκευή 2 Οκτωβρίου στο Θέατρο Μπέλλος για 6 μόνο παραστάσεις, κάθε Παρασκευή & Σάββατο στις 21:00 και κάθε Κυριακή στις 18:00 η ώρα.

Η Απολογία του Σωκράτη, διακρίνεται σε τρεις πράξεις, οι οποίες αντιστοιχούν στα τρία στάδια της υπεράσπισής του. Κατά το πρώτο στάδιο, επιχειρεί να αντικρούσει τις κατηγορίες για απιστία εις τους θεούς και για διαφθορά των νέων, τις οποίες θεωρούσε άδικες και ανυπόστατες. Μετά

την απόφαση της ενοχής του, πρότεινε διάφορες ποινές που έκρινε ότι του άξιζαν.

Στο τρίτο στάδιο/πράξη, αποδέχθηκε ήρεμα την καταδίκη του εις θάνατον, επειδή αυτό του υπαγόρευε ο νόμος, τον οποίον είχε χρέος να σεβαστεί, μολονότι αμφέβαλλε για την πραγματική φύση του θανάτου. Δεν παρέλειψε σε κάθε στάδιο να καυτηριάζει την ηθική και κοινωνική κατάσταση της Πόλης του, αιτούμενος από τους συνανθρώπους του να παραμένουν σε

ηθική εγρήγορση. Ο Θεοδόσης Πελεγρίνης παρουσιάζει το εμβληματικό κείμενο της αρχαίας φιλοσοφίας στο Θέατρο Μπέλλος για περιορισμένο αριθμό παραστάσεων. Μία προσωπική, ευάλωτη εξομολόγηση ενός ανθρώπου που κατηγορήθηκε επειδή ενοχλούσε όσους ασκούσαν την εξουσία. Λίγο πριν την καταδίκη του σε θάνατο, ο Σωκράτης δίνει μία τελευταία παράσταση για να υπερασπιστεί όλα όσα διδάσκει – ως το τέλος.

Ζορμπάς, του Νίκου

**Καζαντζάκη σε σκηνοθεσία
Λευτέρη Γιοβανίδη**

**από τις 09 Οκτωβρίου - Μονή
Λαζαριστών**

Ο «ΖΟΡΜΠΑΣ» του Νίκου Καζαντζάκη, η μεγάλη επιτυχία της προηγούμενης σεζόν, επιστρέφει για δεύτερη χρονιά, σε θεατρική διασκευή και τη σκηνοθεσία του Λευτέρη Γιοβανίδη στη Σκηνή «Σωκράτης Καραντινός» της Μονής Λαζαριστών, με τον Πασχάλη Τσαρούχα στο ρόλο του Αλέξη Ζορμπά. Η νέα πρεμιέρα της παραγωγής του ΚΘΒΕ θα δοθεί την Παρασκευή 09 Οκτωβρίου 2026, στις 21.00.

Ο Ζορμπάς αποτελεί έναν από τους πιο εμβληματικούς και αυθεντικούς ήρωες της παγκόσμιας λογοτεχνίας, ενσαρκώνοντας τη χαρά της ζωής και τη δύναμη της στιγμής. Μέσα από το χαρακτήρα του αναδεικνύεται η διαρκής σύγκρουση ανάμεσα στον ορθολογισμό και το ένστικτο, ανάμεσα στον καθωσπρεπισμό και την αυθεντικότητα. Ο Ζορμπάς επιλέγει το πάθος, τη δράση, τη σωματική έκφραση και την εμπειρία ως βασικούς άξονες της ύπαρξής του,

δημιουργώντας ένα πρότυπο ανθρώπου που ζει στο «εδώ και τώρα».

Στο λιμάνι του Πειραιά, αναμένοντας το καράβι για την Κρήτη, ο αφηγητής συναντά τον Ζορμπάς. Ύστερα από λίγες κουβέντες οι δύο άντρες αποφασίζουν να δουλέψουν μαζί. Ένα ορυχείο λιγνίτη -κληρονομιά του αφηγητή- πρέπει να τεθεί σε λειτουργία. Ο Ζορμπάς δέχεται την πρόταση και ακολουθεί το «αφεντικό» στην αποστολή του. Οι ρόλοι μοιράζονται, η σχέση εδραιώνεται. Μαζί θα φτάσουν στην Κρήτη θα γνωρίσουν την τοπική κοινωνία και θα θέσουν τα σχέδιά τους σε εφαρμογή. Η γνωριμία των δύο αντρών θα μετατραπεί σε δυνατή φιλία. Ο τρόπος που ζει ο Ζορμπάς

ανοίγει νέα μονοπάτια στη σκέψη και στις φιλοσοφικές αναζητήσεις του «αφεντικού». Ο Ζορμπάς δεν αναλύει τη ζωή, την καταναλώνει. Καταβροχθίζει κάθε της απόλαυση και αγκαλιάζει με χιούμορ τα πάθη του και τις απολαύσεις της σάρκας. Το «αφεντικό» είναι ο άνθρωπος των βιβλίων, της σκέψης, των προοδευτικών ιδεών, της θεωρίας. Ο Ζορμπάς είναι γήινος, άνθρωπος της πράξης και του αυθορμητισμού. Δύο διαφορετικοί κόσμοι, δύο ξένοι, θα ξεπεράσουν το μεταξύ τους χάσμα και θα προσπαθήσουν να συναντηθούν. Συνδέονται και συνυπάρχουν έχοντας έναν κοινό πόθο: την αγάπη τους για την ελευθερία, που την αναζητούν μέσα από διαφορετικές διαδρομές.

Το Υπόγειο, του Φιοντόρ

**Ντοστογιέφσκι σε σκηνοθεσία
Στέργιου Ιωάννου στο Θέατρο
Βαφείο**

από 06 Οκτωβρίου

Μετά από δύο χρόνια συνεχούς παρουσίας και ουσιαστικής συνάντησης με το κοινό, το «Υπόγειο» επιστρέφει για τρίτη χρονιά. Όχι ως επανάληψη, αλλά ως συνέχεια μιας καλλιτεχνικής έρευνας πάνω στον άνθρωπο και στα όρια της ύπαρξής του.

Ο Υπόγειος Άνθρωπος του Ντοστογιέφσκι, εγκλωβισμένος στη συνείδησή του, παλεύει με τη μνήμη, την επιθυμία, την αγάπη και την αδυναμία του να ζήσει πραγματικά. Ο Στέργιος Ιωάννου συνεχίζει τη σκηνική του έρευνα πάνω στους μεγάλους λογοτεχνικούς μονολόγους, προσεγγίζοντας το θέατρο ως τόπο αποκάλυψης του ανθρώπου. Φέτος, η

συνάντηση του ήρωα με τη Λίζα αποκτά μια νέα διάσταση μέσα από την ερμηνεία της Βασιλίνας Κατερίνη, φωτίζοντας διαφορετικές όψεις μιας σχέσης που παραμένει βαθιά ανθρώπινη και διαχρονική.

Το «Υπόγειο» αποτελεί το πρώτο μέρος μιας ενιαίας καλλιτεχνικής διαδρομής που συνεχίζεται φέτος με τον «Αία» του Γιάννη

Ρίτσου. Δύο κορυφαία κείμενα που συνομιλούν μεταξύ τους: στο «Υπόγειο» ο άνθρωπος αδυνατεί να βγει από τη συνείδησή του, ενώ στον «Αία» έρχεται αντιμέτωπος με το ίδιο το γεγονός της ύπαρξης. Μια παράσταση για την ανάγκη της αγάπης, τον φόβο της εγγύτητας και την αδιάκοπη αναζήτηση του ανθρώπου να συναντήσει τον εαυτό του και τον άλλον.

Το Ταξίδι μου, του Γιάννη

**Ψυχάρη σε σκηνοθεσία Γιώργου
Πετρούνια στο Θέατρο
Μεταξουργείο**

από τις 19 Οκτωβρίου

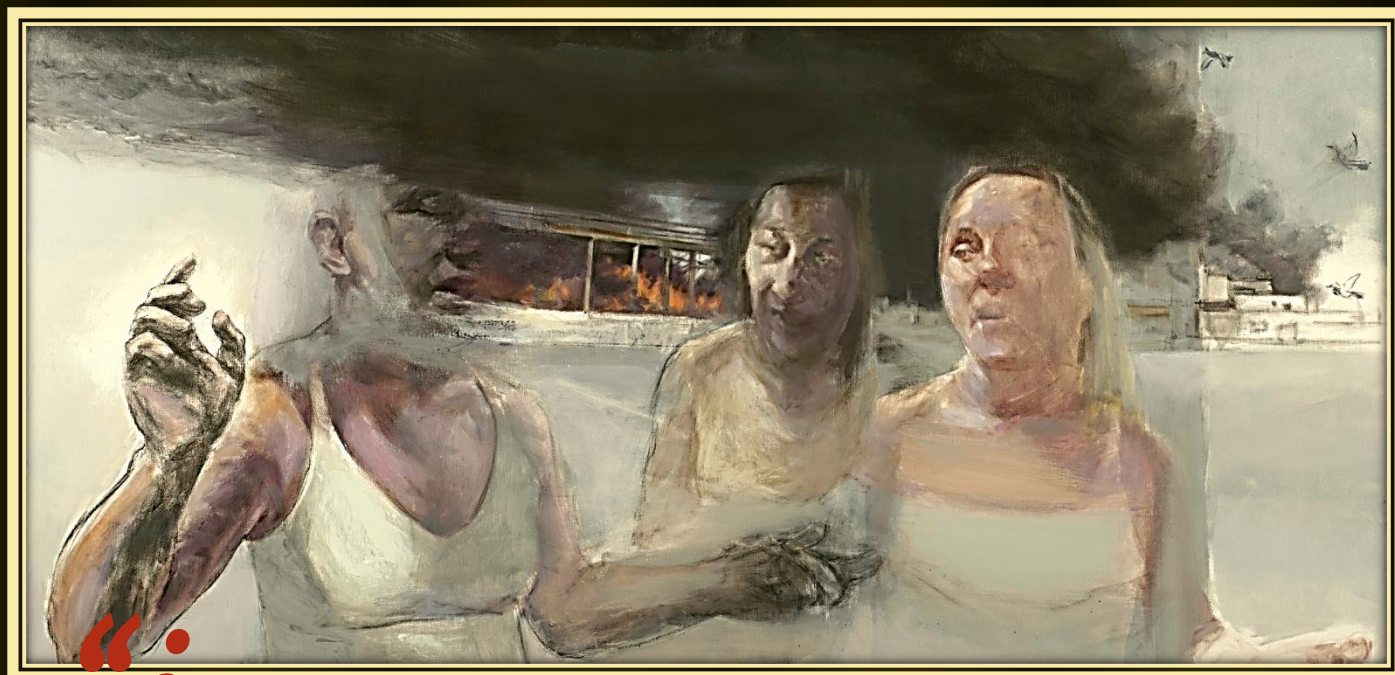
Μετά τη θερμή υποδοχή που γνώρισε από το κοινό και τους κριτικούς την προηγούμενη θεατρική σεζόν, η παράσταση «Ψυχάρης – Το Ταξίδι μου» επιστρέφει για δεύτερη χρονιά στη σκηνή του Θεάτρου Μεταξουργείο, στην Αθήνα.

Η παράσταση, βασισμένη στο θεμελιώδες για το νεοελληνικό πολιτισμό έργο, «Το Ταξίδι μου» του Γιάννη Ψυχάρη, σε διασκευή, σκηνοθεσία και μουσική επιμέλεια του Γιώργου Πετρούνια, κάνει πρεμιέρα τη Δευτέρα 19 Οκτωβρίου 2026. Πρόκειται για την πρώτη μεταφορά αυτού του κειμένου στο θέατρο.

Σχεδόν εκατό χρόνια από το θάνατο του Ψυχάρη, η παράσταση αποδίδει φόρο τιμής στον πρωτοπόρο θεμελιωτή της δημοτικής γλώσσας, φέρνοντας στη σκηνή μια θεατρική διασκευή για «Το Ταξίδι μου», εμπνευσμένη από την ορμή, τη χαρά της δημιουργίας και την αγάπη για τις ομορφιές που συγκινούσαν και κινητοποιούσαν τον συγγραφέα.

Η παράσταση συνεχίζει τη θεατρική της πορεία για δεύτερη χρονιά, μεταφέροντας στη σκηνή ένα έργο που εξακολουθεί να μιλά με δύναμη για τη γλώσσα, τη δημιουργία και τον άνθρωπο.

Καλλιτεχνικά Νέα - Εικαστικά

“**in** flixus”

στο Κέντρο Τέχνης Πάρκου Ελευθερίας

15 - 30 Οκτωβρίου

Από την Πέμπτη 15 έως την Παρασκευή 30 Οκτωβρίου, η Βίλη Κανελλοπούλου παρουσιάζει στο Κέντρο Τέχνης Πάρκου Ελευθερίας – ΟΠΑΝΔΑ την ατομική της έκθεση “in flixus” σε επιμέλεια Μπίας Παπαδοπούλου. Όπως αναφέρει, μεταξύ άλλων, η ιστορικός τέχνης και επιμελήτρια Μπία Παπαδοπούλου, οι ανθρωποκεντρικές συνθέσεις της Βίλης Κανελλοπούλου αναπτύσσονται σε απροσδιόριστους χώρους. Μνημειακές μορφές καταλαμβάνουν το τελάρο και

επανεμφανίζονται σε διαφορετικές εκφράσεις και στάσεις, δημιουργώντας ένα είδος οπτικής χορογραφίας. Διαφορετικές, ακινητοποιημένες στιγμές μοιάζουν να αποτελούν θραύσματα μιας εν εξελίξει κινηματογραφικής αφήγησης.

Η ζωγραφική και το σχέδιο συνυπάρχουν στα έργα, όπως και το λάδι με το κάρβουνο, η ελεύθερη πινελιά με τις παλλόμενες μαύρες γραμμές και το χρώμα. Η ρεαλιστική καταγραφή συνδιαλέγεται με την αφαίρεση, η πυκνή αναπαράσταση με την αδρή

απεικόνιση, το κενό με το πλήρες. Η εικόνα άλλοτε συγκροτείται και άλλοτε μοιάζει να βρίσκεται στα πρόθυρα της κατάργησής της.

Στον πυρήνα της ζωγραφικής της βρίσκεται η ανθρώπινη συνθήκη και η τραγικότητα της ύπαρξης, σε μια διαρκή συνομιλία με την ιστορία, τη μνήμη, τον μύθο, την ποίηση, τις τελετουργίες, αλλά και την κοινωνική και πολιτική πραγματικότητα. Ιδιαίτερη θέση στην εικαστική της γλώσσα κατέχουν οι

αναφορές στα αρχαία ανάγλυφα. Η συγκρουσιακή δράση, η παρατακτική ανάπτυξη των μορφών, η απουσία εξατομίκευσης και η θρυμματισμένη από τη φθορά ανθρώπινη μορφή μεταφέρονται σε μια σύγχρονη ζωγραφική που ενεργοποιεί τη μνήμη και τη φαντασία. Παράλληλα, οι μύθοι λειτουργούν ως νήματα σύνδεσης με το παρόν. Την ιστορία που αέναα επαναλαμβάνεται. Τη μνήμη που εγείρει συνειρμούς..

Η Γκαλερί Σκουφά παρουσιάζει την πρώτη ατομική έκθεση της Χριστίνας Μπρέμπου με τίτλο "Super Paradise", η οποία εγκαινιάζεται την Πέμπτη 15 Οκτωβρίου και διαρκεί μέχρι το Σάββατο 7 Νοεμβρίου. Στην έκθεση "Super Paradise" η Χριστίνα επιχειρεί μια ζωγραφική που δεν ξεκινά από την ανάγκη να αποδώσει μια αναγνωρίσιμη εικόνα, αλλά από την επιθυμία να εξερευνήσει όσα μπορούν να συμβούν μέσα

Γκαλερί Σκουφά: Η έκθεση

"Super Paradise" της Χριστίνας Μπρέμπου εξερευνά την ίδια τη δημιουργική διαδικασία

15 Οκτωβρίου - 07 Νοεμβρίου

στην ίδια τη διαδικασία της δημιουργίας. Το χρώμα, η κίνηση και η ύλη αποκτούν πρωταγωνιστικό ρόλο, ενώ η εικόνα διαμορφώνεται σταδιακά μέσα από μια εναλλαγή ελέγχου και του απρόβλεπτου..

Με έντονο το στοιχείο της «ροής», η δημιουργική διαδικασία της ζωγράφου δεν είναι γραμμική, αλλά βασίζεται στη διαστρωμάτωση και την αποδοχή του τυχαίου. Διαμορφώνει έτσι μια προσωπική εικαστική γλώσσα, όπου η χειρονομία

συνυπάρχει με τη δομή και το τυχαίο με την πρόθεση. Για την καλλιτέχνη, η χειρονομία αποτελεί μια άμεση σωματική καταγραφή ενέργειας και ψυχισμού, εισάγοντας στο έργο το οργανικό στοιχείο και το αυθεντικό ανθρώπινο αποτύπωμα. Στις επιφάνειες των έργων τα διαφορετικά υλικά αλληλοεπιδρούν αφήνοντας ίχνη, διαδρομές και στρώσεις που άλλοτε

Με θεματικό άξονα τη θηλυκή παρουσία, το κορίτσι, το Μουσείο – «Σπίτι του Ελύτη» παρουσιάζει στον χώρο εκδηλώσεών του μία ξεχωριστή έκθεση με τίτλο «Θήλεις Άγγελοι». Η έκθεση βασίζεται σε επιλογή ζωγραφικών και συνεικόνων του Οδυσσέα Ελύτη, καθώς και σε έργα, κυρίως,

συγκροτούν μια εικόνα και άλλοτε την αποδομούν. Ο θεατής βρίσκεται έτσι μπροστά σε έργα ανοιχτά και φωτεινά, που δεν αποκαλύπτονται μονομιάς αλλά ενεργοποιούν τη μνήμη, την αίσθηση και τη φαντασία. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο το "Super Paradise" γίνεται ένας τόπος ελευθερίας, έντασης, κίνησης και χρώματος.

ήλεις Άγγελοι: Ομαδική

έκθεση στο Σπίτι του Ελύτη

07 Οκτωβρίου - 06 Δεκεμβρίου

φίλων του ζωγράφων. Χειρόγραφα, φωτογραφίες, ντοκουμέντα, βιβλία της συλλογής του Οδυσσέα Ελύτη συμπληρώνουν την έκθεση.

Η ποιήτρια Ιουλίτα Ηλιοπούλου, που είχε την ιδέα της έκθεσης, αναφέρει: «Στόχος να εικονιστεί, μέσα από την ευαισθησία, το ξεχωριστό ιδίωμα του κάθε καλλιτέχνη, η έννοια του ζωτικού θηλυκού στοιχείου στο έργο του ποιητή, έννοια αρχετυπική, που συχνά παίρνει τη μορφή μιας θεάς Φυτώ, αποτελώντας ένα αισθητικό σύμβολο ακατάβλητης δύναμης, μεταμόρφωσης και αναδημιουργίας της ζωής».

Ο Επιμελητής της έκθεσης Τάκης Μαυρωτάς αναφερόμενος στο έργο του Οδυσσέα Ελύτη σημειώνει: «Κάθε τι, για μας τους Έλληνες, είναι μορφή. Το έργο του Ελύτη έχει στερεότητα και διάρκεια, αφού η εικαστική του δημιουργία εκφράζει μια αίσθηση ολότητας, μια κοινή αναζήτηση στην ουσία της ζωής. Η ποίηση και η ζωγραφική του παραμένουν αυτόνομοι χώροι της

δημιουργίας του και ορίζονται από τη διαλεκτική σχέση μεταξύ τους. Ο ίδιος γνώριζε πόσο δύσκολο είναι να ακολουθήσεις το δρόμο της ζωγραφικής και να μπορέσεις να αποδώσεις το όραμά σου με εικόνες υψηλών αισθητικών συγκινήσεων, που προσεγγίζουν τον αρχετυπικό κόσμο της διάρκειας.

Σωτηρία Αλεβίζου - Στην

**περπατησιά των τόπων: Έκθεση
ζωγραφικής στον Τεχνοχώρο**

από τις 08 Οκτωβρίου

Το πηγαίο ταλέντο, σπανίζει στις μέρες μας, κυρίως όταν αυτό συνδέεται και ουσιαστικά συνδυάζεται με τα γνωρίσματα ενός εκσυγχρονισμένου και γόνιμου προβληματισμού, γύρω από τα επίπεδα ανάπτυξης και τις λειτουργίες της φόρμας, ιδιαιτέρως όταν αυτή εννοιοδοτεί μια πολύπτυχη και πολυδιάστατη πραγματικότητα μέσα στην οποία - συνειδητά ή ασυνείδητα- ζούμε, συσχετίζοντας τον εσωτερικό μας κόσμο με το περιβάλλον.

Τα εικαστικά κι ασπρόμαυρα έργα της Σωτηρίας Αλεβίζου, που εμφανίζονται μέσα από ποικίλες διαστάσεις, είναι δημιουργημένα με διαφόρων ειδών μελάνια

και μολύβια σε χαρτί. Οι εμπνεύσεις της συνήθως προέρχονται από μορφές που αφορούν την χλωρίδα της φύσης (π.χ. ρίζες, βλαστούς, κορμούς δέντρων, κλαδιά, άνθη, φύλλα, καρπούς), με κύρια και ουσιαστική την διαφορά ότι η ζωγράφος, δεν

περιγράφει, δεν εξωραΐζει το γνωστό, ούτε δεσμεύεται από νοσταλγίες, που καθηλώνονται στο συναίσθημα, για χαμένους Παραδείσους. Μέσα από το υφολογικά σύνθετο ιδίωμα της γραφής της, δημιουργεί πρωτότυπους, δικούς της

κόσμους, με υφέρπουσες αναλογίες κι αντιθετικές εναρμονίσεις, με παράδοξα επίσης ρυθμικά σχήματα κι αντιστοιχίες που αποκαλύπτουν γέφυρες ανάμεσα στις οικολογικές συνισταμένες και στον ψυχισμό του σύγχρονου ανθρώπου

Κατερίνα Λουκά – Ρωγμές Φωτός: Έκθεση ζωγραφικής στην γκαλερί Αργώ

01 – 24 Οκτωβρίου

Στη γκαλερί Αργώ θα εγκαινιαστεί την Πέμπτη 1 Οκτωβρίου στις 7 το απόγευμα, η ατομική έκθεση ζωγραφικής της Κατερίνα Λουκά «Ρωγμές Φωτός». Θα παρουσιαστεί μια σειρά έργων ζωγραφικής με ακρυλικά και μικτές τεχνικές, σε πολυεπίπεδες επιφάνειες, που

συνομιλούν με τη σύγχρονη αστροφυσική και κοσμολογία. Η καλλιτέχνης αντλεί έμπνευση από τα νεφελώματα, τον σχηματισμό και τις εκρήξεις των άστρων, τις γαλαξιακές δομές, την κοσμική ύλη, την ενέργεια και τη δυναμική του χωροχρόνου. Την έκθεση, που θα διαρκέσει ως τις 24

Οκτωβρίου 2026, θα προλογίσει ο Γιάννης Κολοκοτρώνης, Καθηγητής Ιστορίας και Θεωρίας της Τέχνης, ο οποίος υπογραμμίζει μεταξύ άλλων:

«Όπως το φως συμμετέχει στη δημιουργία του κόσμου, έτσι και το σκοτάδι είναι η μήτρα του αδιαμόρφωτου. Το ένα προϋποθέτει το άλλο και μαζί συγκροτούν την ασταθή ισορροπία από την οποία γεννιέται η εικόνα. Η ίδια η καλλιτέχνης εντοπίζει σε αυτή τη μεταμόρφωση τον βασικό άξονα της αναζήτησής της, τη μετάβαση «από το σκοτάδι στο φως, από την ένταση στην αρμονία και από το άγνωστο σε μια νέα μορφή ομορφιάς». Ωστόσο, στα έργα, η αρμονία δεν καταργεί την ένταση και το φως δεν εξαλείφει το σκοτάδι. Η ομορφιά γεννιέται από την εύθραυστη συνύπαρξή τους.

Επομένως, οι Κοσμογονίες της Κατερίνας Λουκά δεν αφηγούνται μια οριστική δημιουργία του κόσμου αλλά παρουσιάζουν έναν κόσμο που δημιουργείται, διαλύεται και ανασχηματίζεται, με τις ρωγμές τους όχι μόνον σαν σημάδια φθοράς, αλλά περάσματα ενέργειας, τις πυκνώσεις σαν μεταβλητή ύλη και το σκοτάδι το πεδίο όπου κυοφορείται η μορφή. Σ' αυτό το σύμπαν εν τω γίνεσθαι, ο θεατής καλείται να αναγνωρίσει στις μεταμορφώσεις της ύλης τη δική του εμπειρία του χρόνου, της αβεβαιότητας, της φθοράς και της αναγέννησης. Η «ρωγμή φωτός» δεν είναι ένα απλό ζωγραφικό μοτίβο αλλά το όριο στο οποίο συναντιέται η κοσμική απεραντοσύνη με την ανθρώπινη συνείδηση.»

Στέφανος Ζαννής: Έκθεση

στην Hu & Mann Gallery

έως 20 Οκτωβρίου

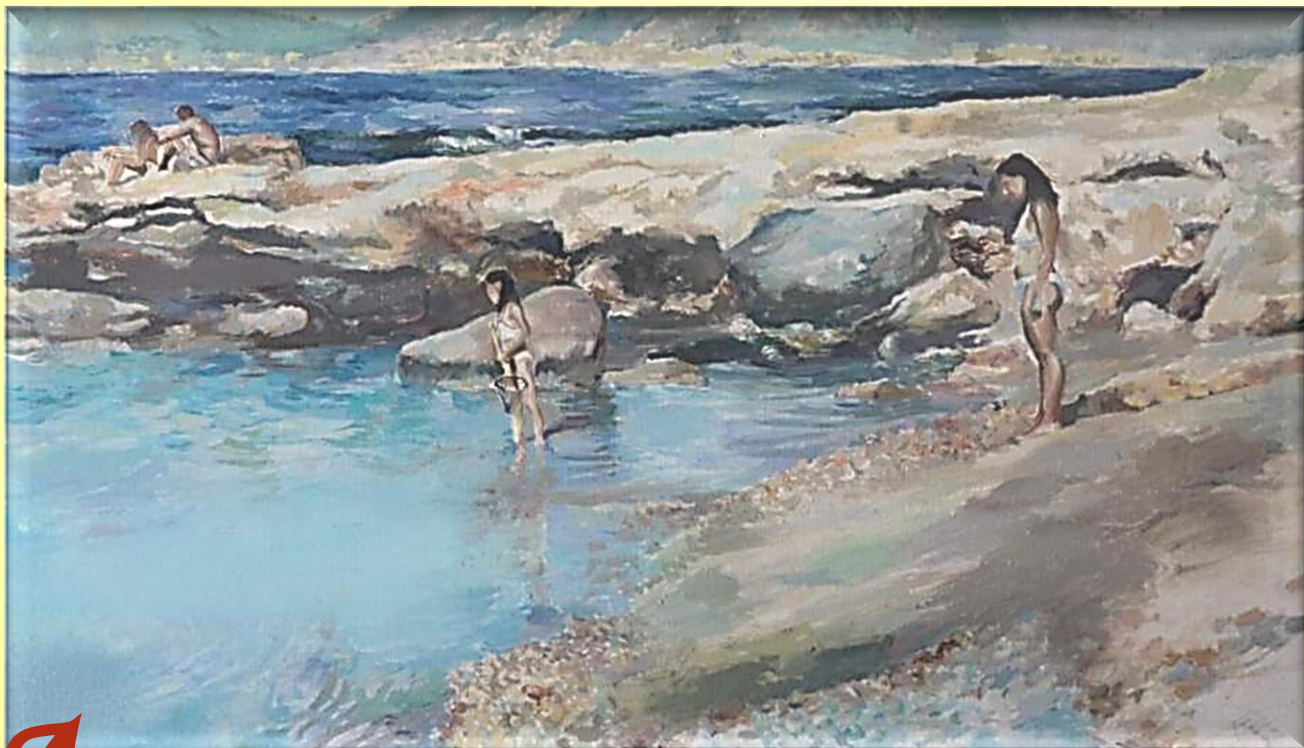
Ο ζωγράφος, Στέφανος Ζαννής, βρίσκεται για αρκετά χρόνια σε παράλληλους δρόμους δημιουργικότητας. Στην έξοδό του, απ' τη

μία, στο φυσικό περιβάλλον και στις δραστηριότητες των ανθρώπων, πράγματα και καταστάσεις που ζωγραφίζει ερμηνεύοντας τον παλλόμενο και ρέοντα κόσμο κι απ' την άλλη στο εργαστήριό του

ν' αναζητά τρόπους διαχείρισης και εικαστικής έκφρασης με αφορμή την Οδύσσεια του Ομήρου.

Στην επερχόμενη έκθεση τα -40 ζωγραφιές για το καλοκαίρι + 1 προμήνυμα για τον βαρύ χειμώνα -το νέτιον. το επάρατοΝαίτιον – μπορεί τελικά να γίνουν

35, 39 ή 41. Ποιος ξέρει; Το συν 1 όμως μένει σταθερό ως η πρώτη «ζωγραφική ψηφίδα στην Ομήρου Οδύσσεια» που βγαίνει στο φως, απ' τις πολλές ψηφίδες που κάποια στιγμή θα συμπληρώσουν το διαστελλόμενο μα και ανεκπλήρωτο όραμα του ζωγράφου...

Δημήτρης Σεβαστάκης - Ο λόγος και ο τόπος: Έκθεση

στην Αίγινα

έως τις 22 Νοεμβρίου

Η Δημοτική Πινακοθήκη της Αίγινας, συνεχίζοντας το εικαστικό της πρόγραμμα και σε συνέχεια των προγραμματισμένων της αφιερωμάτων σε σημαντικούς εκπροσώπους των εικαστικών τεχνών που συνδέονται με το νησί,

υποδέχεται τον Δημήτρη Σεβαστάκη, διακεκριμένο ζωγράφο, καθηγητή, συγγραφέα και διανοούμενο, με διηλεκτική αναφορά στο έργο του στη γενέθλια Σάμο, τον πλησιόχωρο στο ατελιέ του Υμηττό αλλά και στην Αίγινα, όπου –ωσεί

μνημονεύοντας τον αγαπημένο του δάσκαλο Γιάννη Μόραλη, επίσης ζει και δημιουργεί.

Η έκθεση που πραγματοποιείται σε συνεργασία με την Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος, τελεί σε διοργάνωση του Δήμου Αίγινας και υπό την αιγίδα του 17ου Aegina Fistiki Fest. Η παρούσα, ιδιαίτερα σημαντική για την Αίγινα και τη Δημοτική της Πινακοθήκη διοργάνωση και τιμητική συνεργασία, συμπίπτει με τον εορτασμό των τριών χρόνων από την έναρξη λειτουργίας

της Δημοτικής Πινακοθήκης της Αίγινας τον Σεπτέμβριο του 2023.

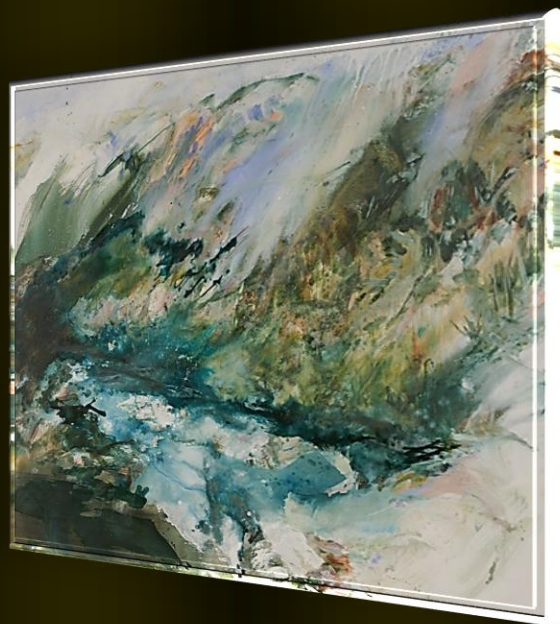
Περισσότερα από 60 έργα, λάδια, ακρυλικά, παστέλ, τέμπερες αλλά και σχέδια με μολύβι –τοπία και πρόσωπα-, πολλά από τα οποία εκτίθενται για πρώτη φορά έχοντας δημιουργηθεί με αφορμή τη μεταφορά της έκθεσης στην Αίγινα παρουσιάζονται στην έκθεση. Ο τίτλος της έκθεσης, συμπυκνώνει υπαινικτικά όλα όσα απασχολούν τον ζωγράφο.

Kylie Manning – Υπό

νεφελώδη ουρανό: Έκθεση στο
Ίδρυμα Θεοχαράκη

06 Οκτωβρίου - 22 Φεβρουαρίου 2027

Με έργα φιλοτεχνημένα για την παρούσα έκθεση και δανεισμούς από την Pace Gallery και ιδιωτικές συλλογές, η δουλειά της Kylie Manning ξεδιπλώνεται στον δεύτερο όροφο του Ιδρύματος ως ένα καθηλωτικό περιβάλλον, διαμορφωμένο από την κίνηση, τη μνήμη και τους τόπους και τα τοπία μέσα στα οποία μεγάλωσε. Κινούμενη ανάμεσα στην παραστατικότητα και την αφαίρεση, η ζωγραφική της Manning τοποθετεί την ανθρώπινη παρουσία μέσα σε ευρύτερες

σχέσεις με το τοπίο, το κλίμα και τον φυσικό κόσμο, επιτρέποντας στις μορφές να αναδύονται, να διαλύονται και να επανεμφανίζονται μέσα από πολυεπίπεδα πεδία. Από μνημειακούς καμβάδες έως πιο μικρής κλίμακας έργα, η παράκτια φωτεινότητα, η θαλάσσια εργασία και τα μετεωρολογικά φαινόμενα συναντούν αιθέριες ατμόσφαιρες, προγονική γνώση και απόηχους της ελληνικής μυθολογίας.

Η έκθεση Υπό νεφελώδη ουρανό προσεγγίζει την τοπογραφία ως αυτοβιογραφία. Τα τοπία της Αλάσκας και του Μεξικού, όπου η Manning μεγάλωσε και εργάστηκε σε επαγγελματικά αλιευτικά σκάφη, εισέρχονται στο έργο της μέσα από το φως, την εργασία, τη θερμοκρασία και τους εποχικούς ρυθμούς: το ψυχρό ροζ ενός χειμώνα στην Αλάσκα, η πλοήγηση με βάση την παλίρροια, η σωματική έλξη ενός σκάφους πάνω στην ανοιχτή θάλασσα, η δύναμη μιας καταιγίδας. Η γεωγραφία μετατρέπεται σε μυϊκή μνήμη, η οποία εδώ συγχωνεύεται με το φυσικό φως της Αθήνας, καθώς εισέρχεται στον εκθεσιακό χώρο. Μέσα από την επιλογή των υλικών της και τη διαδικασία δημιουργίας των εικαστικών

Το Κέντρο Σύγχρονης Τέχνης Ιλεάνα Τούντα παρουσιάζει την πρώτη ατομική έκθεση του Νίκου Κομιώτη, με τίτλο PLEASE BEHAVE. Έχοντας πάντα ως εκκίνηση του προβληματισμού και της αναζήτησής του την εξερεύνηση του βασικού μέσου του —της ζωγραφικής—,

ιχνών της καλλιτέχνης, συνυπάρχουν στον καμβά διαφορετικές αισθήσεις του χρόνου και της κίνησης. Οξείδιο του σιδήρου, ηφαιστειακή τέφρα, θρυμματισμένη πέτρα και γαλβανισμένο οστό φέρουν τις δικές τους υλικές ιστορίες, διαμορφωμένες από την πίεση, τη θερμότητα και τον μετασχηματισμό. Η Manning συνδυάζει αυτές τις ουσίες με χειρονομίες που κυμαίνονται από αργές, πολυεπίπεδες εφαρμογές έως άμεσες, γρήγορες πινελιές. Οι υλικές ποιότητες του τοπίου συνδέονται στενά με την κίνηση του σώματος: μια ζωγραφική χειρονομία μπορεί να υποδηλώνει τόσο μια σωματική πράξη, όπως την κίνηση του αγκώνα, όσο και μια γεωγραφική μορφή, όπως ένα άνοιγμα προς τη θάλασσα..

Νίκος Κομιώτης – Please

behave: Έκθεση στο Κέντρο
Σύγχρονης Τέχνης Ιλεάνα
Τούντα

08 Οκτωβρίου – 28 Νοεμβρίου

συγκεντρώνει μία νέα σειρά έργων που πραγματεύονται συγχρόνως την αλληλένδετη σχέση του ανθρώπου τόσο με το έμπυχο όσο και με το υλικό περιβάλλον γύρω του.

Ο τίτλος PLEASE BEHAVE λειτουργεί ως μια φαινομενικά ευγενική, αλλά στην πραγματικότητα επιτακτική προτροπή συμμόρφωσης. Το περιβάλλον δεν αποτελεί απλώς το πλαίσιο μέσα στο οποίο κινούνται οι άνθρωποι, αλλά έναν ενεργό μηχανισμό που υπαγορεύει συμπεριφορές, οριοθετεί δυνατότητες και επιβάλλει κανόνες. Ο χώρος μοιάζει να προηγείται του υποκειμένου και να καθορίζει τον τρόπο με τον οποίο αυτό μπορεί να υπάρξει μέσα σε αυτόν.

Η αίσθηση αυτή μεταδίδεται στον θεατή μέσα από τον τρόπο με τον οποίο ο

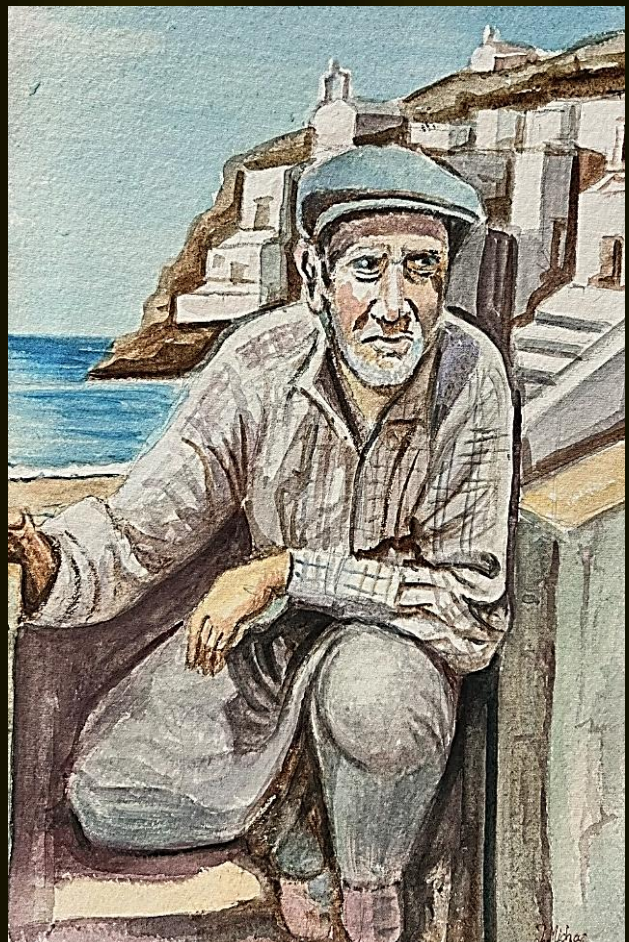
Κομιώτης αποδίδει τόσο τις ανθρώπινες μορφές των έργων του, όσο και τον περιβάλλοντα χώρο. Στη χρωματική του παλέτα κυριαρχεί μια περιορισμένη γκάμα, ανάμεσα στο λευκό, το μαύρο και τις αποχρώσεις του γκρι, με την παρουσία ενός και μοναδικού υποτονικού μπλε χρώματος στο φόντο. Συγχρόνως, οι διαφορετικές υφές, από τις ματ έως τις έντονα γυαλιστερές επιφάνειες, λειτουργούν σκηνοθετικά μέσα στη σύνθεση, κατευθύνοντας το βλέμμα του θεατή και θρυμματίζοντας το χώρο με τρόπο αφύσικο.

Η Δημοτική Πινακοθήκη

Πειραιά φιλοξενεί τον Γιάννη Μίχα

19 - 27 Οκτωβρίου

Η θάλασσα στη ζωγραφική του Γιάννη Μίχα είναι σταθερό σημείο αναφοράς. Ο Πειραιάς, τα λιμάνια, οι ακρογιαλιές και τα νησιά του Αιγαίου επανέρχονται στο έργο του ως τοπία, αλλά και ως εικόνες φορτισμένες με προσωπικές και συλλογικές μνήμες. Αυτή τη μακρά διαδρομή παρουσιάζει η ατομική έκθεση "Χνάρια, μορφές κι απόηχοι", στη Δημοτική Πινακοθήκη Πειραιά, από τις 19 έως τις 27

Οκτωβρίου. Η έκθεση συγκεντρώνει 60 έργα από τα τελευταία 25 χρόνια της πορείας του καλλιτέχνη, φωτίζοντας διαφορετικές πλευρές της ζωγραφικής του, από το τοπίο και την αρχιτεκτονική έως την ανθρώπινη παρουσία. Ο ίδιος ο καλλιτέχνης περιγράφει τον τίτλο της έκθεσης ως μια διαδρομή ανάμεσα στη μνήμη, τη μορφή και το συναίσθημα: "Μέσα από τη ζωγραφική αναζητώ τα Χνάρια που αφήνει ο χρωστήρας όταν ο χρόνος γίνεται συναίσθημα, κρατώ το ταξίδι στις Μορφές που με καθόρισαν για ν' αγγίξουν την ψυχή και αφουγκράζομαι τους Απόηχους του χρόνου καλώντας τον θεατή να με ακολουθήσει, να γίνει κοινωνός αναζητώντας τα δικά του ίχνη". Και συμπληρώνει: "Ίσως η τέχνη να είναι ένας τρόπος να μη χαθούν όσα αγαπήσαμε και να συνεχίσουν να μιλούν, ακόμη κι όταν εμείς σιωπάσουμε".

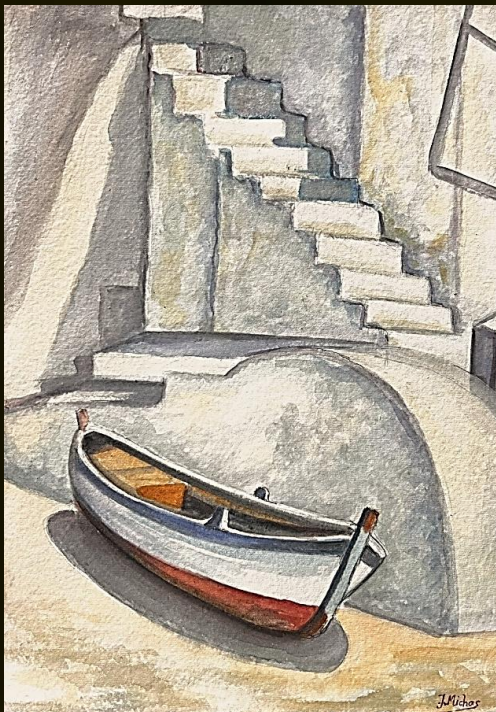
Η ιστορικός τέχνης του ΕΚΠΑ Αθηνά Σχινά αναφέρεται στην παρουσία της θάλασσας στο έργο του Μίχα, όπου καράβια, αραξοβόλια, ακρογιαλιές, ξωκλήσια και αιγαιοπελαγίτικα τοπία συνυπάρχουν με παραθαλάσσιες πόλεις και νεοκλασικά κτίρια. Με λάδι, υδατοχρώματα και παστέλ, ο καλλιτέχνης συνθέτει εικόνες στις οποίες το πραγματικό αποκτά συχνά ονειρικές

διαστάσεις. Ο επιμελητής της έκθεσης, Τάκης Μιχαλόπουλος, αρχιτέκτονας και συγγραφέας, εστιάζει στη σχέση σχεδίου και χρώματος με τη θάλασσα, τον άνθρωπο και τη μνήμη. Όπως σημειώνει, ο Μίχας επιχειρεί

μέσα από τη ζωγραφική να ενώσει την εικόνα με τον λόγο, μετατρέποντας την καλλιτεχνική δημιουργία σε "σκυτάλη και μήνυμα ζωής".

Ο Γιάννης Μίχας γεννήθηκε στο Κυριάκι Βοιωτίας το 1954. Σπούδασε Ναυπηγική και μαθήτευσε κοντά στον ζωγράφο Κώστα Ηλιάδη και στον ζωγράφο και αγιογράφο Μ. Κουνδουράκη. Είναι

τακτικό μέλος του Επιμελητηρίου Εικαστικών Τεχνών Ελλάδας από το 1986 και έχει παρουσιάσει το έργο του σε ατομικές και ομαδικές εκθέσεις στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Είναι μέλος της Εταιρίας Γραμμάτων και Τεχνών του Πειραιά. Παράλληλα με την καλλιτεχνική του δραστηριότητα, έχει διαγράψει μακρά πορεία στη δημόσια διοίκηση και την αυτοδιοίκηση. Διετέλεσε Νομάρχης Πειραιά από το 2003 έως το 2010, Αντιπρόεδρος του Κογκρέσου των Τοπικών και Περιφερειακών Αρχών του Συμβουλίου της Ευρώπης από το 2008 έως το 2010 και Πρόεδρος του ΕΦΕΤ από το 2011 έως το 2012..

Μουσικά Δρώμενα

Λουκάς Καρυτινός, Αλεξάνδρα Κονούνοβα και Χάννα Κιμ

Εναρκτήρια συναυλία καλλιτεχνικής περιόδου 2026-2027

08 Οκτωβρίου - Μέγαρο Μουσικής Αθηνών

Η καλλιτεχνική περίοδος 2026-2027 ανοίγει με την αναμενόμενη λαμπρότητα μίας εναρκτήριας συναυλίας, στην οποία η Κρατική Ορχήστρα Αθηνών υπό τη διεύθυνση του καλλιτεχνικού της διευθυντή, Λουκά Καρυτινού, και με τη σολιστική σύμπραξη δύο νέων, πολυβραβευμένων σολίστ διεθνούς ακτινοβολίας, παρουσιάζει σπουδαία συμφωνικά έργα του 19ου και του 20ού αιώνα. Κοινό, συνδετικό στοιχείο ανάμεσά τους είναι η διάθεση των συνθετών

τους να συνταχθούν με την πρωτοπορία της εποχής τους: ο Μπετόβεν άλλαζε συνειδητά τον ρου της μουσικής ιστορίας με κάθε νότα του, ο Σαιν-Σανς στα νιάτα του ασπάστηκε ένθερμα τα αισθητικά ιδεώδη του Λιστ και του Βάγκνερ, ενώ ο Σοστακόβιτς αξιοποίησε με συναισθηματική ειλικρίνεια τις αξίες του μοντερνισμού για να εκφράσει τις εξάρσεις και τις τραγωδίες του 20ου αιώνα με απaráμιλλη ευστοχία.

Πρόγραμμα Εκδήλωσης:

ΛΟΥΝΤΒΙΧ ΒΑΝ ΜΠΕΤΟΒΕΝ (1770-1827)
Κοντσέρτο για βιολί και ορχήστρα σε ρε
μείζονα, έργο 61

ΚΑΜΙΓ ΣΑΙΝ-ΣΑΝΣ (1835-1921) Κοντσέρτο
για βιολοντσέλο και ορχήστρα αρ. 1 σε λα
ελάσσονα, έργο 33

ΝΤΜΙΤΡΙ ΣΟΣΤΑΚΟΒΙΤΣ (1906-1975)
Συμφωνία αρ. 9 σε μι ύφεση μείζονα, έργο 70

Συναυλία με την Εθνική Συμφωνική Ορχήστρα και Χορωδία ΕΡΤ

09 Οκτωβρίου, Ωδείο Αθηνών

Η Εθνική Συμφωνική Ορχήστρα και Χορωδία της ΕΡΤ παρουσιάζουν στο Αμφιθέατρο Ιωάννης Δεσποτόπουλος ένα πρόγραμμα αφιερωμένο στον Mozart.

Η Εθνική Συμφωνική Ορχήστρα της ΕΡΤ ιδρύθηκε το 1938 και καλύπτει το κλασικό, ελληνικό και ξένο ρεπερτόριο. Έχει παρουσιάσει έργα σημαντικών Ελλήνων και ξένων συνθετών, μαέστρων και ερευνητών

μέσα από ηχογραφήσεις, ζωντανές μεταδόσεις από το ραδιόφωνο και την τηλεόραση καθώς και από συναυλίες στην Αθήνα και την περιφέρεια.

Η Χορωδία της ΕΡΤ ιδρύθηκε το 1977 από τον τότε διευθυντή του Γ' Προγράμματος Μ. Χατζιδάκι, με βασικό της μαέστρο τον Αντώνη Κοντογεωργίου. Γρήγορα αναδείχτηκε ως ένα από τα καλύτερα σύνολα της χώρας. Το ρεπερτόριό της –

πάνω από 1000 έργα – περιλαμβάνει ευρύτατο φάσμα εποχών, συνθετών και μουσικών ιδιωμάτων έως τον 21ο αιώνα, ελληνικά χορωδιακά καθώς και πολλές όπερες. Έχει συμπράξει με όλες τις ελληνικές και τις διασημότερες ξένες ορχήστρες: Συμφωνική Βερολίνου, Νυρεμβέργης, Φιλαρμονική Λονδίνου, Καπιτωλίου Τουλούζης κ.α καθώς και με όλους τους καταξιωμένους Έλληνες και κορυφαίους ξένους μαέστρους: Masur, Menuhin, Askenazy, Rilling, Marriner.

Πρόγραμμα: Συμφωνία αρ.31σε Ρε μείζονα, Κ.297/300a (Paris)

- Allegro assai
- Andante
- Allegro

Κοντσέρτο για πιάνο αρ.23 σε λα ελάσσονα, Κ.488

- Allegro
- Adagio
- Allegro assai

Πιάνο: Βασίλης Αλεβίζος, Μουσική Διεύθυνση: Μιχάλης Παπαπέτρου

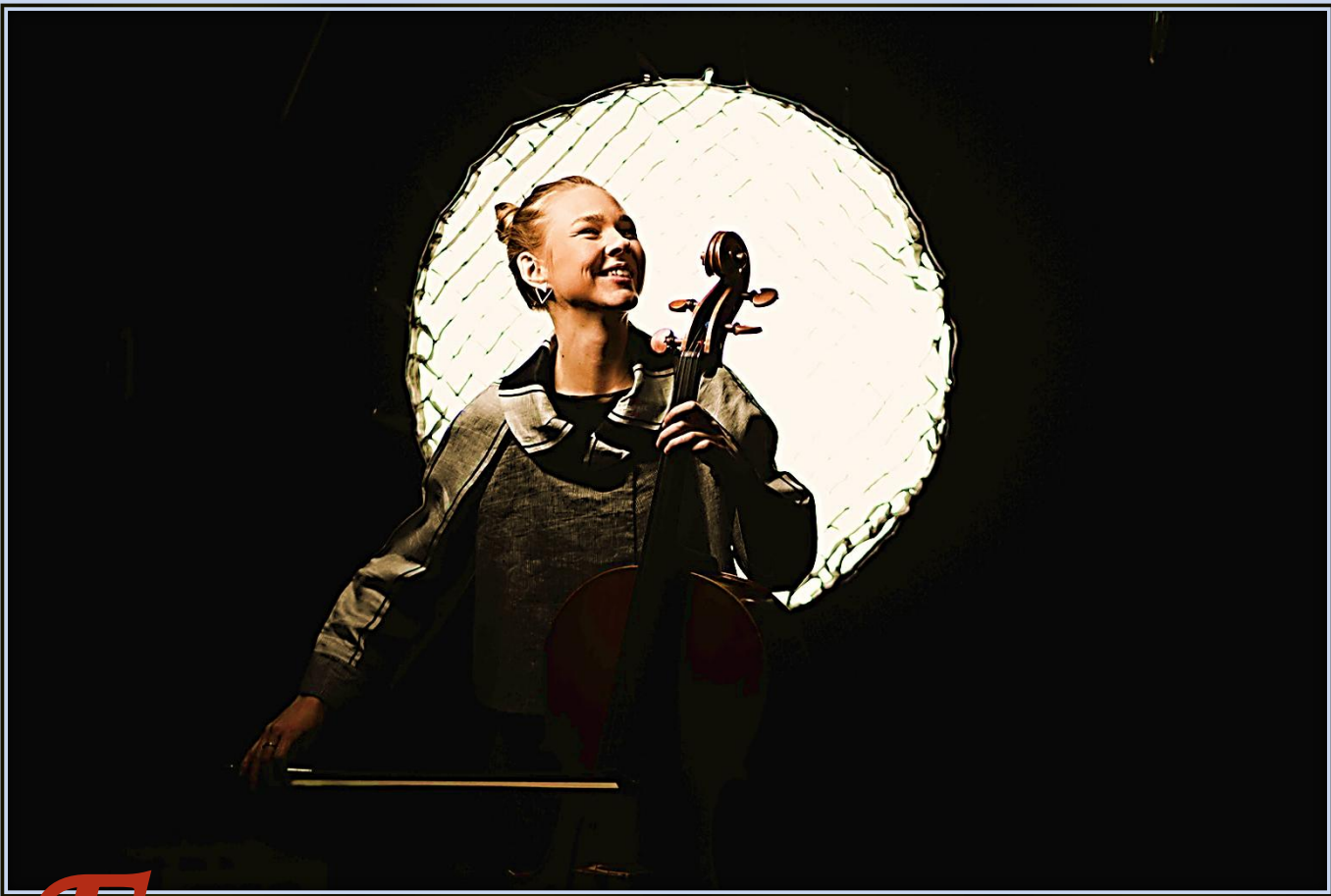
ΚΡΑΤΙΚΗ ΟΡΧΗΣΤΡΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Πολιτισμού
61ο ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΔΗΜΗΤΡΙΩΝ
10. ΟΚΤ. 2026
ΡΟΤΟΝΤΑ
20:30
EESTI RAHVUSMEESKOOR
ΟΙ
ΣΤΗ ΡΟΤΟΝΤΑ
Eesti Rahvusmeeskoor
ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ MIKK ÜLEOJA
ΣΥΝΟΛΟ ΕΓΧΟΡΔΩΝ
Κ.Ο.Θ.
www.tssso.gr

Οι Eesti Rahvusmeeskoor

στη Ροτόντα

10 Οκτωβρίου – Ροτόντα,
Θεσσαλονίκη

Η βραβευμένη με Grammy Εθνική Ανδρική Χορωδία της Εσθονίας αποτελεί ένα από τα πιο γνωστά ονόματα του χώρου παγκοσμίως με το ρεπερτόριό της να εκτείνεται από την αναγεννησιακή μουσική, ως και τη σύγχρονη δημιουργία, με πρεμιέρες έργων διάσημων συνθετών των ημερών μας. Το κοινό της πόλης θα έχει το προνόμιο να την απολαύσει μέσα στην εντυπωσιακή Ροτόντα, υπό τη διεύθυνση του Καλλιτεχνικού Διευθυντή της Mikk Üleoja, μαζί με ένα σύνολο εγχόρδων της Κρατικής Ορχήστρας Θεσσαλονίκης.

Tιώργος Απέργης 80

09 - 11 Οκτωβρίου, Μέγαρο Μουσικής Αθηνών

Με αφορμή τη συμπλήρωση ογδόντα χρόνων από τη γέννηση του Γιώργου Απέργη, ενός από τους σημαντικότερους ανανεωτές της σύγχρονης μουσικής και του μουσικού θεάτρου, το Μέγαρο αφιερώνει ένα τριήμερο στη δημιουργία του.

Ο τρομπετίστας Μάρκο Μπλάου, ακούραστος «εξερευνητής» του οργάνου, από το αρχέγονο πήλινο κέρας έως τη δίχωνη τρομπέτα, παρουσιάζει το νέο έργο

του Απέργη Trompe-Oreille, μια «ακουστική οφθαλμαπάτη», παραγγελία του IRCAM. Ανερχόμενο αστέρι του θεσμού ECHO Rising Stars, η νεαρή τσελίστα από την Αυστρία Βάλερι Φριτς αγαπά το ασυνήθιστο: συνεργάζεται με σύγχρονους δημιουργούς, ισορροπώντας ανάμεσα στο κλασικό ρεπερτόριο και έργα που υπερβαίνουν τα συμβατικά όρια της μουσικής πράξης.

Το αφιέρωμα ολοκληρώνεται με τη Θεανώ Παπαδάκη και το Ventus Ensemble: έργα του

Απέργη που συνδυάζουν ήχους, εικόνες, θραύσματα λόγου και τραγούδι, σε μια παράδοση και παιγνιώδη αφήγηση,

συνυπάρχουν με τη μουσική του μαθητή του Νικόλα Τζώρτζη, αλλά και του Λουτσάνο Μπέριο.

Ημερίδα: «Η Μουσική Κληρονομιά της Θεσσαλονίκης»

12 Οκτωβρίου - Μέγαρο Μουσικής Θεσσαλονίκης

Οι εισηγήσεις που θα συνοδεύονται από ακούσματα, θα αφορούν στο έργο των μεγάλων μουσουργών της Θεσσαλονίκης Αιμίλιο Ριάδη, Λώρη Μαργαρίτη, Βασιλείου Θεοφάνους. Η εκδήλωση εντάσσεται στην σειρά Ημερίδων που θέσπισε ο Σύλλογος τα τελευταία χρόνια με πρωτοβουλία του αείμνηστου Αντιπροέδρου Καθηγητού Σταύρου Μπακογιάννη και δημιούργησαν μεγάλο ενδιαφέρον. Στην εκδήλωση λαμβάνουν

μέρος: Χρύσα Σκαρλάτου Διδάκτωρ Μουσικολογίας Τμήματος Μουσικών Σπουδών ΑΠΘ, Μαρία Δημητριάδου Καραγιαννίδου Μουσικολόγος, Evelyn Voigtman Καθηγήτρια της Ιστορίας Μουσικής Κρατικού Ωδείου Θεσσαλονίκης.

Italy - Between Worlds

13 Οκτωβρίου - Αποθήκη Γ', Λιμάνι Θεσσαλονίκης

Η Θεσσαλονίκη υποδέχεται τον σπουδαιότερο βιρτουόζο του μαντολίνου στον κόσμο, τον Ανί Avital, για ένα υπέροχο μουσικό ταξίδι από

την Αναγέννηση έως τις μέρες μας. Ο πρώτος υποψήφιος για Γκράμι μαντολινίστας έχει καταφέρει με την απaráμιλλή δεξιολεχνία του να αναγεννήσει το μαντολίνο και να το καθιερώσει ξανά παγκοσμίως ως σολιστικό όργανο. Ο ήχος του έχει ειπωθεί πως «εκπέμπει ζεστασιά και εκτυφλωτικό φως» (The Times) και αυτά που κάνει με το μαντολίνο «πρέπει να τα ακούσει

κανείς για να τα πιστέψει» (La Scena Musicale), ενώ ο ίδιος περιγράφεται ως «παθιασμένος και εκρηκτικά χαρισματικός μουσικός, με μία δεξιολεχνία που συναρπάζει» (New York Times), καθώς και ως «ένας μουσικός που μπορεί να πείσει τον ακροατή να τον ακολουθήσει οπουδήποτε» (Gramophone).

Late Night με την Κ.Ο.Α.

16 Οκτωβρίου - Μέγαρο Μουσικής Αθηνών

Η περσινή απόπειρα της ΚΟΑ να κάνει μία συναυλία σε πιο προχωρημένη ώρα από τη συνήθη και με πρόγραμμα πιο... «νυχτερινής» διάθεσης στέφθηκε από επιτυχία και ακολουθώντας τις επιταγές του πιστού κοινού, επιχειρεί και φέτος κάτι αντίστοιχο. Για πρώτη φορά στην ιστορία παρουσιάζεται σε σολιστικό ρόλο το ούτι,

μέσα από το Κοντσέρτο του Θρυλικού Μαρσέλ Χαλίφε και με τον Έλληνα δεξιολεχνή του οργάνου, Αλέκο Βρέτο σε σολιστικό ρόλο. Σε ανάλογα εξωτικά ηχοχρώματα μας ταξιδεύει και ο κορυφαίος τρομπετίστας από τη Βενεζουέλα Πάτσο Φλόρες, που παίζει μάλιστα και ένα δικό του έργο. Η συναυλία, της οποίας ηγείται ο δραστήριος εντός και εκτός ελληνικών

συνόρων αρχιμουσικός Παναγιώτης Διαμαντής, θα κλείσει με σαρωτικούς λάτιν ρυθμούς, όπως αυτοί «λάμπουν» στους Χορούς του Αργεντίνου συνθέτη, Αλμπέρτο Χιναστέρα.

Όπως και πέρσι, μαζί σε αυτό το μουσικό ταξίδι θα είναι η Deals, η οποία επιλέγει και μας προσφέρει το πιο ταιριαστό κρασί για την περίπτωση, το αργεντίνικο, βιολογικό και βιοδυναμικό Doña Silvina, του οινοποιείου Bodegas Krontiras.

Το Finis (λατ. όρια/σύνορα) εστιάζει στον 15ο αιώνα μέσα από μια πανευρωπαϊκή εικόνα της μουσικής δημιουργίας στο τέλος του Μεσαίωνα. Από τη Βόρεια Γαλλία και τη Βρετανία μέχρι την Κύπρο και τη Μεσόγειο, το σύνολο Ex Silentio παρουσιάζει ένα σπάνιο ρεπερτόριο με όργανα της εποχής όπως η βιέλα, το φορητό εκκλησιαστικό όργανο, διάφορα φλάουτα σε πολυφωνικά

Ex Silentio | FINIS, Βορράς & Νότος – Μουσική του Μεσαίωνα

17 Οκτωβρίου – Ωδείο Αθηνών

έργα των Guillaume Dufay, Johannes Ciconia, Gherardello da Firenze κ.ά. Η συναυλία πραγματοποιείται στο πλαίσιο της σειράς Ostium – Ημέρες Μεσαιωνικής Μουσικής.* Το Ex Silentio είναι ensemble in residence στο Ωδείο Αθηνών και εμφανίζεται τακτικά σε διεθνή φεστιβάλ. Η σειρά Ostium – Ημέρες Μεσαιωνικής Μουσικής οργανώνεται από το Ex Silentio σε ετήσια βάση από το 2023 με στόχο την προώθηση της μουσικής του Μεσαίωνα μέσα από συναυλίες και εκπαιδευτικές δράσεις ενώ την καλλιτεχνική διεύθυνση έχει ο Δημήτρης Κούντουρας.

ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΝ:

Ex Silentio, Σύνολο In residence στο Ωδείο Αθηνών - Φανή Αντωνέλου, σοπράνο - Δημήτρης Κούντουρας, μεσαιωνικά

φλάουτα & μουσική διεύθυνση - Ηλέκτρα
Μηλιάδου, μεσαιωνική βιέλα - Αλέξης

Μαστηχιάδης, εκκλησιαστικό όργανο
positive - Αντώνιος Αετόπουλος, ψάλτης

Άρης Γραικούσης - Νίκος Μπαλογιάννης: Διάλογοι Ονείρων, Ρεσιτάλ πιάνου και κιθάρας

19 Οκτωβρίου, Μέγαρο Μουσικής Αθηνών

Ο Νίκος Μπαλογιάννης και ο Άρης Γραικούσης εμφανίζονται διαδοχικά στη σκηνή, παρουσιάζοντας έναν φανταστικό μουσικό διάλογο ανάμεσα στον παραγουανό κιθαριστή Αγουστίν Μπάριος Μανγκορέ και τον πολωνό πιανίστα Φρεντερίκ Σοπέν. Δύο συνθέτες που, παρότι έζησαν σε διαφορετικές εποχές και ηπείρους, δημιούργησαν μια βαθιά συγγενική

ρομαντική γλώσσα, γραμμένη για το όργανο που οι ίδιοι υπηρέτησαν, αγγίζοντας τα πιο μύχια συναισθήματα της ανθρώπινης ψυχής.

Οι «φωνές» των δύο οργάνων, με τις παράλληλες παραδόσεις και τη φαινομενικά ασύμβατη εκφραστικότητα, ενώνονται στο έργο του ρομαντικού ούγγρου κιθαριστή-συνθέτη Γιόχαν Κάσπαρ Μερτς.

«Διάλογος Ονείρων» ανάμεσα σε δύο λυρικά αριστουργήματα του Μίκη Θεοδωράκη, όπου πιάνο και κιθάρα «τραγουδούν» μαζί,

σε μια μουσική βαθιά λόγια, δεξιοτεχνική και ταυτόχρονα παγκόσμια, συγκινητική και ανθρώπινη..

The Cleveland Orchestra

20 Οκτωβρίου, Μέγαρο Μουσικής
Θεσσαλονίκης

Το Μέγαρο Μουσικής Θεσσαλονίκης υποδέχεται τον Οκτώβριο, για πρώτη φορά στην Ελλάδα, την Ορχήστρα του Κλίβελαντ, μία από τις κορυφαίες ορχήστρες στον κόσμο, υπό τη διεύθυνση του Franz Welser-Möst, σε μια συναυλία ορόσημο για την ιστορία του Μεγάρου αλλά και για τη χώρα μας.

Η συναυλία σηματοδοτεί μια ιστορική πρωτιά για τα ελληνικά μουσικά πράγματα, καθώς το ελληνικό κοινό θα έχει για πρώτη φορά την ευκαιρία να ακούσει ζωντανά το σύνολο που οι New York Times χαρακτηρίζουν ως «την καλύτερη αμερικανική ορχήστρα».

Με ιστορία που ξεπερνά τον έναν αιώνα, η Ορχήστρα του Κλίβελαντ (The Cleveland Orchestra – TCO) είναι η νεότερη από τις «Big Five» των ΗΠΑ –την ιστορική ελίτ των πέντε κορυφαίων αμερικανικών ορχηστρών– και αποτελεί σημείο αναφοράς για τη συμφωνική μουσική διεθνώς. Από την

ίδρυσή της το 1918 μέχρι σήμερα, έχει διαμορφώσει μια μοναδική καλλιτεχνική ταυτότητα, διακρινόμενη για την απaráμιλλη ακρίβεια, τη διαύγεια του ήχου και την εκφραστική της δύναμη. Οι εμφανίσεις της στις σημαντικότερες αίθουσες συναυλιών του κόσμου, οι ιστορικές ηχογραφήσεις της και οι συνεργασίες της με κορυφαίους μαέστρους και σολίστ έχουν εδραιώσει τη θέση της ανάμεσα στα σπουδαιότερα μουσικά σύνολα της εποχής μας.

Την ορχήστρα διευθύνει ο Αυστριακός Φραντς Βέλζερ-Μεστ, ο οποίος το 2027 θα αποχωρήσει έχοντας ολοκληρώσει μια εντυπωσιακή 25ετή θητεία στο τιμόνι της TCO και έχοντας συνδέσει το όνομά του με μια περίοδο εξαιρετικής καλλιτεχνικής

άνθησης, διεθνών περιοδειών και πρωτοποριακών παραγωγών.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Α' Μέρος: R. Strauss: Εισαγωγή & Φινάλε από την όπερα Δάφνη, έργο 82 [23']

Η Συμφωνική Ορχήστρα της Κύπρου, ένας πολιτιστικός φορέας - εθνικό σύμβολο για το πανέμορφο Νησί της Αφροδίτης, εμφανίζεται υπό τη μουσική διεύθυνση του νέου Καλλιτεχνικού Διευθυντή της Μύρωνα Μιχαηλίδη. Συμπράττουν μαζί της δύο εξαιρετικά ταλαντούχες και ραγδαία ανερχόμενες καλλιτέχνιδες από την Ελλάδα και Κύπρο: η μέτζο σοπράνο Βίλλυ Κυριακοπούλου και η πιανίστα Άννα Αβραμίδου.

Β' Μέρος: D. Shostakovich: Συμφωνία αρ. 8 σε ντο ελάσσονα, έργο 65 [61']

61^α Δημήτρια

Συμφωνική Ορχήστρα Κύπρου

24 Οκτωβρίου, Μέγαρο Μουσικής
Θεσσαλονίκης

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Γ. Χάυντν: Εισαγωγή από την όπερα Ο Φαρμακοποιός

Λ.β. Μπετόβεν: Κοντσέρτο για πιάνο αρ.4 σε σολ μείζονα, έργο 58

Μ. ντε Φάγια: Ο Μάγος Έρωτας

Συμμετοχές:

Βίλλυ Κυριακοπούλου Μέτζο σοπράνο

Άννα Αβραμίδου Πιάνο

Συμφωνική Ορχήστρα Κύπρου

Μύρων Μιχαηλίδης Διεύθυνση Ορχήστρας.

BEETHOVEN 32 -

Κωνσταντίνος Δεστούνης

24 Οκτωβρίου, Ωδείο Αθηνών

πορεία του συνθέτη από τα πρώιμα έργα της νεότητάς του έως τις κορυφαίες δημιουργίες της ωριμότητάς του.

Στο Ρεσιτάλ #3, δύο έργα που ανήκουν σε διαφορετικές περιόδους της δημιουργίας του Beethoven συνδιαλέγονται μεταξύ τους, αναδεικνύοντας την εκπληκτική εξέλιξη της συνθετικής του σκέψης. Το πρόγραμμα ανοίγει με τη Σονάτα αρ. 6 σε φα μείζονα, έργο 10 αρ. 2, ένα έργο της πρώιμης περιόδου του συνθέτη, στο οποίο ήδη διακρίνονται η προσωπικότητα, η δραματικότητα και η ανατρεπτική διάθεση που θα χαρακτηρίσουν τη μετέπειτα δημιουργία του.

Το δεύτερο μέρος είναι αφιερωμένο στη μνημειώδη Σονάτα αρ. 29 σε σι ύφεση μείζονα, έργο 106, γνωστή ως «Hammerklavier», ένα από τα σημαντικότερα και πλέον απαιτητικά έργα ολόκληρου του πιανιστικού ρεπερτορίου. Η «Hammerklavier» αποτελεί κορυφαίο σταθμό της ύστερης δημιουργικής περιόδου του Beethoven και ένα έργο μοναδικής πνευματικής, τεχνικής και εκφραστικής έντασης.

Το μεγάλο μουσικό εγχείρημα «BEETHOVEN 32», αφιερωμένο στο σύνολο των 32 σονάτων για πιάνο του Ludwig van Beethoven, συνεχίζεται με το τρίτο ρεσιτάλ της σειράς, με τον διακεκριμένο Έλληνα πιανίστα Κωνσταντίνο Δεστούνη, το Σάββατο 24 Οκτωβρίου 2026, στις 20:00, στην Αίθουσα Άρης Γαρουφαλής του Ωδείου Αθηνών. Ο κύκλος BEETHOVEN 32 αποτελεί ένα φιλόδοξο και απαιτητικό καλλιτεχνικό εγχείρημα, μέσα από το οποίο ο Κωνσταντίνος Δεστούνης παρουσιάζει σταδιακά ολόκληρο το πιανιστικό έργο του Beethoven, φωτίζοντας την εξέλιξη της μουσικής του γλώσσας και τη μοναδική

ΕΠΙΚΛΗΣΗ ΕΙΡΗΝΗΣ ΚΑΙ ΜΝΗΜΗ

SCHUBERT

ΚΑΛΟΜΟΙΡΗΣ

WOLF-FERRARI

25•10•2026

ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ ΙΩΑΝΝΗΣ ΔΕΣΠΟΤΟΠΟΥΛΟΣ
ΩΔΕΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Ε

πίκληση Ειρήνης και Μνήμη-Φιλαρμόνια Ορχήστρα

Αθηνών

25 Οκτωβρίου, Ωδείο Αθηνών

Σε λίγες εβδομάδες συμπληρώνονται και ημερολογιακά 10 χρόνια από την ίδρυση και την έναρξη λειτουργίας της Φιλαρμόνιας Ορχήστρας Αθηνών. Για την πρώτη συναυλία της νέας χρονιάς, που εντάσσεται στον καθιερωμένο πια Κύκλο «Συμφωνικές βραδιές», η ορχήστρα επέλεξε ένα πρόγραμμα με έργα που σπάνια παίζονται στην Ελλάδα:

Η συναυλία θα ανοίξει με το εξαιρετικό συμφωνικό ποίημα «Ο Θάνατος της Ανδρειωμένης», του Μανώλη Καλομοίρη, έργο γραμμένο στα δύσκολα χρόνια της Γερμανικής Κατοχής και αφιερωμένο στη μνήμη ενός προσώπου του στενού οικογενειακού περιβάλλοντος του

Καλομοίρη, που θυσίασε τη ζωή του στην Αντίσταση κατά της γερμανικής ναζιστικής λαίλαπας. Πριν ακουστεί το έργο, η εγγονή του συνθέτη, κα Χará Καλομοίρη-Seailles θα μιλήσει για την οικογενειακή ιστορία που κρύβεται πίσω από το έργο αυτό.

Θα ακολουθήσει το πολύ εκφραστικό Κοντσέρτο για βιολοντσέλο και ορχήστρα του Ιταλο-γερμανού συνθέτη Ermanno Wolf-Ferrari, γραμμένο επίσης στα χρόνια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου. Το έργο εκφράζει την τραγική μοίρα ενός σπουδαίου συνθέτη που είδε τις δύο πατρίδες του να αλληλοσπαράσσονται στο Α' παγκόσμιο πόλεμο, να βιώνουν τον φασισμό και το ναζισμό και να καταστρέφονται στον Β'

παγκόσμιο πόλεμο. Απελπισμένος κι αυτοεξόριστος το 1944 σε ένα χωριό της Αυστρίας, γράφει το μοναδικό του έργο του για βιολοντσέλο και ορχήστρα ως μια εκ βαθέων «Επίκληση (Invocation) για την Ειρήνη». Σολίστ θα είναι ο γνωστός βιολοντσελίστας Μιχάλης Χόιπελ, που συνεργάζεται για πρώτη φορά με την Φιλαρμόνια. Στο δεύτερο μέρος της συναυλίας, η Φιλαρμόνια θα ερμηνεύσει μια

άλλη, «ημιτελή» συμφωνία του Franz Schubert: Όχι την γνωστή διμερή σε σι ελάσσονα, που παραδοσιακά αριθμείται ως αρ. 8, αλλά την τετραμερή σε μι μείζονα, αρ. 7, D 729. Πρόκειται για ένα έργο το οποίο ο συνθέτης έχει ολοκληρώσει μόνον εν μέρει, αφού έχει ενορχηστρώσει μόνο ένα τμήμα της πρώτης κίνησης.

Ο Ρόμπερτ Σούμαν και ο Γιοχάννες Μπραμς συνδέθηκαν με μια βαθιά προσωπική και καλλιτεχνική φιλία, αλλά και με έναν κοινό μουσικό κόσμο που σφράγισε τον γερμανικό ρομαντισμό. Το Κουαρτέτο με πιάνο του Σούμαν, γραμμένο το 1842, την περίφημη «χρονιά της μουσικής δωματίου», συνομιλεί με το Πρώτο Κουαρτέτο με πιάνο του Μπραμς, το οποίο ο νεότερος συνθέτης άρχισε να επεξεργάζεται λίγο μετά τη γνωριμία του με τον Σούμαν και ολοκλήρωσε το 1861. Από το λυρισμό του Σούμαν έως τη συμφωνική πνοή του

Σούμαν και Μπραμς –

Κουαρτέτα με πιάνο

30 Οκτωβρίου, Μέγαρο Μουσικής
Αθηνών

Μπραμς, τέσσερις σπουδαίοι ερμηνευτές, με επικεφαλής τον Ρόμαν Σίμοβιτς, εξάρχοντα της Συμφωνικής Ορχήστρας του Λονδίνου, φωτίζουν δύο αριστουργήματα που αποκαλύπτουν πώς η μία δημιουργική φωνή άνοιξε το δρόμο για την άλλη.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ROBERT SCHUMANN. Κουαρτέτο με πιάνο σε μι ύφεση μείζονα, έργο 47

JOHANNES BRAHMS. Κουαρτέτο αρ. 1 σε σολ ελάσσονα, έργο 25.

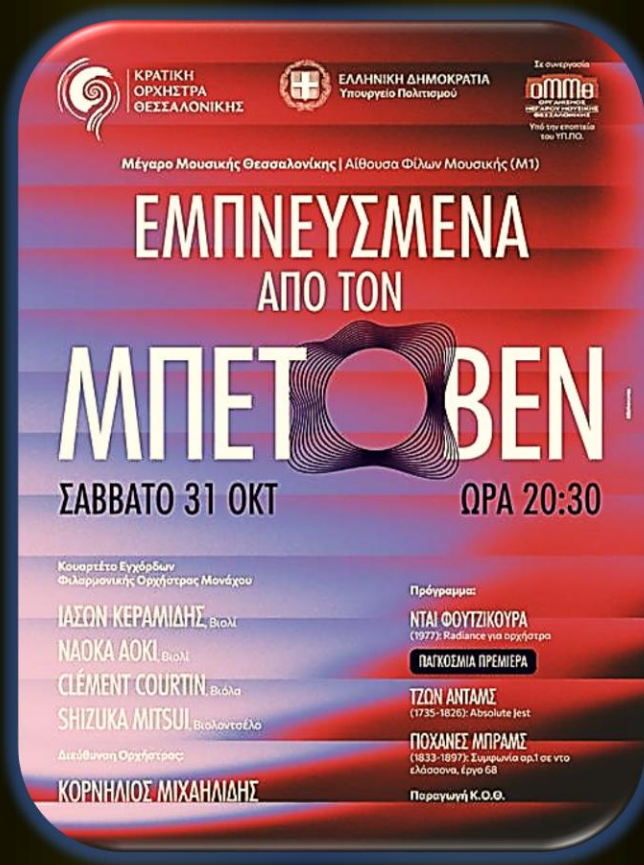
Εμπνευσμένα από τον

Μπετόβεν

31 Οκτωβρίου, Μέγαρο Μουσικής
Θεσσαλονίκης

Τρία έργα από τη μουσική του Λούντβιχ βαν Μπετόβεν μας προετοιμάζουν για το επερχόμενο 'Έτος Μπετόβεν', όπου συμπληρώνονται 250 χρόνια από το θάνατό του. Ξεχωρίζει το καινούριο έργο του διάσημου Ιάπωνα συνθέτη Ντάι Φουτζικούρα 'Radiance για ορχήστρα', που γράφτηκε μετά από συνανάθεση της Κρατικής Ορχήστρας Θεσσαλονίκης, της Φιλαρμονικής Ορχήστρας του Λονδίνου, της 34ης Music Biennale του Ζάγκρεμπ, των Συμφωνικών Ορχηστρών του Τόκυο και της Χιροσίμα και της Φιλαρμονικής Ορχήστρας της Σεντάι. Από τον κορυφαίο σύγχρονο δημιουργό ζητήθηκε να γράψει ένα έργο που να αποτελεί την ηχώ του κόσμου του Μπετόβεν και ο Φουτζικούρα δημιούργησε μία ουτοπία στην οποία θα ήθελε να ζήσει και στην οποία προσκαλεί τον ακροατή να επισκεφτεί. Ο Μπετόβεν είναι παρών εκεί ως καταλύτης και όχι ως απλή αναφορά.

Το 'Absolute Jest' είναι ένα κοντσέρτο για κουαρτέτο εγχόρδων και ορχήστρα του σπουδαίου σύγχρονου Αμερικανού συνθέτη

Τζων Άνταμς, που γράφτηκε το 2012 για τα εκατό χρόνια της Συμφωνικής Ορχήστρας του Σαν Φραντσίσκο και ενσωματώνει στοιχεία από τη μουσική του Μπετόβεν και συγκεκριμένα από τα ύστερα κουαρτέτα εγχόρδων του.

Η αριστουργηματική 'Πρώτη Συμφωνία' του Γιοχάνες Μπραμς χρειάστηκε 14 ολόκληρα χρόνια για να ολοκληρωθεί, γραμμένη υπό το βάρος της σκιάς του Μπετόβεν πάνω στον Μπραμς, αφού είχε αυτός αναγορευτεί στις συνειδήσεις όλων ως ο άξιος διάδοχός του. Το τελικό αποτέλεσμα συγκλονίζει με μία αψεγάδιαστη συμφωνία που οι ειδικοί χαρακτήρισαν αμέσως ως τη 'δέκατη συμφωνία' του Μπετόβεν. Διεύθυνση Ορχήστρας: Κορνήλιος Μιχαηλίδης.

Η Τέχνη μέσα από την Κριτική

Μεγάλο Αφιέρωμα στο 12ο Διεθνές Φεστιβάλ

Μουσικής Μολύβου: Ευδαιμονία

Μέρος 1ο (το άρθρο είναι της Δρος Ιστορικής Μουσικολογίας - Πιανίστα και μέλους του Δ.Σ. του Φίλωνα Δήμητρας Χόνδρου)

Για δωδέκατη χρονιά, το Διεθνές Φεστιβάλ Μουσικής Μολύβου πραγματοποιήθηκε φέτος το καλοκαίρι από τις 12 έως τις 19 Αυγούστου 2026 στη Λέσβο. Η φετινή διοργάνωση είχε ως κεντρικό θεματικό άξονα την Ευδαιμονία. Η Ευδαιμονία κατά την αριστοτελική άποψη, συνιστά το υπέρτατο αγαθό και τον απώτερο σκοπό της πορείας της ζωής κάθε ανθρώπου. Πιστός συνοδοιπόρος της διακρίνεται η στέρεα

γνώση και η απόλαυση που δημιουργεί, και όχι η χρηματοθηρία. Στα Ηθικά Νικομάχεια (στ. 1095a-106a), ο ορισμός της δίνεται ως εξής: «ψυχής ενέργειά τις κατ' ἀρετήν τελείαν», δηλαδή η ενεργός και τέλεια άσκηση των ικανοτήτων της ψυχής σύμφωνα με την αρετή.

Οι κύριοι συναυλιακοί σταθμοί κλασικής μουσικής σε εμβληματικά σημεία του νησιού, από τους οποίους διήλθε το φεστιβάλ για να

καταλήξει στην προσδοκώμενη Ευδαιμονία, ήταν οι εξής:

1. **Σοφία (12.08)**, στο Άνω Κάστρο Μυτιλήνης, με έργα για σόλο βιολί και ένα ντουέτο. Ερμήνευσαν οι βιολονίστες Αντώνης Μάνδυλας και Καλλιόπη Ρήγου, έργα των Μπαχ, Παγκανίνι, Ντάρλα, Υζαΐ και Φουξ.

2. **Σωφροσύνη (13.08)**, στο Μεσαιωνικό Κάστρο Αγίων Θεοδώρων (Οβριόκαστο) στην Αρχαία Άντισσα. Ερμήνευσαν ο Πασκάλ Σουμάχερ βιμπράφωνο και η Δανάη Ντέρκεν πιάνο, έργα των Γκλας και Σουμάχερ.

3. **Ισορροπία (16.08)**, στο Μουσείο Βιομηχανικής Ελαιουργίας Λέσβου στην Αγία Παρασκευή, όπου παρουσιάστηκε ο κύκλος τραγουδιών του Σβεν Χέλμπιχ με τίτλο I Eat the Sun and Drink the Rain. Ερμήνευσε ο ίδιος ο συνθέτης με τη συμμετοχή της χορωδίας Animato, ενώ την εικαστική επιμέλεια της βραδιάς είχε η Μάνι Μ. Σιγκφούσον.

4. **Αρετή (17.08)**, στο Παραθαλάσσιο Πάρκο του Ξενοδοχείου Δελφίνια στον Μόλυβο, παρουσιάστηκαν έργα για κλαρινέτο, έγχορδα και πιάνο. Ερμήνευσαν οι Σεμπάστιαν Μαντς (κλαρινέτο), Άμπιγκελ Κράλικ και Κλεμάνς ντε Φορσβίλ (βιολί), Τομόκο Ακασάκα (βιόλα), Μπένεντικτ Κλένκερ (τσέλο), Δανάη και Κυβέλη Ντέρκεν (πιάνο). Ακούστηκαν έργα των Μπαίρμαν, Βέμπερ, Στραβίνσκι και Μπετόβεν.

5. **Ανδρεία (18.08)**, στο Παραθαλάσσιο Πάρκο του Ξενοδοχείου Δελφίνια στον Μόλυβο, παρουσιάστηκαν έργα των Σοστακόβιτς και Σούμαν, καθώς και η παγκόσμια πρεμιέρα του κουιντέτου για πιάνο με τίτλο Hommage του Χρήστου Παπαγεωργίου, αφιερωμένο στην «ψυχή» και διευθύνουσα σύμβουλο του φεστιβάλ Λητώ Ντάκου. Ερμήνευσαν οι Άμπιγκελ Κράλικ και Σίμος Παπάνας (βιολί), Τομόκο Ακασάκα (βιόλα), Μπένεντικτ Κλένκερ (τσέλο), Δανάη και Κυβέλη Ντέρκεν (πιάνο).

6. **Ευδαιμονία (19.08)**. Η τελική πανηγυρική συναυλία του φεστιβάλ, παρουσιάστηκε επίσης στο Παραθαλάσσιο Πάρκο του Ξενοδοχείου Δελφίνια στον Μόλυβο. Ακούστηκαν έργα των Μπαχ, Σούμπερτ και Μέντελσον. Ερμήνευσαν οι Σίμος Παπάνας, Κλεμάνς ντε Φορσβίλ, Άντιε Βάιτχας και Άμπιγκελ Κράλικ (βιολί), Ρέιτσελ Ρόμπερτς και Τομόκο Ακασάκα (βιόλα), Αντρέας Μπράντελιντ και Μπένεντικτ Κλένκερ (τσέλο), Δανάη και Κυβέλη Ντέρκεν (πιάνο).

Αξίζει να σημειωθεί, πως στις 18.08 λίγο πριν την επίσημη βραδινή, στο Παραθαλάσσιο Πάρκο του Ξενοδοχείου Δελφίνια στον Μόλυβο, είχαμε την ευκαιρία να παρακολουθήσουμε μία συναυλία για παιδιά και νέους, την επιμέλεια της οποίας είχε ο Χρίστος Παπαγεωργίου με τίτλο: Ευδαιμονία: η μυστική υπερδύναμη του καλοκαιριού. Μία διαδραστική συναυλία, που έδωσε την ευκαιρία σε νέα παιδιά να πειραματιστούν με τους ήχους του πιάνου

και της μουσικής εν γένει, ώστε η επιδίωξη της απόλαυσης της νεοαποκτηθείσας γνώσης να φαντάζει ως μία ευάρεστη ενασχόληση.

Λητώ Ντάκου

Επιπροσθέτως και σχεδόν κάθε μέρα, υπήρχε στο πρόγραμμα μία διαφορετική μουσική δράση, φέρνοντας πιο κοντά κατοίκους, τουρίστες και συμμετέχοντες στο φεστιβάλ, δημιουργώντας μία αξιολογότερη διάδραση στο γίνεσθαι του νησιού και ταυτόχρονα προτείνοντας μέσω της λόγιας Ευρωπαϊκής μουσικής, την επιστροφή στην ουσία της ζωής, την εσωτερική ισορροπία και τις αυθεντικές ανιδιοτελείς σχέσεις. Οι μουσικές αυτές παρεμβάσεις έφεραν τον τίτλο Μουσικές Στιγμές Μολύβου, παραπέμποντάς μας στον Σούμπερτ και τον Ραχμάνινοφ, και λάμβαναν χώρα σε διαφορετικό κάθε φορά σημείο της ευρύτερης περιοχής.

Την καλλιτεχνική διεύθυνση καθώς και την ευθύνη για την επιλογή των καλλιτεχνών είχαν για ακόμα μια χρονιά οι Δανάη και Κυβέλη Ντέρκεν, οι οποίες μαζί με τον

Δημήτρη Τρύφων αποτελούν και τα ιδρυτικά μέλη του φεστιβάλ. Υπεύθυνη επικοινωνίας ήταν η Ναταλία Κατηφόρη ενώ υπεύθυνη για θέματα διεθνούς τύπου ήταν η Μπεττίνα Σίμμερ. Τεχνικός διευθυντής του φετινού εγχειρήματος ήταν ο Μιχάλης Κοτσιφάκης και τεχνικός

σύμβουλος ο Σεμπάστιαν Μάρσενερ. Ο Δήμος Αβδελιώδης είχε την ευθύνη του σχεδιασμού φωτισμών, υπεύθυνος ηχοληψίας ο Κάσπαρ Βόλχαϊμ, φωτογράφος η Ελεονώρα Πάουελς και υπεύθυνος σκηνής ο Ντάνιελ Σρέτερ. Πολυάριθμοι συντελεστές, έδωσαν τον καλύτερό τους εαυτό για τη διοργάνωση και υλοποίηση του πραγματικά σπουδαίου αυτού φεστιβάλ. Ειδική μνεία αξίζει στους μικρούς και μεγάλους αφανείς ήρωες του φεστιβάλ, στους ανήλικους και ενήλικους εθελοντές για την προσφορά τους στην εύρυθμη λειτουργία, χωρίς τους οποίους η διεξαγωγή του φεστιβάλ θα ήταν απλώς ανέφικτη: Λεμονιά Πετρά, Ιωάννα Γκυλίκου, Έλπη Δεληγιάννη, Ηρακλής Κυρλής, Σόκολ και Λίδα Κόττι, Μαριόν Βερχούφ, Κάριν Κούλμαν, Ναυσικά Παπαβλασσοπούλου,

Αστέρω Παππά και δεκαέξι μικρά αλλά σπουδαία παιδιά.

Το Διεθνές Φεστιβάλ Μουσικής Μολύβου που πλέον αποτελεί θεσμό για το βορειοανατολικό Αιγαίο και όχι μόνο, συγκέντρωσε για ακόμα μια χρονιά κορυφαίους νέους σολίστ και μεγάλα ονόματα της διεθνούς κλασικής σκηνής, διαγράφοντας μία πορεία αντάξια της ιστορίας του νησιού. Θεατές από τις περισσότερες ηπείρους της Γης, τίμησαν με την παρουσία τους τις εκδηλώσεις που έλαβαν χώρα, υποστηρίζοντάς τες με ένθερμα και παρατεταμένα χειροκροτήματα.

Θερμά συγχαρητήρια αξίζουν στη Λητώ Ντάκου, την εμπνεύστρια με την πληθωρική προσωπικότητα, την αεικίνητη παρουσία και δράση, που οραματίστηκε το Διεθνές Φεστιβάλ Μουσικής Μολύβου, εκπληρώνοντας ένα όνειρό ζωής που απώτερο σκοπό είχε να αναδείξει και να υποστηρίξει ποικιλοτρόπως τον τόπο καταγωγής της, τον Μόλυβο της Λέσβου. Αξίζει να σημειωθεί, πως το Φεστιβάλ που γεννήθηκε το 2015, μέσα σε μόλις δύο μόλις χρόνια έγινε ένα από τα σημαντικότερα δρώμενα μουσικής δωματίου στην Ευρώπη, αποσπώντας διεθνείς διακρίσεις,

συνεχίζοντας μέχρι σήμερα απρόσκοπτα τη λαμπρή πορεία του.

Τέλος, θα ήθελα και προσωπικά να ευχαριστήσω από καρδιάς το Διεθνές Φεστιβάλ Μουσικής Μολύβου, που εμπιστεύθηκε τους εκπροσώπους του theatromania.gr, τόσο τον διευθυντή Ιωάννη Λάζιο, όσο και μένα που είχα την χαρά να το εκπροσωπήσω.

Μου δόθηκε η ευκαιρία να απολαύσω το υψηλότερο επίπεδο των μουσικών, καθώς και την παρουσία των επιφανών καλεσμένων των εκδηλώσεων-μεταξύ των οποίων η πρώτη γυναίκα Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας Κατερίνα Σακελλαροπούλου, η οποία εδώ και χρόνια ανήκει στο «fun club» του φεστιβάλ, εκπρόσωποι της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου και της Δημοτικής Αρχής, η Γενική Γραμματέας Σύγχρονου Πολιτισμού του ΥΠΠΟ Δρ. Ελένη Δουνδουλάκη, και η Επίτιμη Πρόξενος της Γαλλίας στη Λέσβο και τη Λήμνο Σοφία Μπαρουτσάκη-Τσιριγώτη. Αξίζει να σημειωθεί η αναφορά της Υπουργού Πολιτισμού Δρ. Λίνα Μενδώνη, η οποία στο επίσημο ένθετο του Φεστιβάλ, εξήρε τη σημασία του, υπογραμμίζοντας τη μακροήμευση αλλά και την καλλιτεχνική επίδρασή του στο εγγύς μέλλον.

Μουσικό Ημερολόγιο Οκτωβρίου

Καλωσορίστε στο «Μουσικό Ημερολόγιο», τη στήλη που επιμελείται η καθηγήτρια μουσικής, παιδαγωγός και συγγραφέας **κα Μαρία Παπαδάτου** και μέλος της Γ.Σ. του Π.Κ.Π. «Ο ΦΙΛΩΝ» που ξυπνά κάθε μήνα την μαγεία της μουσικής μέσα στο αέναο ρολόι του χρόνου. Κάθε μέρα του μήνα γίνεται ένα μικρό μουσικό κεφάλαιο, ένα ξεχωριστό κομμάτι της ιστορίας που αγγίζει την ψυχή και αναζωογονεί τις αναμνήσεις μας. Μέσα από αυτές τις σελίδες, θα ανακαλύπτετε στιγμές γεννημένες από μελωδίες και ρυθμούς, γεγονότα που, σαν σιωπηλοί θησαυροί, αφηγούνται την εξέλιξη και το πάθος του μουσικού κόσμου. Ελάτε να ταξιδέψουμε μαζί στα μονοπάτια της μουσικής, όπου κάθε ημερομηνία κρύβει τη δική της μοναδική ιστορία και κάθε νότα μας θυμίζει το ανεξίτηλο αποτύπωμα της τέχνης στον χρόνο.

1η Οκτωβρίου

- Το 1865 γεννήθηκε στο Παρίσι ο Πωλ Ντυκά (απεβ. Παρίσι, 17.05.1935). Ήταν Γάλλος συνθέτης, μουσικοκριτικός και δάσκαλος. Άνθρωπος φιλομαθής, «εσωστρεφής» και πολύ ευαίσθητος, με έντονα αυτοκριτική διάθεση, εγκατέλειψε ή κατέστρεψε πολλές από τις συνθέσεις του.
- Το 1903 γεννήθηκε ο Ουκρανός πιανίστας Βλαντιμίρ Χόροβιτς στο Κίεβο (απεβ. Νέα Υόρκη, 05.11.1989).
- Το 1927 γεννιέται η πιανίστρια Márta Kurtág, στο Esztergom της Ουγγαρίας (απεβ. 2019)
- Το 1961 πραγματοποιήθηκε η πρεμιέρα της Συμφωνίας αρ. 12 σε ρε ελάσσονα, έργο 112, του Ντιμίτρι Σοστακόβιτς, με τίτλο «Το έτος 1917».

2 Οκτωβρίου

- Το 1854 εγκαινιάστηκε με το ανέβασμα της Νόρμα του Μπελίνι, η Μουσική Ακαδημία της Νέας Υόρκης στην 14η Οδό. Υπήρξε σημαντικό λυρικό κέντρο μέχρι τα εγκαίνια της ΜΕΤ Όπερα.
- Το 1920 φεύγει από τη ζωή ο συνθέτης Μαξ Μπρουχ, κοντά στο Βερολίνο. (γεν. Κολωνία, 06.01.1838)
- Τα 91ά του γενέθλια θα γιορτάσει ο βραβευμένος Βρετανός πιανίστας Πίτερ Φρανκλ! Γεννήθηκε το 1935 στη Βουδαπέστη.

3 Οκτωβρίου

- Το 1816 ο Φραντς Σούμπερτ ολοκληρώνει την 5η Συμφωνία του σε Σι ύφεση.

- Το 1835 ο Φέλιξ Μέντελσον συναντά τον Ρόμπερτ Σούμαν στο σπίτι της Κλάρα Βικ και του πατέρα της.
- Το 1882 γεννιέται ο Πολωνός συνθέτης και πιανίστας Καρλ Σιμανόφσκι στην Τιμοσίβκα της Ουκρανίας (απεβ. Λωζάνη Ελβετίας 28.03.1937). Θεωρείται ευρέως ως ένας από τους μεγαλύτερους Πολωνούς συνθέτες.
- Το 1931 φεύγει από τη ζωή στην Κοπεγχάγη ο Δανός συνθέτης, βιολιστής και διευθυντής ορχήστρας Καρλ Νίλσεν, ευρέως αναγνωρισμένος ως ο σημαντικότερος συνθέτης της χώρας του (γεν. 09.06.1865).
- Το 1945, ο Έλβις Πρίσλεϊ σε ηλικία 10 ετών εμφανίζεται δημόσια για πρώτη φορά, ερμηνεύοντας το τραγούδι «Old Sher» σε διαγωνισμό ταλέντων για νέους, και κερδίζει το πέμπτο βραβείο: ένα κουπόνι αξίας 5 δολαρίων για παιχνίδι.

4 Οκτωβρίου

- Το 1910 κάνει πρεμιέρα η όπερα 13χρονου συνθέτη Έριχ Βόλφγκανγκ Κόρνγκολντ «Ο Χιονάνθρωπος» στην Όπερα της Αυλής της Βιέννης, υπό τη διεύθυνση του Αλεξάντερ Ζεμλίνσκι.
- Το 1982 φεύγει από τη ζωή ένας από τους σημαντικότερους σολίστ του πιάνου του 20ου αι. ο Καναδός πιανίστας Γκλεν Γκουλντ, στο Τορόντο (γεν. Τορόντο, 25.09.1932).

- Το 2017, ο Κινέζος πιανίστας Lang Lang εμφανίστηκε στο Carnegie Hall παίζοντας με το δεξί του χέρι μόνο λόγω τραυματισμού, τη «Rhapsody in Blue» του George Gershwin, ενώ ο 14χρονος Maxim Lando έπαιζε μαζί του το μέρος του αριστερού χεριού.

5 Οκτωβρίου

- Το 1762 η όπερα «Ορφέας και Ευρυδίκη» του Κρίστοφ Βίλιμπαλντ Γκλουκ ανεβαίνει για πρώτη φορά στη Βιέννη, παρουσία της αυτοκράτειρας Μαρίας Θηρεσίας.
- Το 1880 φεύγει από τη ζωή στο Παρίσι, ο Ζακ Όφενμπαχ, Γερμανός συνθέτης και βιολοντσέλιστας της ρομαντικής εποχής, ένας από τους δημιουργούς του μουσικού είδους της οπερέτας και ένας από τους προδρόμους της σύγχρονης μουσικής κωμωδίας (γεν. Κολωνία, 20.06.1819).
- Το 1962 οι Beatles κυκλοφορούν τον πρώτο τους δίσκο, το «Love Me Do».

6 Οκτωβρίου

- Το 1600 παρουσιάζεται για πρώτη φορά στη Φλωρεντία η όπερα "Ευριδίκη" του Τζάκοπο Πέρι, σε λιμπρέτο του Οτάβιο Ρινουτσίνι, με την ευκαιρία των γάμων του Ερρίκου Δ΄ της Γαλλίας με τη Μαρία των Μεδίκων. Θεωρείται το δεύτερο χρονολογικά έργο στην ιστορία της όπερας, και το πρώτο τέτοιου είδους μουσικό δράμα που έχει επιβιώσει

μέχρι την εποχή μας. Το πρώτο, η όπερα "Δάφνη", γράφτηκε από τους ίδιους το 1597.

- Το 1886 γεννιέται στη Βασιλεία ο Ελβετός πιανίστας και μαέστρος Έντουιν Φίσερ (απεβ. Ζυρίχη 24.01.1960).
- Το 1898 ο Γκούσταβ Μάλερ διευθύνει την πρώτη του συναυλία με τη Φιλαρμονική της Βιέννης.
- Επίσης, το 1927 παίζεται για πρώτη φορά κινηματογραφική ταινία με μουσική! Είναι το The Jazz Singer με τον Al Jolsen προβάλλεται στη Νέα Υόρκη χρησιμοποιώντας δίσκους ήχου συγχρονισμένους με την ταινία.

7 Οκτωβρίου

- Το 1943 γίνεται η πρεμιέρα του μιούζικαλ του Κουρτ Βάιλ "One Touch of Venus", και 5 χρόνια αργότερα, το 1948, ακριβώς την ίδια ημερομηνία, η πρεμιέρα του μιούζικαλ "Love Life" - και των δύο, στην Νέα Υόρκη.
- Το 1955 γίνεται η πρεμιέρα της 6ης Συμφωνίας του Νταριούς Μιγιό στη Βοστώνη, από τη Συμφωνική Ορχήστρα της, υπό τη διεύθυνση του ίδιου του συνθέτη.
- Τα 90ά του γενέθλια γιορτάζει φέτος ο ο Ελβετός διευθυντής ορχήστρας Σαρλ Ντιτουά! Γεννήθηκε το 1936 στη Λωζάνη.
- Το 1959 φεύγει από τη ζωή στη Ρώμη ο "κινηματογραφικός" τενόρος Μάριο Λάντσα, σε ηλικία 38 ετών, από

καρδιακή προσβολή, αφού υποβλήθηκε σε ένα αμφιλεγόμενο πρόγραμμα απώλειας βάρους. Είχε γεννηθεί στη Φιλαδέλφεια της Πενσυλβάνια στις 31.01.1921.

8 Οκτωβρίου

- Το 1861 γεννήθηκε στο Αμβούργο ο Γερμανός συνθέτης, πιανίστας και δάσκαλος μουσικής Εμίλ φον Σάουερ. Υπήρξε μαθητής του Φραντς Λιστ και ένας από τους πιο διακεκριμένους πιανίστες της γενιάς του (απεβ. Βιέννη, 27.04.1942).
- Το 1892 ο Σεργκέι Ραχμάνινοφ ερμηνεύει για πρώτη φορά το «Πρελούδιο σε Ντο δίεση ελάσσονα» στη Μόσχα.
- Το 1930 γεννήθηκε στο Τόκιο ο Ιάπωνας συνθέτης Τόρου Τακεμίτσου (απ. Τόκυο, 20.02.1996).

9 Οκτωβρίου

- Το 1831 η δωδεκάχρονη πιανίστρια Κλάρα Βικ (κατόπιν Σούμαν) παίζει για τον Γκαίτε. Αυτός τοποθετεί ένα μαξιλάρι στο σκαμπό του πιάνου της, για να καθίσει ψηλότερα!
- Το 1835 γεννιέται στο Παρίσι ο Γάλλος συνθέτης, μαέστρος και πιανίστας Καμίγ Σεν-Σανς. (απεβ. Αλγέρι, 16.12.1921).
- Το 1863 γεννιέται στο Χάρκοβο ο Ρώσος βιρτουόζος πιανίστας, μαέστρος και συνθέτης, Αλεξάντρ Ζιλότι (απεβ. Νέα Υόρκη, 08.12.1945).

- Το 1949 η Βρετανίδα μπαλαρίνα Μάργκοτ Φοντέιν πραγματοποιεί το ντεμπούτο της στις ΗΠΑ, ερμηνεύοντας τον ρόλο της «Ωραίας Κοιμωμένης» του Τσαϊκόφσκι στη Μητροπολιτική Όπερα της Νέας Υόρκης.
- Το 1978 φεύγει από τη ζωή ο Βέλγος τραγουδιστής και τραγουδοποιός Ζακ Μπρελ (γεν. 08.04.1929)

10 Οκτωβρίου

- Το 1813 γεννιέται ο συνθέτης της όπερας Τζουζέπε Βέρντι στην Πάρμα (απεβ. Μιλάνο, 27.01.1901)
- Το 1935 γίνεται η πρεμιέρα της όπερας "Πόρτζι και Μπες" του Τζωρτζ Γκέρσουϊν στο θέατρο Alvin στο Μπρόντγουεϊ της Νέας Υόρκης.
- Το 1964 έφυγε από τη ζωή ο Ρώσος, γερμανικής καταγωγής, πιανίστας και δάσκαλος Χάινριχ Νόϊχάουζ. Δίδαξε στο Ωδείο της Μόσχας από το 1922 έως το 1964, όπου, μεταξύ των μαθητών του υπήρξε ο χαρισματικός πιανίστας Σβιατοσλάβ Ρίχτερ (γεν. Κροπιβνίτσκι, 12.04.1888).
- Το 2000 έφυγε από τη ζωή στη Βουδαπέστη, ο Ούγγρος συνθέτης Φέρενς Φάρκας (γεν. Ναγκικανίζσα, 15.12.1905).

11 Οκτωβρίου

- Το 1830 κάνει πρεμιέρα το 1ο Κοντσέρτο του Φρεντερίκ Σοπέν, με τον ίδιο τον συνθέτη στο πιάνο, στα

μόλις 20 του χρόνια. Η συναυλία έγινε στο Εθνικό Θέατρο της Βαρσοβίας και ήταν μία από τις "αποχαιρετιστήριες" του Σοπέν, πριν φύγει από την Πολωνία.

- Το 1896 φεύγει από τη ζωή ο Αυστριακός συνθέτης Άντον Μπρούκνερ στη Βιέννη (γεν. Άνσφελντεν, 04.09.1824).
- Το 1937 κάνει το ντεμπούτο του στη Νέα Υόρκη ο 17χρονος, τότε, βιολονίστας Άιζακ Στερν.

12 Οκτωβρίου

- Το 1924 ο Φραντς Μόισλ διευθύνει την πρώτη εκτέλεση της «Συμφωνίας Αρ. 0» του Άντον Μπρούκνερ στο Κλόστερνοϊμπουργκ της Αυστρίας.
- Το 1935 γεννήθηκε στη Μοντένα του Ιταλός τενόρος Λουτσιάνο Παβαρόττι (απεβ. Μοντένα, 06.09.2007).

13 Οκτωβρίου

- Το 1762 ο εξαμισάχρονος Μότσαρτ δίνει με τη λίγο μεγαλύτερη αδερφή του Νάνερλ ρεσιτάλ για την Αυτοκράτειρα Μαρία Θηρεσία στο παλάτι του Σέμπρουν. Παρευρέθηκαν σε αυτό επίσης ο Φραγκίσκος Α΄ και η Μαρία Αντωνία (η μετέπειτα Βασίλισσα Μαρία Αντουανέτα της Γαλλίας).
- Το 1870, σε ηλικία 10 ετών, ο Γκούσταβ Μάλερ δίνει το πρώτο του ρεσιτάλ πιάνου στη Γίχλαβα, στο Βασίλειο της

Βοημίας (σημερινή Τσεχική Δημοκρατία).

- Το 2011 ο Ιταλός μαέστρος Ρικάρντο Μούτι κερδίζει το βραβείο Birgit Nilsson - το μεγαλύτερο χρηματικό βραβείο στον χώρο της κλασικής μουσικής - παραλαμβάνοντας το ποσό του 1 εκατομμυρίου δολαρίων από τον βασιλιά Κάρολο ΙΣΤ΄ Γουσταύο σε τελετή που πραγματοποιήθηκε στη Βασιλική Όπερα της Σουηδίας, στη Στοκχόλμη. Κάθε άλλο παρά "γρουσούζικη" η 13η για τον Μούτι...!

14 Οκτωβρίου

- Το 1898 ο Ρώσος συνθέτης Ιγκόρ Στραβίνσκι, ολοκληρώνει την πρώτη του σύνθεση, την Ταραντέλα για πιάνο - είναι μόλις 16 ετών.
- Το 1928 γεννιέται στη Νέα Υόρκη ο σπουδαίος Αμερικανός πιανίστας και καθηγητής Γκάρι Γκράφμαν όπου και απεβίωσε σε ηλικία 97 ετών (27.12.2025).
- Το 1985 φεύγει από τη ζωή λίγες μέρες πριν τα 69α του γενέθλια ο Εμίλ Γκίλελς, ένας από τους σπουδαιότερους Σοβιετικούς πιανίστες (Διαγωνισμός Βρυξελλών - 1ο βραβείο, 1938). Είχε γεννηθεί στις 19 Οκτωβρίου του 1916 στην Οδησό της Ουκρανίας.
- Το 1990 φεύγει από τη ζωή ο Αμερικανός μαέστρος και συνθέτης

Λέοναρντ Μπερνστάιν στη Νέα Υόρκη (γεν. Μασαχουσέτη, 25.08.1918).

15 Οκτωβρίου

- Το 1844 γεννιέται ο συνθέτης, φιλόσοφος και συγγραφέας Φρίντριχ Νίτσε στο Ρέκεν της Γερμανίας (απεβ. Βαϊμάρη, 25.08.1900).
- Το 1905 πραγματοποιείται στο Παρίσι η πρεμιέρα του συμφωνικού σχεδίασματος «La Mer» του Κλοντ Ντεμπισί.
- Το 1956 ο Δημήτρης Μητρόπουλος ανακοίνωσε ότι ο 39χρονος, τότε, Λέοναρντ Μπερνστάιν θα γινόταν συν-μαέστρος του, αρχής γενομένης από την περίοδο 1957-58, για να μοιραστούν την ηγεσία της ορχήστρας πριν ο Μπερνστάιν γίνει ο πλήρης Μουσικός Διευθυντής το 1958. Ο Μητρόπουλος δήλωσε, μάλιστα, ότι «παραιτείται με χαρά».
- Το 1988 φεύγει από τη ζωή ο Άγγλος συνθέτης, πιανίστας και μουσικοκριτικός Κάικοσρου Σαπουρτζί Σοράμπτζι (απεβ. Ντόρτσεστερ, 14.08.1892). Τα έργα του για πιάνο συγκαταλέγονται στις πιο απαιτητικές συνθέσεις που έχουν γραφτεί γι αυτό.

16 Οκτωβρίου

- Το 1744 φεύγει από τη ζωή ο Τζουζέπε Γκουαρνέρι "Ντελ Γκεσού" στην Κρεμόνα, Ιταλός λαουτίστας διάσημος

- ως κατασκευαστής βιολιών (γεν. Κρεμόνα, 21.08.1698).
- Το 1884 γεννιέται ο Έλληνας συνθέτης, αρχιμουσικός και βαθύφωνος, Νίκος Χατζηαποστόλου. Μαζί με τον Θεόφραστο Σακελλαρίδη θεωρούνται ως οι βασικοί εκπρόσωποι της ελληνικής οπερέτας (απεβ. 09.08.1941).
- Την ίδια ακριβώς ημέρα, το 1958, φεύγει από τη ζωή στα 52 του χρόνια ο Έλληνας συνθέτης και τραγουδοποιός Μιχάλης Σουγιούλ (Σουγιούλτζογλου) από εγκεφαλικό επεισόδιο.
- Το 1962 γεννιέται ο Ρώσος βαρύτονος Ντμίτρι Χβοροστόφκι στο Κρασνογιάρσκ της Σιβηρίας (απεβ. Λονδίνο, 22.11.2017)

17 Οκτωβρίου

- Το 1849 φεύγει από τη ζωή ο Φρεντερίκ Σοπέν στο Παρίσι. Σύμφωνα με τις επιθυμίες του, το φέρετρό του σκεπάστηκε με λιγοστό χώμα που είχε φυλάξει από την πατρίδα του, την Πολωνία, και η καρδιά του ζήτησε να μεταφερθεί και να ταφεί εκεί - αφενός λόγω της μεγάλης του νοσταλγίας για τον τόπο που είχε αποχαιρετήσει από τα 20 του χρόνια, και αφετέρου από τον φόβο να μην ταφεί -κατά λάθος- ζωντανός (γεν. Ζελάζοβα Βόλα / Βαρσοβία, 01.03.1810).

- Το 1860 γεννιέται στην Κεφαλονιά ο συνθέτης, βιολονίστας και διευθυντής ορχήστρας Διονύσιος Λαυράγκας, ο θεμελιωτής του Ελληνικού μελοδράματος (απεβ. Αργοστόλι, 18.07.1941).
- Το 1898 γεννιέται ο Ιάπωνας βιολονίστας Σινίτσι Σουζούκι στη Ναγκόγια. Υπήρξε επίσης συνθέτης και παιδαγωγός, και ιδρυτής της διεθνούς μεθόδου της μουσικής εκπαίδευσης Suzuki και ανέπτυξε μια ανθρωπιστική φιλοσοφία για την εκπαίδευση ανθρώπων κάθε ηλικίας και ικανότητας (απεβ. Ματσουμότο, 26.01.1998)
- Το 1944 δολοφονούνται στο στρατόπεδο του Άουσβιτς, οι Τσέχοι πιανίστες και συνθέτες Πάβελ Χάας και Χανς Κράσα. Ο Πάβελ Χάας υπήρξε εκφραστής της σχολής σύνθεσης του Leoš Janáček, και επίσης χρησιμοποίησε στοιχεία της λαϊκής μουσικής και της τζαζ (γεν. Μπρνο, 21.06.1899), ενώ ο Χανς Κράσα μεταξύ άλλων, είχε συνθέσει την παιδική όπερα Brundibár, βασισμένη σε έργο του Αριστοφάνη (γεν. Πράγα, 30.11.1899). Πολλά από τα έργα τους χάθηκαν, λόγω του πολέμου.

18 Οκτωβρίου

- Το 1706 γεννιέται ο Ιταλός συνθέτης όπερας Μπαλντασάρε Γκαλούπι στο νησάκι Μπουράνο της Βενετίας. Υπήρξε διευθυντής χορωδίας στον Άγιο Μάρκο, και με τον λιμπρετίστα

Κάρλο Γκολντόνι έγραψε πάνω από 100 δημοφιλείς όπερες (απεβ. Βενετία, 03.01.1785)

- Το 1893 φεύγει απ' τη ζωή ο Γάλλος συνθέτης Σαρλ Γκουνό, γνωστός για τη μελοποίηση του Άβε Μαρία, και για τις όπερες Φάουστ και Ρωμαίος και Ιουλιέττα, καθώς και πλήθος άλλων θρησκευτικών έργων και τραγουδιών (γεν. Παρίσι, 17.06.1818)
- Το 1944 σκοτώνεται στο Ολοκαύτωμα των Ναζί στο στρατόπεδο του Άουσβιτς, ο Τσέχος πιανίστας, συνθέτης και μαέστρος Βίκτορ Ούλμανν (γεν. Πολωνία, 01.01.1898)
- Το 2022 ο Αμερικανός τσελίστας Yo-Yo Ma έγινε ο πρώτος μουσικός οργάνου (instrumentalist) που τιμήθηκε με το πέμπτο βραβείο Birgit Nilsson, ύψους 1 εκατομμυρίου δολαρίων.

19 Οκτωβρίου

- Το 1814, σε ηλικία 17 ετών, ο Σούμπερτ συνέθεσε την πρώτη του μεγάλη επιτυχία, το τραγούδι Gretchen am Spinnrade.
- Το 1916 γεννήθηκε ο Ρώσος πιανίστας Εμίλ Γκίλελς στην Οδησό (απεβ. Μόσχα, 14.10.1985)
- Τα 87α γενέθλια της γιορτάζει φέτος η Ελληνίδα πιανίστρια και παιδαγωγός Νέλλη Σεμιτέκολο! Γεννήθηκε το 1939 στην Αθήνα.
- Το 1987 έφυγε από τη ζωή η Αγγλίδα τσελίστρια Ζακλίν Ντι Πρε στο

Λονδίνο, σε ηλικία 42 ετών (γεν. Οξφόρδη, 26.01.1945).

20 Οκτωβρίου

- Το 1819 γεννήθηκε ο Πολωνός πιανίστας, μαέστρος, δάσκαλος και συνθέτης Κάρολ Μικούλι στο Τσέρνιβτσι. Υπήρξε ο αγαπημένος μαθητής του Φρεντερίκ Σοπέν (απεβ. Λβιβ, 21.05.1897)
- Το 1874 γεννήθηκε στο Κονέκτικατ ο Αμερικανός συνθέτης, ο κορυφαίος ίσως των συμπατριωτών του και από τους σημαντικότερους πρωτοπόρους της μουσικής του 20ού αιώνα, εκπρόσωπος του μοντερνισμού, Τσαρλς Άιβς (απεβ. Νέα Υόρκη, 19.05.1954)
- Το 1931 έφυγε από τη ζωή ο Ούγγρος συνθέτης, πιανίστας και οργανίστας, Εμανουέλ Μουρ, γνωστός επίσης ως εφευρέτης του "Moor-Duplex piano" ενός πιάνου με διπλό πληκτρολόγιο που επέτρεπε νέες τεχνικές εκτέλεσης και το οποίο κάποιες εταιρείες όπως η Steinway, Bechstein και Bösendorfer ενσωμάτωσαν στα όργανά τους (γεν. Κέτσκεμετ, 19.02.1863)
- Τα 68α γενέθλια του γιορτάζει φέτος ο Κροάτης πιανίστας Ίβο Πογκορέλιτς! Γεννήθηκε το 1958 στο Βελιγράδι.
- Το 2025 ο 27χρονος Αμερικανός κλασικός πιανίστας Eric Lu κερδίζει το 1ο βραβείο στον 19ο Διεθνή Διαγωνισμό Πιάνου Σοπέν στη Βαρσοβία της Πολωνίας.

21 Οκτωβρίου

- Το 1795 εκδίδεται το Opus 1 του Λούντβιχ βαν Μπετόβεν από τον εκδοτικό οίκο Artaria της Βιέννης. Πρόκειται για ένα σετ τριών Piano Trios.
- Το 1946 γεννήθηκε στην Κερατέα ο σημαντικός Έλληνας συνθέτης Δημήτρης Νικολάου (απεβ. Ρώμη, 29.03.2008). Υπάρχουν στο διαδίκτυο πολλές και ενδιαφέρουσες πληροφορίες για τη ζωή και το έργο του.
- Τα 25 έτη του γιορτάζει φέτος ο νέος, ταλαντούχος Ρώσος πιανίστας Alexander Malofeev! Γεννήθηκε το 2001 στη Μόσχα.

22 Οκτωβρίου

- Το 1725 έφυγε από τη ζωή ο Ιταλός συνθέτης Αλεσσάντρο Σκαρλάττι, πατέρας του Ντομένικο, στη Νάπολη (γεν. Παλέρμο, 02.05.1660)
- Το 1765 γεννήθηκε ο Γερμανός πιανίστας και συνθέτης Ντάνιελ Στάιμπελτ. (θ. Αγία Πετρούπολη, 20.09.1823) Ήταν σύγχρονος του Μπετόβεν, και, το διάστημα που έζησε στη Βιέννη, τον είχε προκαλέσει σε αυτοσχεδιαστική μονομαχία πιάνου! Ο "χαμένος" θα έπρεπε να "τα μαζέψει και να φύγει από τη Βιέννη" όσο ο άλλος παρέμενε εκεί... κι εφόσον ο Στάιμπελτ απεβίωσε στην Αγ. Πετρούπολη, είναι προφανές και το αποτέλεσμα!

- Το 1811 γεννήθηκε ο Ούγγρος συνθέτης και βιρτουόζος του πιάνου Φραντς Λιστ στο Ρέιντινγκ της Αυστρίας (απεβ. Μπαϊρόιτ, 31.07.1886).
- Το 1937 γεννιέται ο Έλληνας συνθέτης και γνωστός επικριτής της χούντας, Μάνος Λοΐζος, γεννημένος στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου (απεβ. 1982).
- Το 1973 έφυγε από τη ζωή ο Ισπανός τσελίστας και μαέστρος Πάμπλο Καζάλς στο Σαν Χουάν του Πουέρτο Ρίκο (γεν. Καταλονία, 29.12.1876).
- Το 1979 έφυγε από τη ζωή η Γαλλίδα πιανίστρια, οργανίστρια, διευθύντρια ορχήστρας, μουσικολόγος, συνθέτρια και παιδαγωγός Νάντια Μπουλανζέ. Υπήρξε επίσης η καθηγήτρια μερικών από των σπουδαιότερων συνθετών και μουσικών του 20ου αιώνα (γεν. Παρίσι, 16.09.1887)

23 Οκτωβρίου

- Το 1923 γεννήθηκε ο βραβευμένος με Πούλιτζερ Αμερικανός συνθέτης και συγγραφέας Νεντ Ρόρεμ, γεννημένος στο Ρίτσμοντ της Ιντιάνα (απεβ. 2022).
- Το 1925 γεννήθηκε στην Ξάνθη ο σπουδαίος Έλληνας συνθέτης, ποιητής, τραγουδοποιός, μαέστρος και πιανίστας, Μάνος Χατζιδάκις. Θεωρείται ο πρώτος που συνέδεσε μεταπολεμικά τη λόγια μουσική με τη λαϊκή μουσική παράδοση (απεβ. Αθήνα, 15.06.1994)

24 Οκτωβρίου

- Το 1818, ο 9χρονος Φέλιξ Μέντελσον δίνει την πρώτη του δημόσια συναυλία στο Βερολίνο.
- Το 1925 γεννήθηκε ο Ιταλός συνθέτης Λουτσιάνο Μπέριο, στην Ονέλια. Διακρίθηκε για την πειραματική, πρωτοποριακή δουλειά του στην ηλεκτρονική μουσική (απεβ. Ρώμη, 27.05.2003)
- Το 1931 γεννήθηκε Ρωσίδα συνθέτρια Σοφία Γκουμπαϊντούλινα (απεβ. Γερμανία, 13.03.2025)
- Τα 75α γενέθλια του γιορτάζει φέτος ο Αμερικανός συνθέτης και μαέστρος ελληνικής καταγωγής Γιώργος Τσοντάκης! Γεννήθηκε το 1951 στην Αστόρια της Νέας Υόρκης.
- Το 1974 έφυγε από τη ζωή ο Σοβιετικός βιολιστής Νταβίντ Όιστραχ, που θεωρείται ένας από τους κορυφαίους ερμηνευτές του 20ού αιώνα (γεν. Οδησσός, 30.09.1908).

25 Οκτωβρίου

- Το 1825 γεννήθηκε του Αυστριακός συνθέτης και μαέστρος Γιόχαν Στράους Β' - γνωστός ως ο "νεότερος", και χαρακτηρισμένος ως ο "Βασιλιάς του Βαλς" (απεβ. Βιέννη, 03.06.1899).
- Το 1864 γεννήθηκε ο Ρώσος συνθέτης Αλεξάντερ Γκρετσανίνωφ στη Μόσχα (απεβ. Νέα Υόρκη, 03.01.1955).
- Το 1875 έγινε η πρεμιέρα του Πρώτου Κοντσέρτου για Πιάνο του

Τσαϊκόφσκι, στη Βοστώνη. Παίζεται από τον Χανς φον Μπούλοφ, υπό τη διεύθυνση του Μπέντζαμιν Γ. Λανγκ.

- Τα 87α γενέθλια της γιορτάζει φέτος η Ελληνίδα υψίφωνος Βάσω Παπαντωνίου! Γεννήθηκε το 1939 στον Πειραιά.

26 Οκτωβρίου

- Το 1685 γεννήθηκε στη Νάπολη ο τσεμπαλίστας και συνθέτης Ντομένικο Σκαρλάττι, γνωστός κυρίως για τις 555 σονάτες του για πληκτροφόρα (απεβ. Μαδρίτη, 23.07.1757).
- Το 1795 γεννήθηκε στην Κέρκυρα ο συνθέτης, και ιδρυτής της μουσικής Επτανησιακής Σχολής, Νικόλαος Μάντζαρος. Θεωρείται ένας από τους ανθρώπους που έβαλαν τις βάσεις για την ελληνική έντεχνη μουσική (απεβ. Κέρκυρα, 12.04.1872).
- Το 1919 κάνει πρεμιέρα στο Queen's Hall του Λονδίνου το τελευταίο σημαντικό έργο του Έντουαρντ Έλγκαρ, το Κοντσέρτο για βιολοντσέλο σε μι ελάσσονα, έργο 85.
- Το 1956 φεύγει από τη ζωή σε ηλικία 60 ετών ο Γάλλο-Γερμανός πιανίστας και συνθέτης Βάλτερ Γκίζεκινγκ, στο Λονδίνο (γε. Λυών, 05.10.1895)

27 Οκτωβρίου

- Το 1782 γεννήθηκε ο Ιταλός δεξιοτέχνης του βιολιού και συνθέτης

Νικολό Παγκανίνι, στη Γένοβα (απεβ. Νις, 27.05.1840)

- Το 1901 έγινε η πρεμιέρα του 2ου Κοντσέρτου για πιάνο του Ραχμάνινοφ στη Μόσχα, με σολίστα τον 28χρονο, τότε, συνθέτη.
- Το 1921 γεννήθηκε στο Μπουργκάς της Βουλγαρίας ο Έλληνας συνθέτης Ανέστης Λογοθέτης, που έζησε και δραστηριοποιήθηκε στην Αυστρία, έως τον θάνατό του. Θεωρείται από τους πιο σημαντικούς πρωτοπόρους συνθέτες του 20ου αιώνα (απεβ. Βιέννη, 06.01.1994)
- Τα 48α γενέθλια της γιορτάζει φέτος η Βρετανίδα βιολίστρια Βανέσα Μέι! Γεννήθηκε στη Σιγκαπούρη το 1978.
- Το 2024, ένα βάλς του Φρεντερίκ Σοπέν που θεωρούνταν χαμένο εδώ και καιρό, φέρεται να ανακαλύφθηκε εκ νέου μετά από 200 χρόνια στη Βιβλιοθήκη - Μουσείο Morgan στο Μανχάταν.

28 Οκτωβρίου

- Το 1828 η Clara Wieck, 9 ετών, κάνει το επίσημο ντεμπούτο της με ένα ρεσιτάλ πιάνου στην αίθουσα συναυλιών Gewandhaus στη Λειψία της Γερμανίας.
- Το 1853 ο Ρόμπερτ Σούμαν δημοσιεύει την επιστολή του με τίτλο «Νέα Μονοπάτια» όπου επαινεί τον νεαρό, τότε, συνθέτη Γιοχάνες Μπραμς.
- Το 1888 ο συνθέτης Νικολάι Ρίμσκι-Κόρσακοφ διευθύνει την πρεμιέρα της

ορχηστρικής σουίτας του «Σεχραζάτ» στην Αγία Πετρούπολη της Ρωσίας.

- Το 1893, εννέα μόλις ημέρες πριν από τον θάνατό του, ο Πιοτρ Ίλιτς Τσαϊκόφσκι διευθύνει την πρώτη εκτέλεση της Συμφωνίας του αρ. 6 σε σι ελάσσονα «Παθητική», στην Αγία Πετρούπολη της Ρωσίας.
- Το 1910 γεννήθηκε στη Ζάκυνθο ο συνθέτης Διονύσιος Βισβάρδης (απεβ. 23.03.1999).
- Το 2000 έφυγε από τη ζωή ο Αργεντινός συνθέτης Κάρλος Γκουασταβίνο, ένας από τους κορυφαίους της χώρας του (γεν. Σάντα Φε, 05.04.1912).

29 Οκτωβρίου

- Το 1734 εγκαινιάζεται στο Θέατρο Κινγκς του Λονδίνου η "Όπερα των Ευγενών" με σολίστ τον διάσημο, τότε, καστράτο Κάρλο Μπρόσκι, γνωστό και ως Φαρινέλι. Η Όπερα ιδρύθηκε για να ανταγωνιστεί τη Βασιλική Ακαδημία του Χαίντελ! Όσοι έχουν δει την ταινία "Φαρινέλι" θυμούνται σίγουρα αρκετές χαρακτηριστικές σκηνές!
- Το 1787 κάνει πρεμιέρα στο Θέατρο των Τάξεων στην Πράγα η όπερα «Ντον Τζοβάνι», σε μουσική του Βόλφγκανγκ Αμαντέους Μότσαρτ και λιμπρέτο του Λορέντζο Ντα Πόντε.
- Το 1829 έφυγε από τη ζωή η Αυστριακή πιανίστρια Μαρία Άννα "Νάννερλ" Μότσαρτ, η μεγαλύτερη

αδελφή του Βόλφγκανγκ Αμαντέους, στο Σάλτσπουργκ (γεν. Σάλτσπουργκ, 30.07.1751).

- Το ντεμπούτο της ως Νόρμα στη Μητροπολιτική Όπερα της Νέας Υόρκης κάνει το 1956 η Μαρίας Κάλλας, υπό τη διεύθυνση του Φάουστο Κλέβα.

30 Οκτωβρίου

- Το 1896 παρουσιάζεται για πρώτη φορά από τη Συμφωνική Ορχήστρα της Βοστώνης η «Γαελική Συμφωνία» της Amy Beach, το πρώτο σημαντικό έργο Αμερικανίδας συνθέτριας, και τυγχάνει «αναγνώρισης από το κοινό και τον Τύπο».
- Το 1894 γεννήθηκε στο Λονδίνο ο Άγγλος συνθέτης και μουσικοκριτικός Πίτερ Γουόρλοκ, με μία ζωή - αλλά και θάνατο - αμφιλεγόμενα (απεβ. Λονδίνο, 17.12.1930)
- Τα 59α γενέθλια του γιορτάζει φέτος ο πολυβραβευμένος Έλληνας βιολιστής Λεωνίδας Καβάκος. Γεννήθηκε το 1967.
- Το 2007, σε ηλικία 12 ετών, ο Κινεζο-Αυστραλός βιολιστής-θαύμα Christian Li, γεννημένος στη Μελβούρνη της

Αυστραλίας, έγινε ο νεότερος καλλιτέχνης που υπέγραψε συμβόλαιο με την Decca Classics. Δύο χρόνια νωρίτερα, σε ηλικία 10 ετών, είχε γίνει ο νεότερος νικητής στην ιστορία του Διεθνούς Διαγωνισμού Yehudi Menuhin.

31 Οκτωβρίου

- Το 1724 κάνει πρεμιέρα στο King's Theatre του Λονδίνου η όπερα «Ταμερλάνος» του Γκέοργκ Φρίντριχ Χέντελ.
- Το 1870 έφυγε από τη ζωή, στην Πέστη, ο Ούγγρος συνθέτης Μίχαλι Μόσσοι, που παρότι πολύ αξιόλογος επισκιάστηκε από τον σύγχρονο του συνθέτη και στενό του φίλο Φραντς Λιστ (γεν. Αυστρία, 02.09.1815).
- Το 1887 κάνει πρεμιέρα στην Αγία Πετρούπολη της Ρωσίας το ορχηστρικό έργο του Νικολάι Ρίμσκι-Κόρσακοφ «Capriccio Espagnol».
- Το 2022, η Taylor Swift γίνεται η πρώτη καλλιτέχνιδα στην ιστορία που καταλαμβάνει και τις 10 πρώτες θέσεις του αμερικανικού chart Billboard Hot 100 με 10 κομμάτια από το άλμπουμ της «Midnights».).

Πολιτιστικές Δραστηριότητες & Επικαιρότητα

«Εύμαιος»: Η νέα ψηφιακή πλατφόρμα που κάνει τον πολιτισμό προσβάσιμο σε όλους

Προσβάσιμος πολιτισμός και ίσες ευκαιρίες για όλους βρίσκονται στο επίκεντρο της νέας ψηφιακής δράσης του Υπουργείου Πολιτισμού. Σε εκδήλωση που πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα, παρουσία της Υπουργού Πολιτισμού Λίνας Μενδώνη, της Γενικής Γραμματέως Πολιτισμού Ολυμπίας Βικάτου και στελεχών του υπουργείου, η Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία (ΕΣΑμεΑ) παρουσίασε την ψηφιακή πλατφόρμα «Εύμαιος». Η

πρωτοβουλία εντάσσεται στο έργο «Καταγραφή συνθηκών προσβασιμότητας χώρων πολιτισμού και ανάπτυξη ψηφιακής πύλης πληροφόρησης για επισκέπτες με μειωμένη κινητικότητα (ΕΥΜΑΙΟΣ)», με στόχο τη διασφάλιση ότι κάθε πολίτης μπορεί να απολαμβάνει ισότιμα την πολιτιστική κληρονομιά της χώρας.

Το έργο υλοποιήθηκε μέσω Προγραμματικής Σύμβασης μεταξύ του

Υπουργείου Πολιτισμού και της ΕΣΑμεΑ, με χρηματοδότηση από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας. Αποτελεί τμήμα των δράσεων του υπουργείου για την εφαρμογή του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία. Κεντρικός στόχος είναι η πανελλαδική καταγραφή των συνθηκών προσβασιμότητας σε χώρους πολιτισμού και η δημιουργία μιας σύγχρονης ψηφιακής πύλης ενημέρωσης για άτομα με αναπηρία, χρόνιες ή σπάνιες παθήσεις, ηλικιωμένους και γενικότερα όλα τα εμποδιζόμενα άτομα.

Κατά την παρουσίαση αναδείχθηκαν τα αποτελέσματα του έργου και οι δυνατότητες της πλατφόρμας, η οποία περιλαμβάνει στοιχεία προσβασιμότητας για περισσότερους από 120 αρχαιολογικούς χώρους, μουσεία και πολιτιστικά σημεία ενδιαφέροντος σε όλη τη χώρα. Η πλατφόρμα παρέχει έγκυρη και αναλυτική πληροφόρηση για τις υποδομές και τις συνθήκες πρόσβασης, διευκολύνοντας τον προγραμματισμό επισκέψεων από πολίτες με διαφορετικές ανάγκες.

Προχωράει το σχέδιο αποκατάστασης της πρώην ζυθοποιίας

ΦΙΕ

Ενα εμβληματικό τοπόσημο της δυτικής Θεσσαλονίκης, το βιομηχανικό συγκρότημα της πρώην Ζυθοποιίας ΦΙΕ, θα αποκτήσει νέα ζωή,

φιλοξενώντας χρήσεις του Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης MOMus, της Κρατικής Ορχήστρας Θεσσαλονίκης, και του Κρατικού Ωδείου Θεσσαλονίκης. Το υπουργείο

Πολιτισμού ανακοίνωσε ένα σημαντικό βήμα για την αποκατάσταση του συγκροτήματος, την ολοκλήρωση των προμελετών για την αποκατάσταση και επανάχρηση της κτηριακής ενότητας «Συγκρότημα 2» της πρώην Ζυθοποιίας ΦΙΞ, καθώς και της προμελέτης συντήρησης των δομικών υλικών και των αξιόλογων

το τελωνείο, τις σιδηροδρομικές και άλλες υποδομές της πόλης. Μετά την εξαγορά του Συγκροτήματος 2, το υπουργείο Πολιτισμού προχωρά στην αποκατάσταση και επανάχρησή του, με στόχο να διασώσει την αυθεντικότητα και τη μνήμη του, αλλά και να το επανεντάξει στη σύγχρονη ζωή της πόλης.

διακοσμητικών και αρχιτεκτονικών στοιχείων και του μηχανολογικού εξοπλισμού του.

Η υπουργός Πολιτισμού, Λίνα Μενδώνη, δήλωσε: «Το συγκρότημα της πρώην Ζυθοποιίας ΦΙΞ αποτελεί σημαντικό τεκμήριο της νεότερης βιομηχανικής ιστορίας και εμβληματικό τοπόσημο της δυτικής Θεσσαλονίκης. Η ιστορία του συνδέεται άμεσα με τη βιομηχανική ανάπτυξη της πόλης, από τα τέλη του 19ου αιώνα, όταν στην περιοχή αναπτύχθηκαν σημαντικές παραγωγικές μονάδες, όπως οι αλευρόμυλοι Αλλατίνι, η κλωστοϋφαντουργία ΥΦΑΝΕΤ και η ζυθοποιία ΦΙΞ, σε άμεση σχέση με το λιμάνι,

Στο ιστορικό κέλυφος σχεδιάζεται να στεγαστούν χρήσεις του MOMus – Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης και κυρίως η μόνιμη έκθεση της Συλλογής Κωστάκη, η Κρατική Ορχήστρα Θεσσαλονίκης, και χρήσεις του Κρατικού Ωδείου Θεσσαλονίκης. Οι

προμελέτες αποκατάστασης και συντήρησης, που εκπονούνται με δωρεά του Ομίλου DIMAND, αποτελούν το πρώτο σημαντικό βήμα για τη μετατροπή του ιστορικού συγκροτήματος σε έναν σύγχρονο, ανοιχτό πολιτιστικό πυρήνα, που αναβαθμίζει τη δυτική Θεσσαλονίκη και την ευρύτερη περιοχή του λιμένα».

Οι προμελέτες -αρχιτεκτονική, στατική, ηλεκτρομηχανολογική και συντήρησης- αφορούν στην αποκατάσταση του ιστορικού κελύφους και του διατηρητέου μηχανολογικού εξοπλισμού, καθώς και στην ένταξη των απαραίτητων ηλεκτρομηχανολογικών εγκαταστάσεων με σκοπό τη λειτουργία νέων χρήσεων.

Η μελέτη αποκατάστασης του κελύφους προτείνει τη διατήρηση του συνόλου των κτηρίων του, και την επισκευή, αποκατάσταση και εν γένει ανακατασκευή των τμημάτων που έχουν καταρρεύσει. Διατηρούνται και αποκαθίστανται τα αξιόλογα αρχιτεκτονικά και βιομηχανικά στοιχεία του συγκροτήματος, με ιδιαίτερη έμφαση στο ζυθοβραστήριο, στους κτιστούς φούρνους και στον ιστορικό μηχανολογικό εξοπλισμό του, τα οποία εντάσσονται στις νέες χρήσεις του κτηρίου διατηρώντας τη μνήμη και την αναγνωσιμότητα της αρχικής του χρήσης ως ζυθοποιείο.

Οι προτάσεις συντήρησης αποσκοπούν στη διατήρηση, αποκατάσταση και ανάδειξη

των αυθεντικών στοιχείων του Συγκροτήματος Σ2, τόσο στο εξωτερικό όσο και στο εσωτερικό με στόχο τη διατήρηση της αυθεντικότητας και την ανάδειξη του βιομηχανικού χαρακτήρα του συγκροτήματος.

Οι νέες εγκαταστάσεις κλιματισμού, αερισμού, ηλεκτροδότησης και πυροπροστασίας προβλέπεται να ενταχθούν με τρόπο που να περιορίζει στο ελάχιστο τις επεμβάσεις στα ιστορικά κελύφη και να μην αλλοιώνει τις κύριες όψεις του μνημείου, ενώ διασφαλίζεται η προσβασιμότητα σε ΑμεΑ..

Κύμα σφοδρών αντιδράσεων από την αρχαιολογική κοινότητα αλλά και θέμα με πολιτικές διαστάσεις γεννήθηκε μετά τη δημοσιοποίηση της κυβερνητικής πρόθεσης να δεχθεί την ανταλλαγή απειροελάχιστων κλεμμένων κειμηλίων και αρχαιολογικών ευρημάτων με τα -θεωρούμενα- οστά του τσάρου Σαμουήλ, που είχε εντοπίσει το 1969 στο

Σφοδρές αντιδράσεις για

τη συμφωνία Ελλάδας - Βουλγαρίας για τα κλεμμένα κειμήλια

νησάκι του Αγίου Αχιλλείου στη Μεγάλη Πρέσπα ο αείμνηστος καθηγητής του ΑΠΘ Νικόλαος Μουτσόπουλος.

Οι διαπραγματεύσεις που κρατούσαν από τα χρόνια του αείμνηστου Κωνσταντίνου Καραμανλή -έγιναν και επί πρωθυπουργίας Κώστα Καραμανλή- είχαν ναυαγήσει τελικά πλήρως την περίοδο του 2014 κατά τη

διακυβέρνηση της χώρας από τον Αντώνη Σαμαρά και ενώ γενική γραμματέας του υπουργείου Πολιτισμού ήταν η σημερινή υπουργός Λίνα Μενδώνη.

Τι άλλαξε από όσα είχαν συζητηθεί τότε; Τίποτε απολύτως, όπως μαρτυρά η

ανακοίνωση του ΥΠΠΟ που αναφέρεται σε επιστροφή μόλις 48 κλαπέντων αντικειμένων, ενώ στο επίσημο κείμενο γίνεται αναφορά για... «μεταφορά»(!) τους στη Βουλγαρία το 1917. Το πρόβλημα γίνεται ακόμη μεγαλύτερο διότι η Βουλγαρία δεν έχει ζητήσει ποτέ συγγνώμη για τρεις κλοπές σε έναν αιώνα («Εφ.Συν.» 30.9.2026, Μια κλοπή κειμηλίων που βαφτίστηκε «μεταφορά»). Επιπλέον η Ελλάδα δεν έχει ζητήσει ποτέ την επιστροφή και των αρχαιολογικών θησαυρών που κλάπηκαν την περίοδο 1941-1944, ενώ ο Βούλγαρος υπουργός Παιδείας Γκεόργκι Βάλτσεφ δήλωνε στη βουλγαρική δημόσια τηλεόραση ότι θα επιστραφούν στην Ελλάδα μόνο

εκκλησιαστικά σκεύη, λειψανοθήκες και μεταλλικές επενδύσεις Ευαγγελίων «και τίποτε περισσότερο»!

Για «επονείδιστη συμφωνία», η οποία μάλιστα διαφημίζεται από τα φιλοκυβερνητικά μέσα, μιλούν αρχαιολόγοι που γνωρίζουν την υπόθεση από παλιά, τονίζοντας ότι δημιουργείται πολύ κακό προηγούμενο ενώ θυμούνται τις φοβερές συγκρούσεις των καθηγητών Βασίλη Κατσαρού και Χαράλαμπου Παπαστάθη από τη μία και του Γιώργου

Παπάζογλου από την άλλη, με τους πρώτους να πηγαίνουν στη Βουλγαρία για να καταγράψουν και να ταυτίσουν τα χιλιάδες κλαπέντα κειμήλια και τον δεύτερο να υποστηρίζει ότι η πράξη αυτή σήμαινε αποδοχή της βουλγαρικής κυριότητας επί των κειμηλίων. Ο κ. Κατσαρός ήταν μάλιστα στην ελληνική επιτροπή διαπραγμάτευσης το 2014.

Με ανάρτησή του στο fb ο αρχαιολόγος Μιχάλης Λυχούνας θεωρεί ότι «οι εξελίξεις είναι εξευτελιστικές» διότι «τα ευρήματα μιας ανασκαφής δεν μπορεί και δεν πρέπει να ανταλλάγουν με 46 αντικείμενα δεύτερης κατηγορίας και ασήμαντης ιστορικής

σημασίας που λεηλατήθηκαν πριν από 109 χρόνια!». Και συνεχίζει με μεγαλύτερη ένταση καθώς θεωρεί ότι «πρόκειται για εθνική μειοδοσία και ανήκεστο βλάβη στην ηθική των νόμιμων ανταλλαγών...». Θυμίζει μάλιστα ότι το 2014, όταν οι Βούλγαροι με εκδηλώσεις γιόρταζαν τα 1.000 χρόνια από τον θάνατο του Σαμουήλ, η ελληνική ομάδα (Λ. Μενδώνη, Α.

Παναγιωταρέα, Ε. Γερούση με τους Χ. Μπακιρτζή και Β. Κατσαρό) πήγε στη Σόφια αλλά «η βουλγαρική πλευρά δεν έδειξε καμία

προθυμία για να παραδώσει καταλόγους και να συζητήσει τα βαριά αντικείμενα, δηλαδή τα χειρόγραφα των μονών, σήμερα στο κέντρο Duichev, και καταλόγους αρχαιολογικών ευρημάτων ανάμεσά τους και από τους Φιλίππους».

Τότε μάλιστα «με τη συνεννόηση και την έγκριση του Αντώνη Σαμαρά, ξεκαθαρίστηκε πως δεν υπάρχει πραγματική βούληση για την αποκατάσταση της πολιτιστικής λεηλασίας της Δεύτερης Βουλγαροκρατίας. Η αποστολή αναχώρησε από τη Σόφια και η υπόθεση πάγωσε». Ο κ. Λυχούνας σχολιάζει δηκτικά: «Είπαμε οι Βούλγαροι να μας πουλάν και να μας αγοράζουν, αλλά το εννοούσαμε υλικώς, όχι και να μας πιάνουν κορόιδα!».

Ο πρόεδρος του Συλλόγου Ελλήνων Αρχαιολόγων, Γιάννης Καρλιάμπας, εγείρει νομικό ζήτημα καθώς διερωτάται αν «προβλέπεται από τον νόμο και το Σύνταγμα να δίνουμε αρχαιολογικό υλικό της χώρας σε άλλη χώρα;» και σχολιάζει πως «είναι... σόλοικη η ανταλλαγή, και μάλιστα με μυστική διπλωματία. Τα κειμήλια που θα

πάρουμε πίσω είναι προϊόντα λεηλασίας και πρέπει να επιστραφούν όλα και όχι μόνο ένα απειροελάχιστο μέρος τους».

Κοντά στο ζήτημα της ανύπαρκτης μέχρι σήμερα επίσημης βουλγαρικής συγγνώμης το θέμα της κλοπής πολύτιμων κειμηλίων καταγράφεται και στο πόρισμα της Διακομματικής Κοινοβουλευτικής Επιτροπής «Για τη διεκδίκηση των γερμανικών οφειλών», αφού όπως θυμίζει στην «Εφ.Συν.» ο πρόεδρος της επιτροπής, Τριαντάφυλλος Μηταφίδης, σημειωνόταν πως «η επιτροπή τονίζει ότι η Ελληνική Δημοκρατία διατηρεί το απαράγραπτο δικαίωμα να διεκδικήσει από τη Δημοκρατία της Βουλγαρίας την επιστροφή-απόδοση των εκκλησιαστικών κειμηλίων, που αποδεδειγμένα έχουν εξαχθεί παρανόμως από την ελληνική επικράτεια κατά τη διάρκεια της Κατοχής». Η περιγραφή στο επίσημο κείμενο είναι ανατριχιαστική καθώς «ληηλασίες υπέστησαν όλα τα θρησκευτικά

ιδρύματα της περιοχής. Τα εκκλησιαστικά ταμεία και όλη η περιουσία των ναών κατασχέθηκαν [...] Ναοί, μοναστήρια και μητροπολιτικά μέγαρα λεηλατήθηκαν [...]». Με βάση όσα γνωρίζουμε για τη συμφωνία μέχρι σήμερα έγινε φανερό η πρόθεση της ελληνικής κυβέρνησης να υποβαθμίσει κρίσιμες παραμέτρους αφήνοντας να

«Το Αόρατο Νήμα

υφαίνει»: Η πολυεπίπεδη καλλιτεχνική πρωτοβουλία που μετατρέπεται σε εμπειρία

Στην Τήνο, και ειδικότερα στον παραδοσιακό οικισμό Αγάπη, θα υλοποιηθεί από τις 9 έως τις 25 Οκτωβρίου 2026 μια πρωτότυπη, πολυεπίπεδη καλλιτεχνική πρωτοβουλία, η οποία πλαισιώνεται από ερευνητικές, εκπαιδευτικές και γαστρονομικές δράσεις και προβολές που διερευνούν και αναδεικνύουν τη Φροντίδα ως θεμελιώδη πολιτιστική, κοινωνική και χωρική αξία, συνδέοντάς την οργανικά με την άυλη πολιτιστική κληρονομιά των Κυκλάδων.

Η δράση αναπτύσσεται γύρω από την έννοια της φροντίδας ως πολιτιστική, κοινωνική και περιβαλλοντική αξία, με θεωρητικό υπόβαθρο τις Αόρατες Πόλεις του Ίταλο Καλβίνο, όπου ένας τόπος δεν ορίζεται από τα όριά του, αλλά από τις σχέσεις, τις αφηγήσεις και τα αόρατα δίκτυα

διαρρεύσει ότι δίνει μεν τα οστά του Σαμουήλ αλλά όχι το... βελούδινο σάβανό τους, ενώ τα διαρπαγμένα βυζαντινά χειρόγραφα δεν ανήκουν στο βουλγαρικό υπουργείο Πολιτισμού αλλά στην... Ακαδημία Επιστημών της Βουλγαρίας οπότε δεν μπορούσαν να μπουν στη συμφωνία.

που τον συγκροτούν. Διερευνάται η ιστορική σχέση μιας κοινότητας με τον τόπο της, αντιμετωπίζοντας το νησί της Τήνου και το αγροτικό χωριό Αγάπη, ως μία κιβωτό μνήμης.

Διοργανωτής φορέας είναι η ΝΩΜΩ ΑμΚΕ που δραστηριοποιείται στο σημείο τομής της τέχνης, της επιστήμης και της τεχνολογίας και η οποία έχει υλοποιήσει και άλλα προγράμματα στην Τήνο, όπως το Toichos project, 2025, το μηνιαίο πρόγραμμα φιλοξενίας Γάλλων αρχιτεκτόνων σχεδιαστών, Σμιλεύοντας τη Μνήμη, 2024-2025, τη δράση προφορικής ιστορίας σχετικά με το οικοσύστημα παραδοσιακών τεχνών του νησιού, ΙΧΝΗ, 2024 τη δράση ψηφιακής τεκμηρίωσης με άξονα τη σιδηρουργία και το The Inherited Earth, 2023,

ένα διεθνές πρόγραμμα φιλοξενίας καλλιτεχνών.

Κεντρικό πυλώνα του προγράμματος αποτελεί μια μεγάλη, ομαδική Εικαστική Έκθεση με τίτλο «Το αόρατο νήμα υφαίνει» σε επιμέλεια της εικαστικού και επιμελήτριας Ελένης Γλύνη, στην οποία συμμετέχουν διακεκριμένοι καλλιτέχνες που συνδέονται με την Τήνο και τη σύγχρονη ελληνική τέχνη. (Αλφαβητικά): Δημήτρης Αναστασίου, Ελένη Γλύνη, Αλεξάνδρα Γρυπάρη, Γιάννης Ευθυμίου, Αλέκος Κυραρίνης, Κωνσταντίνος Λαδιανός, Αλέξανδρος Λάιος, Εμμανουήλ

Μπιτσάκης, Λευτέρης Ναύτης, Αχιλλέας Παπακώστας, Νίκος Ποδιάς, Δημήτρης Σκαλκώτος, Μάρω Φασουλή.

Στο Αγάπη θα πραγματοποιηθεί επίσης μια πρωτότυπη In situ περιπατητική Performance η οποία θα αναπτυχθεί μέσα από ένα σύντομο πρόγραμμα φιλοξενίας με τη συμμετοχή της αναγνωρισμένης καλλιτεχνικής ομάδας InOutput από την Ιταλία, από την ιδρύτριά της Nerina Cocchi, σε συνεργασία με εκπροσώπους της κοινότητας (24 & 25 Οκτωβρίου).

Σε ηλικία 100 ετών έφυγε από τη ζωή η γνωστή ζωγράφος Μαρία Ρουσέα, αφήνοντας πίσω της μια σημαντική παρακαταθήκη στον πολιτισμό και την καλλιτεχνική ζωή της Ζακύνθου. Η Μαρία Ρουσέα γεννήθηκε στη Ζάκυνθο στις 19 Μαΐου 1926, κόρη του ζωγράφου Χρήστου Ρουσέα και της Μαρίνας (Νίνας) Γιαννιτσάνου. Ήταν αδελφή της γνωστής πρωταγωνίστριας του θεάτρου Τζένης

Πέθανε σε ηλικία 100 ετών

η Ζωγράφος Μαρία Ρουσέα

Ρουσέα, η οποία γεννήθηκε τέσσερα χρόνια αργότερα.

Μετά την ολοκλήρωση των γυμνασιακών της σπουδών στη Ζάκυνθο, φοίτησε στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών της Αθήνας και αποφοίτησε το 1955, λαμβάνοντας το δίπλωμα καθηγήτριας τεχνικών μαθημάτων. Ιδιαίτερα σημαντική ήταν η μετεκπαίδευσή της στο εξωτερικό. Από το 1961 έως το 1965, ως υπότροφος του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών, συνέχισε τις σπουδές της στη συντήρηση και αποκατάσταση έργων τέχνης σε σημαντικά

εκπαιδευτικά ιδρύματα της Ρώμης και του Μονάχου. Στη διάρκεια της παραμονής της στη Ρώμη συμμετείχε και σε ομαδικές εκθέσεις ξένων καλλιτεχνών.

στη συντήρηση έργων τέχνης. Για πολλά χρόνια εργάστηκε επίσης ως συντηρήτρια αγιογραφιών στο Μεταβυζαντινό Μουσείο Ζακύνθου.

Με την επιστροφή της στην Ελλάδα το 1965 εργάστηκε στο Υπουργείο Πολιτισμού, στο Βυζαντινό Μουσείο της Αθήνας και στη Διεύθυνση Συντήρησης στην Ακρόπολη. Από το 1970 και για έξι χρόνια δίδαξε στις σχολές «Δοξιάδη», έχοντας την ευθύνη του εργαστηρίου συντήρησης έργων τέχνης.

Παράλληλα, στη Ζάκυνθο δίδαξε ζωγραφική στη Νομαρχιακή Επιτροπή Λαϊκής Επιμόρφωσης, με εξειδίκευση στην τοιχογραφία σε νωπό ασβεστοκονίαμα και

Η καλλιτεχνική της δραστηριότητα συνδέθηκε και με την πνευματική παραγωγή της Ζακύνθου, καθώς εικονογράφησε πολλά βιβλία Ζακυνθίων ποιητών και λογοτεχνών, μεταξύ των οποίων έργα των Μάχη Μουζάκη, Διονύση Ρώμα, Διονύση Σέρρα, Ανδρέα Κάλβου-Ιωαννίδη, Διονύσιου Μελίτα, Γιάννη Δεμέτη και π. Παναγιώτη Καποδίστρια.

Η Μαρία Ρουσέα είχε ενεργό παρουσία και στα πολιτιστικά πράγματα του νησιού.

Υπήρξε ιδρυτικό μέλος και συμμετείχε σε σειρά πολιτιστικών φορέων και συλλόγων, μεταξύ άλλων στην Εταιρεία Ζακυνθινών Σπουδών, στη Ζακυνθινή Πολιτιστική Κίνηση, στον Σύλλογο «Οι φίλοι του Μουσείου Σολωμού και Επιφανών Ζακυνθίων», στην Κινηματογραφική Λέσχη Ζακύνθου, στην Εταιρεία Προστασίας Περιβάλλοντος Ζακύνθου, στο Μουσικό Ασκηταριό της Ζακύνθου και στο Θέατρο της Ζακύνθου.

Παράλληλα, συμμετείχε σε επιτροπές και φορείς που σχετίζονταν με την τέχνη και τον πολιτισμό, μεταξύ άλλων στην Επιτροπή Κρίσης Εικαστικών Έργων, στη Νομαρχιακή Επιτροπή Πολιτισμού και στην Επιτροπή Εικαστικού και Αρχιτεκτονικού Ελέγχου του Δήμου Ζακυνθίων. Με την πολύχρονη παρουσία και προσφορά της, η Μαρία Ρουσέα άφησε το δικό της αποτύπωμα στην καλλιτεχνική και πολιτιστική ιστορία της Ζακύνθου.

Μεγάλη διάκριση για την

Ελλάδα: Το ΕΜΣΤ κέρδισε το Ευρωπαϊκό Βραβείο Μουσείων 2026

Το Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης (ΕΜΣΤ) είναι ο νικητής του Ευρωπαϊκού Βραβείου Μουσείων 2026 (European Art Museum Award), το οποίο απονέμεται από την Ευρωπαϊκή Ακαδημία Μουσείων (European Museum Academy). Η σημαντική αυτή διάκριση τοποθετεί το ΕΜΣΤ στο επίκεντρο του ευρωπαϊκού μουσειακού χάρτη και αποτελεί ισχυρή αναγνώριση της πορείας, της επιμελητικής κατεύθυνσης και του δημόσιου ρόλου που έχει αναπτύξει τα τελευταία χρόνια. Το ΕΜΣΤ είχε επιλεγεί στη βραχεία λίστα των έξι μουσείων της Ευρώπης που διεκδικούσαν το φετινό βραβείο, ανάμεσα σε

οργανισμούς διεθνούς ακτινοβολίας, όπως το Rijksmuseum στο Άμστερνταμ, το FENIX Museum of Migration στο Ρότερνταμ και η Εθνική Πινακοθήκη της Σλοβενίας στη Λιουμπλιάνα. Η Ευρωπαϊκή Ακαδημία Μουσείων είχε επισημάνει ήδη από την ανακοίνωση της βραχείας λίστας το ιδιαίτερα υψηλό επίπεδο της φετινής διοργάνωσης και τη δυσκολία της επιλογής των έξι φιναλίστ.

Το Ευρωπαϊκό Βραβείο Μουσείων αναδεικνύει μουσεία τέχνης που επαναπροσδιορίζουν τον ρόλο τους στον 21ο αιώνα και συνδέουν την καλλιτεχνική

παραγωγή με τα κρίσιμα ζητήματα της σύγχρονης κοινωνίας. Ο θεσμός δίνει ιδιαίτερη έμφαση στις νέες μουσειολογικές πρακτικές, στη συμμετοχικότητα, τη συμπερίληψη, την κοινωνική δικαιοσύνη, τη βιωσιμότητα και την ενδυνάμωση διαφορετικών κοινοτήτων. Η βράβευση του ΕΜΣΤ επισφραγίζει μια περίοδο ουσιαστικής

ανανέωσης και διεθνούς εξωστρέφειας του Μουσείου. Υπό την καλλιτεχνική διεύθυνση της Κατερίνας Γρέγου, το ΕΜΣΤ έχει διαμορφώσει ένα σαφές και αναγνωρίσιμο εκθεσιακό και επιμελητικό στίγμα, δίνοντας ιδιαίτερο βάρος στη σχέση της σύγχρονης τέχνης με την πολιτική, την κοινωνία, την ιστορία και τα ζητήματα που καθορίζουν το παρόν. Παράλληλα, έχει ενισχύσει τη διεθνή παρουσία του και έχει διευρύνει τον διάλογο γύρω από την ελληνική και διεθνή σύγχρονη καλλιτεχνική παραγωγή, εδραιώνοντας τη θέση του ως ενός μουσείου με ενεργό ρόλο στη σύγχρονη ευρωπαϊκή πολιτιστική σκηνή.

Η απονομή του Ευρωπαϊκού Βραβείου Μουσείων 2026 στο ΕΜΣΤ αποτελεί μια εξαιρετικά σημαντική στιγμή για το Μουσείο και μια διεθνή αναγνώριση της νέας του ταυτότητας, της επιμελητικής του τόλμης και της θέσης που έχει κατακτήσει στον ευρωπαϊκό πολιτιστικό χάρτη. Την κριτική επιτροπή απαρτίζουν διακεκριμένοι επαγγελματίες από των χώρο των μουσείων, συγκεκριμένα: η Annemies Broekgaarden, Samuel Gallagher, Karen Holdaway Gron, Sir John Leighton, Delphine Munro, Tijana Palkovljovic Bugarski, Bernhard Schwenk, και Daniele Wegener.

Ο Πρόεδρος της κριτικής επιτροπής Δρ. Samuel Gallagher, δήλωσε για την απονομή του Βραβείου στο ΕΜΣΤ: «Η καλλιτεχνική διευθύντρια Κατερίνα Γρέγου και η ομάδα της εντυπωσίασαν την κριτική επιτροπή χάρη στην πρωτοτυπία και τη φιλοδοξία με τις οποίες το όραμά τους μετουσιώνεται σε πράξη σε ολόκληρο τον οργανισμό, όπως αποδεικνύεται από τον εντυπωσιακό αριθμό εκθέσεων που προβληματίζουν και ενθαρρύνουν την κριτική σκέψη. Ως υπέρμαχος της ελληνικής σύγχρονης τέχνης, με το βλέμμα στραμμένο με αυτοπεποίθηση προς την Νότιο-Ανατολική Μεσόγειο και τον υπόλοιπο κόσμο, το ΕΜΣΤ αποτελεί μια πολύτιμη πολιτιστική γέφυρα σε έναν κόσμο που γίνεται ολοένα και πιο κατακερματισμένος. σημαντικά

Οκτώβρης: του Σποριά και της Γης *(το κείμενο είναι του*

Γρηγόρη Μαλεβίτη, μέλος του Φίλων)

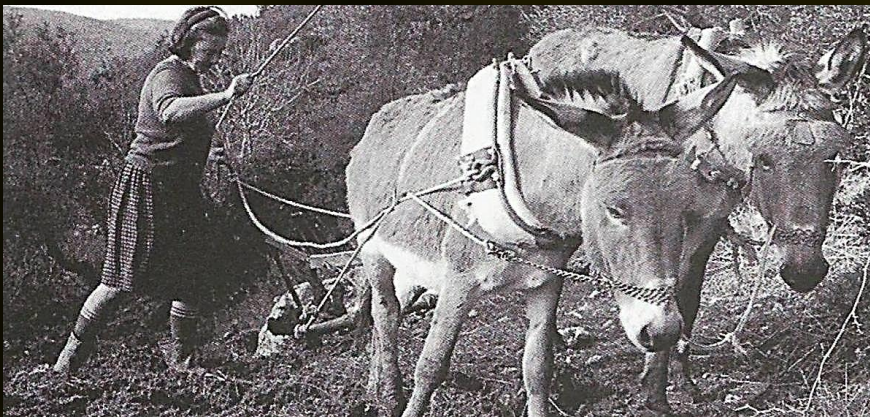
Υπάρχουν τροφές που ξεπερνούν τα όρια της ανάγκης και γίνονται σύμβολα. Το ψωμί είναι μία από αυτές. Από τα αρχαιότερα παρασκευάσματα της ανθρώπινης διατροφής, συνόδεψε τον άνθρωπο στις περιόδους της αφθονίας αλλά και στις πιο δύσκολες στιγμές της ιστορίας του. Στην ελληνική παράδοση ο άρτος δεν υπήρξε ποτέ απλώς ένα τρόφιμο. Ήταν

ευλογία, καθημερινό αγαθό, κοινωνικός δεσμός και, σε πολλές περιπτώσεις, ιερό αντικείμενο.

Ένα ψίχουλο που έπεφτε στο χώμα δεν πετιόταν αδιάφορα στα σκουπίδια. Το μάζευαν και το φιλούσαν ή το έδιναν στα ζώα. Το ψωμί βρισκόταν στο τραπέζι της γιορτής και του πένθους, στη γέννηση και στον γάμο, στις προσφορές και στα

πανηγύρια. Στους γάμους, μάλιστα, τα στολισμένα ψωμιά και οι κουλούρες μπορούσαν να λειτουργήσουν ως δώρα, ως ευχές ευγονίας και ακόμη και ως τρόπος πρόσκλησης.

Πίσω όμως από το ψωμί υπήρχε κάτι πολύ πιο παλιό: ο σπόρος. Πριν γίνει αλεύρι, πριν γίνει ζυμάρι, πριν φουσκώσει στον φούρνο και μοσχοβολήσει το σπίτι, το σιτάρι ήταν ένας μικρός, σχεδόν ασήμαντος κόκκος που

έπρεπε να εμπιστευθεί ο άνθρωπος στη γη. Και αυτή η πράξη, η σπορά, υπήρξε για αιώνες μία από τις σημαντικότερες στιγμές του αγροτικού χρόνου.

Για τον παλιό γεωργό, η σπορά εκτός από μια γεωργική εργασία ήταν στην ουσία μια πράξη ελπίδας. Ήταν η στιγμή κατά την οποία ο άνθρωπος έβαζε στη γη ένα μέρος από το πολύτιμο απόθεμα της προηγούμενης σοδειάς, χωρίς να γνωρίζει αν θα το ξαναπάρει πίσω πολλαπλασιασμένο. Ο σπόρος έμπαινε στο σκοτάδι και ο άνθρωπος περίμενε. Από εκεί και πέρα, πολλά δεν εξαρτιόνταν πλέον από

τον ίδιο. Η βροχή, ο παγετός, ο καιρός, η γονιμότητα του χωραφιού, η προστασία από τις αρρώστιες και τα παράσιτα. Γι' αυτό και γύρω από τη σπορά δημιουργήθηκε ένας ολόκληρος κόσμος από έθιμα, ευχές, προλήψεις, απαγορεύσεις και τελετουργίες. Η ελληνική λαϊκή παράδοση αντιμετώπισε τον σπόρο σχεδόν σαν ζωντανή υπόσχεση. Και ο Οκτώβριος, μαζί με τον Νοέμβριο, έγινε ο κατεξοχήν χρόνος αυτής της υπόσχεσης.

Ο Οκτώβρης, ο Σποριάς και η γη που πρέπει να «χορτάσει»

Ο Οκτώβριος υπήρξε ανέκαθεν ένας μήνας στενά συνδεδεμένος με τη γεωργία. Σε διάφορες περιοχές ονομάστηκε Αηδημητριάτης, Αϊδημητράτης ή Σποριάς, ενώ ο Νοέμβριος απαντά στη

λαϊκή παράδοση ως Σποριάς, Μεσοσπορίτης ή Βροχάρης. Οι ονομασίες αυτές δεν ήταν τυχαίες αλλά προέρχονταν από τις εργασίες, τις γιορτές και τις καιρικές συνθήκες που σημάδευαν τον αγροτικό χρόνο.

Ο γεωργός περίμενε πρώτα τη βροχή. Το χωράφι έπρεπε να έχει την κατάλληλη υγρασία, αυτό που σε ορισμένες περιοχές ονόμαζαν «ρόγο», για να μπορέσει ο σπόρος να βλαστήσει. Η σχέση βροχής και σποράς αποτυπώθηκε σε αμέτρητες παροιμίες:

«Οκτώβρης βροχερός, Οκτώβρης καρπερός».

«Οκτώβρη και δεν έσπειρες, σιτάρι λίγο θα 'χεις».

«Όποιος σπέρνει τον Οκτώβρη, έχει οχτώ σειρές στ' αλώνι».

«Βαθιά τ' αυλάκια να φουντώσουνε τα στάχυα».

Η λαϊκή σοφία γνώριζε κάτι που ο γεωργός είχε μάθει εμπειρικά από γενιά σε γενιά, ότι δηλαδή η σπορά δεν μπορούσε να γίνει μηχανικά σύμφωνα με μια ημερομηνία. Έπρεπε να γίνει όταν η γη ήταν έτοιμη. Και η γη, στη λαϊκή σκέψη, δεν ήταν άψυχο χώμα. Ήταν μάνα που έπρεπε πρώτα να «χορτάσει» νερό για να μπορέσει να γεννήσει.

Το όργωμα: πριν από τον σπόρο

Η σπορά άρχιζε πολύ πριν από τη στιγμή που ο γεωργός έριχνε την πρώτη χούφτα σιτάρι. Ήδη από την άνοιξη είχε γίνει το πρώτο όργωμα, ενώ από τον Σεπτέμβριο τα χωράφια καθαρίζονταν από αγκάθια και χόρτα και προετοιμαζόνταν για τον φθινοπωρινό κύκλο. Σε πολλές περιοχές το ζευγάρι αποτελούνταν από δύο ζώα, συνήθως μουλάρια. Το αλέτρι ήταν κατά βάση ξύλινο, με το υνί μεταλλικό και μυτερό, ώστε να σχίζει τη γη.

Το αλέτρι με τις δύο λαβές ονομαζόταν σε ορισμένες περιοχές «γερμανικό». Στα ορεινά και στις πλαγιές, όπου η καλλιέργεια ήταν δυσκολότερη, χρησιμοποιούνταν η «κουτσούρα», αλέτρι με ένα χερούλι,

κατάλληλο για πιο δύσκολα εδάφη. Σε χρόνια πολέμου, όταν τα μουλάρια επιτάσσονταν από τον στρατό, η θέση τους μπορούσε να πάρουν τα γαϊδουράκια, μικρότερα αλλά υπομονετικά και ανθεκτικά ζώα. Η περιγραφή αυτών των εργαλείων και πρακτικών διασώζεται ιδιαίτερα ζωντανά σε μαρτυρίες από την Αττική.

Στο όργωμα ο άνθρωπος δεν δούλευε μόνος. Άνθρωπος, ζώο, αλέτρι και χώμα αποτελούσαν ένα ενιαίο σύστημα. Ο γεωργός κρατούσε τις λαβές, καθοδηγούσε το ζευγάρι και προσπαθούσε να ανοίξει ίσια αυλάκια. Η γη κοβόταν σε λωρίδες και αναστρεφόταν. Το χωράφι προετοιμαζόταν για να δεχθεί τον σπόρο. Και τότε άρχιζε η πιο συμβολική πράξη ολόκληρου του αγροτικού κύκλου. Η σπορά.

Ο καλός σπόρος

Δεν έμπαινε στη γη οποιοσδήποτε σπόρος. Ο γεωργός κρατούσε από την προηγούμενη σοδειά τον καλύτερο καρπό για την επόμενη. Τον καθάριζε, τον κοσκίνιζε και διάλεγε τους πιο γερούς και παχείς κόκκους. Ο σπόρος έπρεπε να είναι καθαρός, δυνατός και απαλλαγμένος από ξένες ύλες.

Σε πολλές περιοχές ο σπόρος αποκτούσε και θρησκευτική προστασία. Στις 14 Σεπτεμβρίου, ημέρα της Υψώσεως του Τιμίου Σταυρού, οι γεωργοί πήγαιναν στην

εκκλησία μικρή ποσότητα από τον σπόρο που προόριζαν για τη σπορά. Σε κάποιες περιοχές τον έβαζαν σε μαντίλι ή μικρό σακουλάκι. Ο ιερέας τον ευλογούσε και στη συνέχεια οι κόκκοι αναμειγνύονταν με τον υπόλοιπο σπόρο. Το έθιμο καταγράφεται σε διάφορες περιοχές της Ελλάδας, με τοπικές παραλλαγές. Έτσι ο σπόρος αποκτούσε μια ιδιαίτερη διπλή ιδιότητα. Ήταν ταυτόχρονα προϊόν της προηγούμενης σοδειάς και φορέας της επόμενης.

Σε άλλους τόπους η προστασία του σπόρου γινόταν με ακόμη πιο χαρακτηριστικό τρόπο. Μέσα στο σακί μπορούσε να τοποθετηθεί ένα ρόδι, ένα σκόρδο, ένα ασημένιο νόμισμα ή άλλο αντικείμενο που θεωρούνταν προστατευτικό ή ευοίωνο. Στον Δρυμό Θεσσαλονίκης, για παράδειγμα, καταγράφεται η τοποθέτηση βασιλικού, ροδιού, σκόρδου και ασημένιου νομίσματος μέσα στον σάκο του σπόρου, δεμένων με κόκκινη κλωστή μέχρι την ολοκλήρωση της σποράς. Το ρόδι συμβόλιζε την αφθονία και την πολυκαρπία. Το σκόρδο προστάτευε από τη βασκανία. Το ασήμι παρέπεμπε στη λάμψη και την καλή ποιότητα της μελλοντικής σοδειάς. Ο βασιλικός, πράσινος και ζωντανός, παρέπεμπε στη βλάστηση. Σε ορισμένες παραδόσεις το ρόδι μπορούσε ακόμη και να σπάσει πάνω στο αλέτρι. Ο σπόρος έπρεπε να ξεκινήσει με καλό σημάδι.

Η πρώτη μέρα της σποράς

Η πρώτη μέρα είχε ιδιαίτερη βαρύτητα. Δεν ήταν μία συνηθισμένη εργάσιμη ημέρα. Ο γεωργός προετοιμαζόταν από το προηγούμενο βράδυ. Αλέτρι, ζώα, σβάρνα, σπόρος, νερό και όλα τα απαραίτητα εργαλεία έπρεπε να είναι έτοιμα. Το πρωί ξεκινούσε πολύ νωρίς, ακόμη και πριν χαράξει. Σε ορισμένες περιοχές υπήρχε η δοξασία ότι ο γεωργός δεν έπρεπε να μιλήσει σε κανέναν στον δρόμο προς το χωράφι. Ακόμη και μια τυχαία συνάντηση θεωρούνταν ικανή να

επηρεάσει την τύχη της πρώτης ημέρας. Η πρακτική αυτή καταγράφεται, μεταξύ άλλων, σε παραδόσεις της Αττικής.

Η σπορά έπρεπε να αρχίσει «με το δεξί». Ο γεωργός έκανε τον σταυρό του, στρεφόταν προς την ανατολή και έριχνε την πρώτη χούφτα. Μαζί με τον σπόρο έριχνε και την ευχή: «Όσα σπυριά ρίχνω, τόσα κιλά να μαζέψω» ή «Για τους ξένους, τους φτωχούς και τα πουλιά του ουρανού». Η τελευταία αυτή ευχή είναι ιδιαίτερα χαρακτηριστική. Γιατί ο καλός γεωργός δεν ζητούσε μόνο πλούτο για τον εαυτό του. Η αφθονία είχε νόημα όταν μπορούσε να μοιραστεί.

Η χούφτα και η ποδιά

Ο σπορέας έβαζε τον καρπό σε έναν κουβά ή, συχνότερα, στη μεγάλη ποδιά που είχε δεμένη στη μέση. Με το ένα χέρι κρατούσε την ποδιά και με το άλλο έπαιρνε τον σπόρο. Έπειτα άνοιγε την παλάμη του και, με μία κίνηση που απαιτούσε εμπειρία, δύναμη και ακρίβεια, άφηνε τους κόκκους να πετάξουν μπροστά του. Δεν ήταν τυχαία η κίνηση. Έπρεπε ο σπόρος να απλωθεί ομοιόμορφα. Ούτε πολύ πυκνά ούτε πολύ αραιά. Η τέχνη του σπορέα βρισκόταν ακριβώς εκεί, στο να γνωρίζει πόσο πρέπει να πάρει η χούφτα και πόσο μακριά πρέπει να ανοίξει το χέρι.

Σε παλαιότερες περιγραφές από την Αττική ο γεωργός οριοθετούσε πρώτα με το αλέτρι μια ορθογώνια «σποριά» και στη συνέχεια

βάδιζε παράλληλα με το αυλάκι, σκορπίζοντας τον σπόρο με σταθερό ρυθμό. Η εργασία επαναλαμβανόταν τμηματικά σε ολόκληρο το χωράφι και μπορούσε να διαρκέσει σχεδόν ολόκληρη την ημέρα.

Η εικόνα αυτή, ο άνθρωπος που βαδίζει πάνω στο φρεσκοοργωμένο χώμα και αφήνει πίσω του μια αόρατη βροχή από σπόρους, ίσως είναι από τις πιο όμορφες εικόνες της παλιάς ελληνικής υπαίθρου.

Η σβάρνα και το κρυμμένο σιτάρι

Ο σπόρος, όμως, δεν έπρεπε να μείνει στην επιφάνεια. Μετά τη σπορά ακολουθούσε το σβάρνισμα. Τα ζώα έσερναν τη σβάρνα, μια ξύλινη κατασκευή ή αργότερα μεταλλική ράγα, η οποία περνούσε πάνω από το χώμα και σκέπαζε τους κόκκους. Σε παλαιότερες εποχές μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ακόμη και ένα μεγάλο κλαδί δέντρου.

Στα ορεινά χωριά, όπου τα χωράφια ήταν μικρά, επικλινή και δύσκολα, η δουλειά γινόταν ακόμη πιο κοπιαστική. Εκεί μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν την αξίνα για να σκεπάσουν τον σπόρο. Η γη έπρεπε να κλείσει πάνω του. Και τότε ο άνθρωπος αποχωρούσε. Ο σπόρος έμενε μόνος μέσα στο χώμα.

«Καλή σοδειά, καλά μπερκέτια»

Η σπορά ήταν ατομική εργασία, αλλά δεν ήταν ποτέ ατομική υπόθεση. Όταν κάποιος περνούσε από το χωράφι, δεν ήταν ασυνήθιστο να ανταλλάσσονται ευχές:

- Καλημέρα.
- Καλημέρα.
- Καλή σοδειά, καλά μπερκέτια.

Η ευχή είχε ουσιαστικό περιεχόμενο. Δεν ήταν φιλοφρόνηση. Από την επιτυχία του χωραφιού εξαρτιόταν η οικογένεια, το σπίτι, τα ζώα και συχνά ολόκληρη η κοινότητα. Η λαογραφική παράδοση δείχνει ότι οι αγροτικές τελετουργίες από τη σπορά έως τη συγκομιδή συγκροτούσαν έναν ευρύτερο κύκλο, στον οποίο η γη, η βλάστηση, ο σπόρος, η βροχή και ο καρπός συνδέονταν με το θείο και με τη συλλογική ζωή.

Η Σελήνη και το «γέμισμα» του σταχυού

Η παραδοσιακή γεωργική γνώση δεν περιοριζόταν στις γιορτές του εκκλησιαστικού ημερολογίου αλλά παρατηρούσε ολάκερη την φύση και κυρίως

τον ουρανό. Σε ορισμένες περιοχές προτιμούσαν να αρχίζουν τη σπορά όταν το φεγγάρι γέμιζε. Η λογική ήταν απλή και συμβολική. Όπως μεγαλώνει το φεγγάρι, έτσι να μεγαλώσει και ο καρπός. Η νέα σελήνη θεωρούνταν ευνοϊκή σε κάποιες τοπικές παραδόσεις, ενώ αλλού απέφευγαν

ημέρες που θεωρούνταν δυσοίωνες.

Εδώ βλέπουμε μία από τις πιο χαρακτηριστικές όψεις της παραδοσιακής σκέψης. Ο άνθρωπος συνέδεε τον μικρόκοσμο του χωραφιού με τον μεγάλο κύκλο του ουρανού. Η γη, η σελήνη, η βροχή και ο χρόνος θεωρούνταν μέρη μιας ενιαίας τάξης.

Η Παναγία η Μεσοσπορίτισσα

Και μέσα σε αυτή την τάξη ξεχωριστή θέση κατέχει η 21η Νοεμβρίου, η εορτή των Εισοδίων της Θεοτόκου. Η ημέρα αυτή

ονομάζεται σε πολλές περιοχές «Μεσοσπορίτισσα», επειδή περίπου στα μέσα της περιόδου της σποράς. Σε άλλες περιοχές λέγεται «Αποσπορίτισσα», όταν η σπορά έχει ήδη τελειώσει, ενώ αλλού «Πολυσπορίτισσα». Η διαφορετική ονομασία δεν αποτελεί αντίφαση.

αντανakλά τις διαφορετικές κλιματικές και γεωργικές συνθήκες κάθε τόπου. Η ημέρα αυτή ήταν συνδεδεμένη με τα πολυσπόρια.

Οι νοικοκυρές έβραζαν μαζί διάφορους καρπούς: σιτάρι, καλαμπόκι, κριθάρι, ρεβίθια, φασόλια, κουκκιά, φακές, λαθούρια και άλλους σπόρους, ανάλογα με την περιοχή. Τα πολυσπόρια ονομάζονταν επίσης μπουρμπουρέλια, μπουμπόλια, πολύσπορα και με διάφορες άλλες τοπικές ονομασίες. Ένα μέρος τους πήγαινε στην

εκκλησία για ευλογία. Ένα άλλο μοιραζόταν στους συγχωριανούς. Σε ορισμένες περιοχές έδιναν από αυτά και στα ζώα, ιδιαίτερα στα ζώα που συμμετείχαν στο όργωμα.

Και υπάρχει ακόμη ένα ιδιαίτερα όμορφο έθιμο. Αλλού τα πολυσπόρια μεταφέρονταν στην πηγή. Οι άνθρωποι τα έριχναν στο νερό και έλεγαν: «Όπως τρέχει το νερό, να τρέχει το βιό». Η ευχή αυτή συμπυκνώνει ολόκληρη τη λαϊκή αντίληψη για την ευφορία, όπως δηλαδή το νερό δεν σταματά να ρέει, έτσι να μη σταματά και η προκοπή του σπιτιού. Το πολυσπόρι, επομένως, δεν ήταν απλώς ένα φαγητό. Ήταν μια συμβολική μικρογραφία της γεωργικής ζωής. Πολλοί σπόροι μαζί, πολλές δυνατότητες, μία κοινή ευχή.

Ο σπόρος ως φυλαχτό

Σε πολλές περιοχές ο σπόρος προστατευόταν με μια ολόκληρη σειρά συμβολικών πρακτικών. Το σκόρδο έδιωχνε το κακό μάτι. Το ρόδι καλούσε την αφθονία. Το ασήμι συμβόλιζε την ευτυχία, την καθαρότητα και την καλή σοδειά. Ο βασιλικός συμβόλιζε το πράσινο και τη βλάστηση. Σε ορισμένες περιοχές της Δωδεκανήσου, όπως στη Χάλκη, καταγράφεται η τοποθέτηση κρεμμυδιού μέσα στον σπόρο. Αλλού, όπως σε παραδόσεις της Ρόδου, εμφανίζεται μια ακόμη πλουσιότερη συμβολική σύνθεση με στάρι, καρύδια, κρεμμύδι, σκόρδο, ρόδι, κερύ, βαμβάκι και σταφύλι.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει και μια άλλη δοξασία: σε συγκεκριμένες τοπικές παραδόσεις αναζητούσαν για την έναρξη της σποράς έναν ηλικιωμένο άνδρα με πολλά παιδιά. Η επιλογή του δεν ήταν τυχαία. Η πολυτεκνία θεωρούνταν σημάδι γονιμότητας και προκοπής, και έτσι η γονιμότητα του ανθρώπου μεταφερόταν συμβολικά στη γη. Η ίδια λογική βρίσκεται πίσω από πολλές από τις τελετουργίες της

σποράς. Ο άνθρωπος προσπαθεί να μεταδώσει στο χωράφι αυτό που επιθυμεί να αποκτήσει δηλαδή γονιμότητα, αφθονία, προστασία, δύναμη.

Ο σπόρος και το «μπερεκέτι»

Η πρώτη ημέρα της σποράς μπορούσε να συνοδεύεται από ιδιαίτερες απαγορεύσεις. Σε ορισμένες περιοχές πίστευαν ότι εκείνη την ημέρα δεν έπρεπε να βγει τίποτε από το σπίτι. Δεν έδιναν χρήματα, δεν δάνειζαν αντικείμενα και δεν επέτρεπαν να φύγει από το σπίτι ούτε ψωμί, ώστε να μη φύγει μαζί του και το «μπερεκέτι», η αφθονία του

νοικοκυριού. Η αντίληψη είναι βαθιά συμβολική καθώς ό,τι συμβαίνει την πρώτη ημέρα θεωρείται ότι θα επηρεάσει ολόκληρο τον κύκλο που ακολουθεί. Γι' αυτό η αρχή έπρεπε να είναι καθαρή, ευλογημένη και τυχερή.

Η σπορά ως πράξη πίστης

Σήμερα, γνωρίζοντας τη γεωπονία, τη μετεωρολογία, τη χημεία του εδάφους και τη βιολογία των φυτών, μπορούμε να αντιμετωπίζουμε αυτές τις πρακτικές ως προλήψεις. Για τον άνθρωπο όμως του παλιού αγροτικού κόσμου, δεν ήταν τόσο απλό. Όταν ολόκληρη η οικογενειακή οικονομία εξαρτιόταν από ένα χωράφι, η αβεβαιότητα ήταν τεράστια. Μια ανομβρία μπορούσε να καταστρέψει τη σοδειά. Μια ξαφνική παγωνιά μπορούσε να αφανίσει τα φυτά. Μια αρρώστια μπορούσε να αφήσει το σπίτι χωρίς ψωμί.

Ο άνθρωπος λοιπόν έκανε ό,τι μπορούσε. Όργωνε, καθάριζε, διάλεγε τον καλύτερο σπόρο, παρατηρούσε τον καιρό, κοίταζε το φεγγάρι, προσευχόταν, έκανε τον σταυρό του, έβαζε ένα σκόρδο και ένα ρόδι στο σακί και μετά άνοιγε την παλάμη του και άφηνε τον σπόρο να πέσει. Εκεί βρίσκεται ίσως και η βαθύτερη ουσία της σποράς, στην αναγκαία συνύπαρξη της προσπάθειας και της ελπίδας.

Η σπορά ως συλλογική μνήμη

Οι παραδόσεις αυτές δεν ήταν μόνο τελετουργίες για την εξασφάλιση της σοδειάς. Ήταν και τρόπος με τον οποίο μια κοινότητα μάθαινε να θυμάται. Ο νέος μάθαινε από τον πατέρα πώς κρατιέται το αλέτρι. Η γυναίκα μάθαινε από τη μητέρα ποιοι καρποί μπαίνουν στα πολυσπόρια. Τα παιδιά άκουγαν τις παροιμίες. Οι γείτονες αντάλλασσαν ευχές. Ο παπάς ευλογούσε τον σπόρο. Ο γεωργός έδινε λίγο από τον καρπό στα ζώα. Η οικογένεια έτρωγε από τα πολυσπόρια. Έτσι, ο σπόρος δεν ήταν μόνο βιολογικός φορέας της επόμενης σοδειάς. Ήταν και φορέας πολιτισμού.

Κάθε κόκκος που έμπαινε στο χώμα κουβαλούσε μαζί του μια μικρή ιστορία... ποιος τον είχε θερίσει, ποιος τον είχε διαλέξει, ποιος τον είχε φυλάξει, ποιος είχε προσευχηθεί γι' αυτόν.

Από τη σπορά στον θερισμό

Η σπορά ήταν η αρχή ενός κύκλου που θα ολοκληρωνόταν πολλούς μήνες αργότερα. Ο γεωργός έριχνε τον σπόρο και έφευγε από το χωράφι. Η βροχή θα έκανε το δικό της έργο. Ο ήλιος το δικό του. Η γη θα έκρυβε τον κόκκο και ο κόκκος θα έσπαγε, θα φύτρωνε, θα πρασίνιζε, θα μεγάλωνε, θα γινόταν στάχυ. Και κάποτε κάποτε, το καλοκαίρι, θα ερχόταν ο θερισμός. Ακόμη και τότε όμως ο κύκλος δεν θα τελείωνε. Από τον καλύτερο καρπό θα επιλεγόταν ξανά ο σπόρος της επόμενης χρονιάς. Έτσι ο σπόρος ήταν πάντοτε ταυτόχρονα τέλος και αρχή. Ο καρπός της χθесινής γης γινόταν η ελπίδα της αυριανής.

Από τη Δήμητρα στην Παναγία

Ίσως γι' αυτό οι τελετουργίες της σποράς παρουσιάζουν τόσο έντονα τη συνέχεια ανάμεσα στον αρχαίο και τον νεότερο ελληνικό αγροτικό κόσμο. Οι λαογράφοι έχουν επισημάνει τη βαθύτερη σχέση των πολυσπορίων με την αρχαία πανσπερμία και τις προσφορές προς τις θεότητες της γονιμότητας της γης. Το ίδιο το Κέντρον Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας σημειώνει ότι τα έθιμα των πολυσπορίων παρουσιάζουν εντυπωσιακές συνέχειες με αρχαιότερες λατρευτικές πρακτικές.

Στον χριστιανικό κόσμο η ευχή για την ευφορία της γης πέρασε σε ένα νέο συμβολικό πλαίσιο. Η Δήμητρα έδωσε τη θέση της στην Παναγία, οι αρχαίες προσφορές μετασχηματίστηκαν σε ευλογημένους καρπούς, και ο αγροτικός κύκλος συνδέθηκε με το εκκλησιαστικό ημερολόγιο. Η λαϊκή παράδοση δεν λειτουργεί πάντοτε με ρήξεις. Συχνά λειτουργεί με μετασχηματισμούς. Κάτω από διαφορετικά ονόματα, διαφορετικές

προσευχές και διαφορετικά σύμβολα, παραμένει η ίδια βαθιά ανθρώπινη αγωνία: να καρπίσει η γη.

*«Σπείρε και ας είναι κι ας
μη θερίσεις»*

Η ελληνική γλώσσα είναι γεμάτη από παροιμίες που συνδέουν τη σπορά με τη ζωή. Ο άνθρωπος που σπέρνει δεν γνωρίζει τι θα θερίσει. Παρ' όλα αυτά σπέρνει. Και ίσως αυτή να είναι η πιο διαχρονική σημασία της πράξης.

Ο γεωργός του παρελθόντος, όταν έσκυβε πάνω από το αυλάκι και άφηνε τους κόκκους να πέσουν, δεν έκανε μόνο μια οικονομική επένδυση. Έκανε μια πράξη εμπιστοσύνης. Εμπιστοσύνης στη γη, στον καιρό, στον χρόνο και τελικά στο αύριο. Ο σπόρος χανόταν από τα μάτια του για να επιστρέψει κάποτε πολλαπλάσιος. Γι' αυτό

η σπορά έχει κάτι βαθιά ποιητικό. Είναι η στιγμή κατά την οποία ο άνθρωπος αποχωρίζεται κάτι πολύτιμο για να

δημιουργήσει κάτι μεγαλύτερο. Και ίσως γι' αυτό, μέσα στη μακραίωνη ελληνική παράδοση, ο σπόρος αντιμετώπιστηκε με τόσο σεβασμό.

Πριν γίνει ψωμί, ήταν υπόσχεση. Πριν γίνει καρπός, ήταν πίστη. Πριν γίνει τροφή, ήταν ελπίδα. Και κάθε Οκτώβρη, όταν η γη βρεχόταν από τα πρωτοβρόχια και το αλέτρι άνοιγε ξανά τα πρώτα αυλάκια, ο άνθρωπος έσκυβε πάνω από το χωράφι και έριχνε μέσα του ένα μικρό κομμάτι από το μέλλον του.

«Καλή σπορά». Μια ευχή απλή, σχεδόν καθημερινή. Κι όμως, μέσα της χωρούσε κάποτε ολόκληρη η ζωή.

ΖΩΑ - Με αφορμή

την ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ
ΗΜΕΡΑ ΖΩΩΝ, 4
Οκτωβρίου

«Ανθρώπους και κτήνη
σώσεις, Κύριε» - Άγιος
Παΐσιος ο Αγιορείτης

«Τα ζώα δεν διώχτηκαν ποτέ
από τον Παράδεισο...» -
Μίλαν Κούντερα

*(Το Αφιέρωμα είναι του Αποστόλη
Ζυγόπουλου, Εκπαιδευτικού και
Δ/ντη του Λογοτεχνικού Τμήματος
του Π.Π.Κ. «Ο ΦΙΛΩΝ»)*

Εφόσον «το μεγαλείο ενός έθνους κι η ηθική του πρόοδος κρίνονται από τον τρόπο που συμπεριφέρεται στα ζώα» (Μαχάτμα Γκάντι), η ίδια μας η γλώσσα στην καθημερινή μας επικοινωνία αποδεικνύει πόσο-ασυνείδητα ή ενσυνείδητα-υποτιμούμε τους συγκατοίκους μας στον πλανήτη Γη, τα ζώα. Τα ζώα συνήθως εμφανίζονται ως σύμβολα κατωτερότητας, αγένειας, κουτοπονηρίας, βρωμιάς (Αλεπού: σύμβολο πονηρίας, Γάιδαρος: Σύμβολο της υπομονής αλλά και πεισματικής αδιαλλαξίας (το «γαϊδουρινό πείσμα»), Πρόβατο:

Σύμβολο της αφέλειας, της υπακοής και του ανθρώπου που ακολουθεί τυφλά το πλήθος («πρόβατο επί σφαγής»), Σκουλήκι: Σύμβολο ευτέλειας, αναξιπιστίας, δουλικότητας, Βόδι / Μουλάρι: Σύμβολο αφέλειας, βλακείας, πείσματος κλπ. Βέβαια υπάρχουν και θετικοί συμβολισμοί και παραλληλισμοί όπως Αετός: Σύμβολο οξύνοιας, εξαιρετικής όρασης ,περηφάνιας, Λιοντάρι: Σύμβολο γενναιότητας, δύναμης αρχοντιάς).

Ο χαρακτηρισμός «ζώο» για κάποιον συνάνθρωπο είναι μέγιστη προσβολή. Κι

όμως, τα ζώα δεν φταίνει σε τίποτα, ζουν υπακούοντας στα ένστικτά τους και σύμφωνα με τους νόμους της Φύσης και του Δημιουργού τους, ακολουθώντας την εγγενή, ενστικτώδη επιθετικότητα τους για λόγους επιβίωσης και διαίωνισης του είδους. Εμείς οι άνθρωποι, ακολουθώντας - συνήθως- την κακοήθη, κοινωνιογενή επιθετικότητά μας που δημιουργεί απωθημένα, όχι μόνο τα υποτιμούμε αλλά και τα κακοποιούμε, όπως δείχνουν οι στατιστικές.

«Γνώρισα τους ανθρώπους και αγάπησα τα ζώα» έγραψε ο Μενέλαος Λουντέμης και ο Μαρκ Τουαίν πρόσθεσε «Το γεγονός πως ο άνθρωπος γνωρίζει το καλό και το κακό, αποδεικνύει την ανωτερότητα της σκέψης του σε σχέση με τα ζώα. Το γεγονός πως, παρ' όλα αυτά, κάνει το κακό, αποδεικνύει την ηθική του κατωτερότητα σε σχέση με τα ζώα». Τα ζώα μας προσέφεραν και μας προσφέρουν τροφή, φύλαξη, πρώτες ύλες και ένδυση και υπόδηση, συντροφιά...

Τρεφόμαστε, μεταφερόμαστε, συντροφευόμαστε, θεραπευόμαστε (χάρης στα πειραματόζωα) από αυτά. Πολλοί άνθρωποι μιλούν στα ζώα, αλλά λίγοι τα ακούν. Αυτό είναι το πρόβλημα. Όσοι μπορούν να κακοποιήσουν, να βασανίσουν ή/και να θανατώσουν ένα ζώο, μπορούν να είναι ή να γίνουν βίαιοι σε όλες τους τις σχέσεις. Ψυχολογικές και εγκληματολογικές έρευνες αποδεικνύουν ότι υπάρχει στενή σχέση μεταξύ της κακοποίησης ζώου και της ενδοοικογενειακής βίας ή άλλων εγκλημάτων.

Η λογική και ηθική μας είναι κατά βάση ανθρωποκεντρική και συνεπώς θεωρεί ότι ο φυσικός κόσμος και τα όντα που τον απαρτίζουν, δεν έχουν καθ' εαυτή αξία αλλά υποστηρίζουν ή επιτρέπουν την ύπαρξη του ανθρώπινου είδους. Προσεγγίζουμε τα ζώα, μόνον μέσα από τη χρησιμότητα και ωφελιμότητα που έχουν για τον άνθρωπο, έχουν μόνο εργαλειακή αξία για την κάλυψη των ανθρωπίνων αναγκών. Όμως «Θα έρθει η εποχή που οι άνθρωποι, όπως και εγώ, θα βλέπουν τη δολοφονία των ζώων όπως τώρα βλέπουν τη δολοφονία των ανθρώπων!» (Λεονάρντο Ντα Βίντσι). Άς μην ξεχνάμε ότι «Το πιο επικίνδυνο ζώο σ' έναν ζωολογικό κήπο είναι αυτό που πλήρωσε εισιτήριο» (Yann Martel).

Φιλόζωοι ή Ζωόφιλοι λοιπόν ή και τα δύο;

Ζωόφιλοι είναι εκείνοι που αγαπούν τα ζώα, ενώ Φιλόζωοι πρωτίστως αυτοί που αγαπούν τη ζωή, άρα και τα ζώα(ζῶον

σήμαινε αρχικά κάθε έμψυχο οργανισμό που έχει ζωή και κινείται ,κατά τον Πλάτωνα «πᾶν ὃ τι περ ἂν μετάσχη τοῦ ζῆν ζῶον ἂν λέγοιτο») Όπως έχει εκφυλιστεί η έννοια της αγάπης στις σχέσεις των ανθρώπων, το ίδιο ισχύει και για την αγάπη για τα ζώα. Πραγματικά φιλόζωος ή ζωόφιλος, είναι αυτός που αγαπάει άδοξα τα ζώα, τα θέλει ελεύθερα, τα φροντίζει με ευαισθησία, χωρίς

να τα υπηρετεί, χωρίς να τα χρησιμοποιεί ως υποκατάστατα. Οτιδήποτε άλλο είναι απλά υποκρισία, ικανοποίηση του αρρωστημένου εγώ μας, των κερδοσκοπικών μας βλέψεων, των ανικανοποίητων αισθημάτων αγάπης από το συνάνθρωπο και της αποτυχίας μας να συνάψουμε υγιείς διαπροσωπικές σχέσεις.

Εκτός από γάλα, κρέας, δέρμα, μαλλί κλπ ως οικόσιτα η ζώα παραγωγής, ως κατοικίδια και ζώα συντροφιάς, με την αγάπη τους βελτιώνουν την καρδιακή λειτουργία μας ,μειώνουν το στρες, καταπολεμούν την κατάθλιψη, μας κάνουν ευτυχισμένους, τα παιδιά μας μαζί τους έχουν λιγότερες αλλεργίες και ισχυρότερο ανοσοποιητικό,

προσφέρουν κοινωνική υποστήριξη στα αυτιστικά παιδιά και ουν έστιν αριθμός...

Σε ποια γλώσσα λοιπον να μιλησουμε στα ζωα τα αγαπημενα;στη γλωσσα της αγαπης;

Με ποια γλώσσα να μιλήσει κανείς για τα ζώα;

Οι πρωτόγονοι μιλούν γι' αυτά με τις σπηλαιογραφίες τους.

Οι Μινωίτες με τα Ταυροκαθάψια και τον Μινώταυρο.

Οι αρχαίοι Αιγύπτιοι λατρεύοντας τις ιερές τους γάτες.

Οι Έλληνες μεταμορφώνοντας τον Δία σε τάυρο ή κύκνο,

για να κυνηγά αμέριμνος τα κορίτσια που του αρέσουν.

Οι μυθολογίες του κόσμου κάνοντας τα ζώα θεούς

– για να δηλώσουν του καθενός τις ιδιαίτερες δυνάμεις –

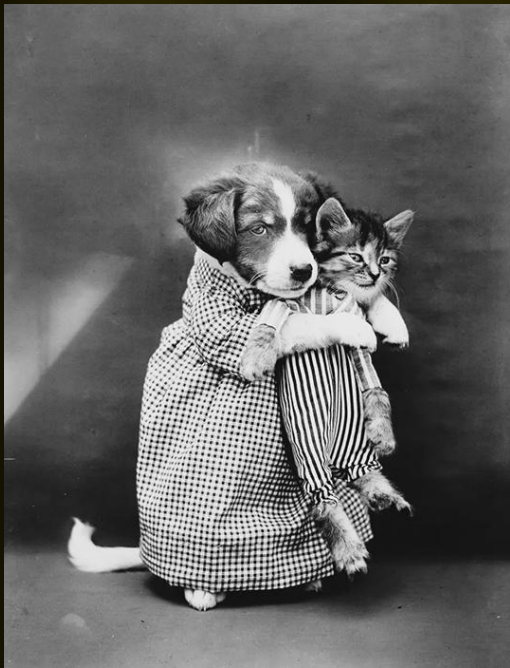
ή μεταμορφώνοντας τους ανθρώπους σε ζώα

- όταν πρέπει να γλιτώσουν από τον κίνδυνο ή τον πόνο

ή όταν πρέπει να τιμωρηθούν για την ύβρη τους.

Και οι μεγάλοι λέγοντας πάντα στα παιδιά
παραμύθια

για ζώα παλαβά και παράξενα, πολύχρωμα
και ομιλητικά.

Με ποια γλώσσα να μιλήσει κανείς στα ζώα;

Με ένα χάδι, με το βλέμμα.

Μέσα στα όνειρα.

Στα παιχνίδια και στον έρωτα

όπου ο καθένας γίνεται όποιο ζώο θέλει.

Με τη φαντασία που τρέχει και βόσκει
ελεύθερη όπου της αρέσει.

Με την ποίηση, όπου οι άνθρωποι, τα ζώα,
τα δέντρα και το νερό

γίνονται ένα, για να κατοικήσουν την
αθανασία.

Άννα Γρίβα

ΣΤΗ ΓΛΩΣΣΑ ΤΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ;

ΤΑ ΖΩΑ- ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΟΛΕΜΗΣ

Ποτέ δε θα πειράξω

τα ζώα τα καημένα·

μην τάχα σαν εμένα,

κι εκείνα δεν πονούν;

Θα τα χαϊδεύω πάντα,

προστάτης τους θα γίνω.

Ποτέ δεν θα τ' αφήνω

στους δρόμους να πεινούν.

Αν δεν μιλούν κι εκείνα

κι ο λόγος αν τους λείπει,

μήπως δεν νιώθουν λύπη,

δεν νιώθουν και χαρά;

Μήπως καρδιά δεν έχουν,

στα στήθη τους κρυμμένη,

που τη χαρά προσμένει

κι αγάπη λαχταρά;

Ακόμα κι όταν βλέπω

πως τα παιδεύουν άλλοι,

εγώ θα τρέχω πάλι

με θάρρος σταθερό,

θα προσπαθώ με χάδια

τον πόνο τους να γιάνω,

κι ό,τι μπορώ θα κάνω

να τα παρηγορώ.

ΕΘΝΙΚΗ ΟΔΟΣ- ΝΙΚΟΣ ΔΗΜΟΥ

Μικρή γκρίζα γάτα κοιμάται

στη μέση του δρόμου.

Γύρω φορτηγά, λεωφορεία.

Και δεν ακούς τίποτα

τίποτα

παρά την ανάσα της, που λείπει.

Η ΦΗΜΗ - EMILY DICKINSON

Η φήμη είναι μέλισσα

Έχει ωδή-

Έχει κεντρί-

Ω, κι είναι , επίσης , φτερωτή.

**ΚΥΜΑΤΟΦΙΛΙΑ – ΧΑΡΙΣ
ΚΟΝΤΟΥ**

*Ήμουν ένας σαστισμένος
γλάρος και τίποτε άλλο.*

*Οδηγήθηκα στο
κρατητήριο των*

*αισθήσεων. Το κύμα που
ερωτεύτηκα μου κούφαινε*

*τ' αυτιά. Έχει μια
πρωτόγονη εφηβική*

*ματαιοδοξία. Με γέμιζε θάλασσα
κι αισθήσεις. Είναι τόσο όμορφος*

*όταν θυμώνει. Οι αφροί πεταρίζουν στα
βλέφαρα. Καίγονται τα μάτια μου από*

τυφλό, αγνό, πελαγίσιο έρωτα. Και τι δε θα'

*δυνα ν' ανεμοδέρνομαι στα υγρά του
δάχτυλα. Να τον βλέπω να ξεβράζει το*

*λυγμό πάνω στο στήθος μου. Να σέρνεται με
δυο πόδια μααραμένα πάνω στα βότσαλα. Κι*

*αυτές οι αγράμματα, στρογγυλές μάζες να
τον κοιτάζουν με τα βαθουλωτά τους μάτια,*

*να κρέμονται απ' τα σκασμένα χείλη,
αχόρταγα να τους ποτίσει λίγη γνώση από*

*αφρό κι αλάτι. Να τον ακούω να τους
ψιθυρίζει μελωδικά τις σκέψεις του, να*

*μουσκεύει την αδράνεια. Τα πιο έξυπνα να
τα τραβάει στη δίνη του. Τα πιο κουτά να*

χάνονται μες στην ατέλεια της στεριάς. Να μου γράφει ποίηση με ομοιοκαταληξία. Να κράζουν οι ψαλιδοχέρηδες γλάροι από ζήλεια. Να χορεύω κι ο ρυθμός του να πάλλεται. Να ξεχνάω το γένος μου. Να ζω για τη στεριά που θα τον φέρει στα πόδια μου.

Με χτύπησαν πολύ στο κρατητήριο. Η κυματοφιλία τιμωρείται στις μέρες μας. Όπως και η ιδεοφυγή. Σκούπισα το ματωμένο μου ράμφος. Ετοιμαζόμουν για την οριστική, ανεξάντλητη πτώση. Όταν σμίγει το νερό με το ύψος. Το ποινικό μου μητρώο είναι από καθαρό γυαλόχαρτο.

Κρεμάστηκε η νιότη μου απ' το ταβάνι του κελιού. Ήταν τόσο ανώφελος ο έρωτας μ' ένα κύμα.

[Από την ποιητική συλλογή Οι κερασιές το χειμώνα είναι μια κόκκινη επανάσταση (Εκδ. Γαβριηλίδης, 2012).]

ΣΤΗ ΓΛΩΣΣΑ ΤΩΝ ΔΙΑΚΗΡΥΞΕΩΝ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥΣ;

Η ιδέα της Παγκόσμιας Ημέρας των Ζώων εισήχθη για πρώτη φορά από τον Heinrich Zimmerman, Γερμανό δημοσιογράφο και υπέρμαχο των δικαιωμάτων των ζώων, το 1925. Αρχικά, καθιερώθηκε να γιορτάζεται στις 24 Μαρτίου, αλλά η ημερομηνία μεταφέρθηκε στις 4 Οκτωβρίου το 1929, συνδέοντάς την με τη γιορτή του Αγίου Φραγκίσκου της Ασίζης, προστάτη των ζώων..Η Παγκόσμια Ημέρα των Ζώων γιορτάστηκε πρώτη φορά το 1931 στη

Φλωρεντία της Ιταλίας για τα υπό εξαφάνιση ζώα και σταδιακά απέκτησε καθολικό και παγκόσμιο χαρακτήρα για όλα τα ζώα. Τα δικαιώματα των ζώων θεσμοθετήθηκαν στις 15 Οκτωβρίου 1978 (Universal Declaration of Animals Rights) στο Παρίσι στην Διακήρυξη των δικαιωμάτων των ζώων.

Άρθρο 1

Όλα τα ζώα γεννιούνται με ίσα δικαιώματα στη ζωή και στη δυνατότητα ύπαρξης.

Άρθρο 2

Ο άνθρωπος οφείλει να σέβεται τη ζωή κάθε ζώου. Ο άνθρωπος ανήκει στο ζωικό βασίλειο και δεν μπορεί να εξοντώνει ή να εκμεταλλεύεται τα άλλα είδη του ζωικού βασιλείου. Αντίθετα, οφείλει να χρησιμοποιεί τις γνώσεις για το καλό των ζώων. Κάθε ζώο δικαιούται φροντίδας, προσοχής και προστασίας από τον άνθρωπο.

Άρθρο 3

Κανένα ζώο δεν πρέπει να υποβάλλεται σε κακομεταχείριση ή απάνθρωπη συμπεριφορά. Αν η θανάτωση ενός ζώου θεωρηθεί υποχρεωτική πρέπει να γίνει στιγμιαία, ανώδυνα και χωρίς καμιά πρόκληση αγωνίας του ζώου.

Άρθρο 4

Κάθε ζώο δικαιούται να ζήσει στο φυσικό του χώρο (γη, θάλασσα, αέρας) και να αναπαράγεται σύμφωνα με τους φυσικούς νόμους. Η στέρηση ελευθερίας του ζώου ακόμη κι αν γίνεται για μορφωτικούς σκοπούς είναι αντίθετη προς τη διακήρυξη δικαιωμάτων αυτού.

Άρθρο 5

Κάθε ζώο που από παράδοση θεωρείται κατοικίδιο δικαιούται να ζήσει με το ρυθμό και τις συνθήκες ζωής και ελευθερίας που αντιστοιχούν στο είδος του. Η διαφοροποίηση αυτών των συνθηκών από τον άνθρωπο έχει σκοπούς κερδοσκοπικούς και είναι αντίθετη προς τη διακήρυξη.

Άρθρο 6

Κάθε ζώο που αποτελεί σύντροφο του ανθρώπου έχει δικαίωμα διάρκειας ζωής ανάλογης με τη φυσική του μακροβιότητα. Η εγκατάλειψη ενός ζώου θεωρείται πράξη απάνθρωπη και εξευτελιστική.

Άρθρο 7

Αναφορικά με τα ζώα που προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στον άνθρωπο, η διάρκεια και η ένταση δουλειάς πρέπει να είναι σε λογικά πλαίσια, η διατροφή τους ικανοποιητική και η ανάπαυσή τους υποχρεωτική.

Άρθρο 8

Οποιοσδήποτε πειραματισμός πάνω στα ζώα, ιατρικός, επιστημονικός, κ.λπ. αντιτίθεται προς τα δικαιώματα των ζώων, εφόσον προκαλεί πόνο σωματικό ή ψυχικό. Πρέπει να επιδιώκεται η αντικατάσταση του πειραματισμού πάνω στα ζώα, από άλλες υπάρχουσες τεχνικές.

Άρθρο 9

Τα ζώα που εκτρέφονται για τη διατροφή του ανθρώπου πρέπει να στεγάζονται, να τρέφονται, να μετακινούνται και να

θανατώνονται χωρίς πρόκληση πόνου και αγωνίας.

Άρθρο 10

Απαγορεύεται η εκμετάλλευση των ζώων για τη διασκέδαση των ανθρώπων. Η έκθεση ζώου και τα θεάματα που χρησιμοποιούν ζώα αποτελούν καταστρατήγηση της αξιοπρέπειας και του σεβασμού προς τη ζωή του ζώου.

Άρθρο 11

Κάθε πράξη που χωρίς λόγο προκαλεί θάνατο ζώου είναι βιοκτονία, είναι έγκλημα απέναντι στη ζωή.

Άρθρο 12

Κάθε πράξη που προκαλεί θάνατο μεγάλου αριθμού άγριων ζώων αποτελεί γενοκτονία, έγκλημα απέναντι στο είδος. Η μόλυνση και οποιαδήποτε καταστροφή του φυσικού μας περιβάλλοντος οδηγούν στη γενοκτονία.

Άρθρο 13

Σεβασμός επιβάλλεται ακόμη και στο νεκρό ζώο. Κάθε σκηνή βίας στην τηλεόραση και το σινεμά, με θύματα ζώα πρέπει να απαγορευτεί και μόνο οι σκηνές που έχουν σκοπό να ενημερώσουν για τα δικαιώματα των ζώων οφείλουν να προβάλλονται

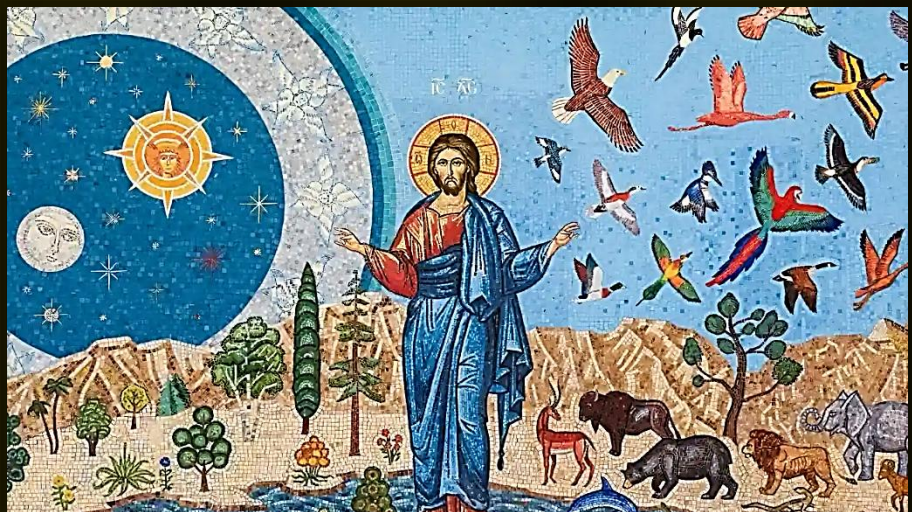
Άρθρο 14

Οι οργανισμοί προστασίας και προάσπισης των ζώων πρέπει να αντιπροσωπεύονται από κάθε κυβέρνηση. Τα δικαιώματα του ζώου πρέπει να κατοχυρωθούν απ' τους νόμους, όπως ακριβώς και τα δικαιώματα του ανθρώπου.

*Διεθνής Ένωση Δικαιωμάτων των Ζώων
Παρίσι 1978*

ΣΤΗ ΓΛΩΣΣΑ ΤΗΣ ΠΙΣΤΗΣ ΣΤΟΝ ΘΕΟ

Ο Άγιος Μάμας-Ο Άγιος Παΐσιος

Ο Άγιος Φραγκίσκος της Ασίζης, ο Άγιος Μόδεστος, που μαζί με τον Άγιο Μάμα θεωρούνται οι προστάτες των ζώων, έγραψε μάλιστα και ειδική ευχή για τα ζώα «Ευχή εις κτήνη».

Η ευχή του Αγίου Μόδεστου για όλα τα ζώα . {...}Ναι Κύριε Ιησού Χριστέ, τοις ιδίοις σπλάγχχνις επικαμπτόμενος, οίκτειρον τα πάσχοντα ζώα, τη δρεπάνη του θανάτου

αγεληδόν θεριζόμενα. Και ως λόγον μη έχοντα, μόνοις τοις μυκηθμοίς, και ταις γοεραίς και ανάρθροις φωναίς, το πάθος και την οδύνην αυτών ελεεινώς εξαγγέλλοντα, ώστε και τους λογικούς εις συμπάθειαν τούτων έλκεσθαι. «Ει γαρ δίκαιος οικτείρει ψυχάς κτηνών αυτού», κατά το γεγραμμένον, πώς ουκ οικτειρήσεις ταύτα συ, ο τούτων Ποιητής και Προνοητής;

ικέτην θερμότατον της παντοκρατορικής Βασιλείας σου· ω πρέπει πάσα δόξα τιμή και προσκύνησις, συν τω ανάρχω σου Πατρί, και τω Παναγίω και αγαθώ και ζωοποιώ σου Πνεύματι, νυν και αεί και εις τους αιώνας των αιώνων. Αμήν.

*«Ανθρώπους και κτήνη σώσεις, Κύριε»
(Άγιος Παΐσιος ο Αγιορείτης)*

Συ γαρ εύσπλαγχνε, και των εν τη Κιβωτώ ζώων εμνήσθης, υπό της οικείας χρηστότητος και των οικτιρμών σου νικώμενος. Ίνα διά της ευεξίας και του πληθυσμού των βοών, και των λοιπών τετραπόδων ζώων, καλλιεργήται μεν η γη, αυξάνωσι δε οι καρποί, και αφθόνως οι δούλοι σου οι επικεκλημένοι το όνομά μου, απολαύωσι των ιδίων γεωργιών. Εκ τούτων δε, πάσαν αυτάρκειαν έχοντες, περισσεύωσιν εις παν έργον αγαθόν. Και δοξάζωσι μεν, σε τον χορηγόν παντός αγαθού. Τιμώνσι δε καμέ τον σον δούλον και

-Γέροντα, γιατί τα άγρια ζώα δεν πειράζουν τους Αγίους;

– Αφού ημερεύουν οι άνθρωποι, ημερεύουν και τα άγρια ζώα και αναγνωρίζουν ότι ο άνθρωπος είναι αφεντικό τους. Στον Παράδεισο, πριν από την πτώση, τα άγρια θηρία έγλειφαν τους Πρωτοπλάστους με ευλάβεια, αλλά μετά από την πτώση πήγαιναν να τους ξεσκίσουν.

Όταν ένας άνθρωπος επανέρχεται στην προπρωτική κατάσταση, τα ζώα τον αναγνωρίζουν πάλι για αφεντικό. Σήμερα

όμως βλέπεις ανθρώπους που είναι χειρότεροι από τα άγρια θηρία, χειρότεροι από τα φίδια. Εκμεταλλεύονται απροστάτευτα παιδιά, τους παίρνουν τα

χρήματα και, όταν έρχονται σε δύσκολη θέση, τα ενοχοποιούν, καλούν την αστυνομία, τα πηγαίνουν και στο ψυχιατρείο. Γι' αυτό τον 147ο Ψαλμό, που διάβαζε ο Άγιος Αρσένιος ο Καππαδόκης, τον διαβάζω, για να ημερέψουν οι άνθρωποι και να μην κάνουν κακό στους συνανθρώπους τους και στα ζώα. Από το βιβλίο, ο "Όσιος Παΐσιος, Μαρτυρίες, περιστατικά, διδαχές", των εκδόσεων Ενωμένη Ρωμηοσύνη.

ΣΤΗ ΓΛΩΣΣΑ ΤΗΣ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑΣ;

Χαλίλ Γκιμπράν – Το βουβό ζώο

Το δειλινό μιας όμορφης μέρας, κάποια παράξενη διάθεση έπιασε την ψυχή μου και βγήκα από τα σύνορα της πόλης και περιδιάβασα γύρω στα ερείπια ενός εγκαταλειμμένου σπιτιού, πού μόνο οι γκρεμισμένες πέτρες του είχαν μείνει.

Πάνω σ' αυτές τις πέτρες, είδα ένα σκύλο ξαπλωμένο ανάμεσα στις βρωμιές και τις στόχτες. Είχε πληγές πάνω στο δέρμα του κι

ή αρρώστια σακάτευε το ισχνό κορμί του. Αντικρίζοντας πότε πότε τον ήλιο πού βασίλευε, τα γεμάτα θλίψη μάτια του φανέρωναν την ταπείνωση, την απελπισία, και τη δυστυχία του.

Βάδισα αργά και τον πλησίασα και ήθελα να ' ξέρα τη γλώσσα των ζώων για να μπορούσα να τον παρηγορήσω με τη συμπόνια μου.

' Αλλά ό σκύλος, μόνο πού τρόμαξε από το πλησίασμά μου, και προσπάθησε να σταθεί στα τρεμάμενα πόδια του. Έπεσε όμως, και μού έριξε ένα βλέμμα όπου ανακατεύονταν ή αδύναμη οργή, και ή ικεσία. Το βλέμμα αυτό μιλούσε πιο καθαρά από τα λόγια ενός άντρα και πιο συγκινητικά από τα δάκρυα μιας γυναίκας. Και να τί ένιωσα πώς μού είπε,

«΄ Άνθρωπε, υποφέρω από την αρρώστια πού μού έφερε η δική σου κτηνωδία και καταδίωξη. ΄ Έφυγα μακριά από τα πόδια σου πού με κλωτσούσαν και βρήκα καταφύγιο εδώ, γιατί το χώμα κι οι στάχτες είναι πιο καλότροπα από τού ανθρώπου την καρδιά, κι αυτά τα ερείπια λιγότερο μελαγχολικά από την ψυχή τού ανθρώπου. Φύγε, εσύ, πού ήρθες από τον κόσμο της αδικίας και της τυραννίας. ΄ Εγώ είμαι ένα άθλιο πλάσμα πού υπηρέτησε πιστά και υπάκουα το γιο τού Αδάμ. ΄Ημουν ό πιστός σύντροφος του ανθρώπου, τον φρουρούσα μέρα και νύχτα. Λυπόμουν όταν ήταν μακριά, και τον καλωσόριζα με χαρά όταν γύριζε. Ευχαριστιόμουν με τα ψίχουλα πού έπεφταν από το τραπέζι του και χαιρόμουν με τα κόκαλα πού εκείνος είχε φάει όλο το κρέας τους. “Όταν όμως γέρασα κι αρρώστησα, μ΄ έδιωξε από το σπίτι του και με παράτησε στ΄ άσπλαχνα παιδιά τού δρόμου.

΄ Ώ, γιε τού Αδάμ, βλέπω την ομοιότητα ανάμεσα σε μένα και στους συνανθρώπους σου όταν τα γερατειά τούς κάνουν ανήμπορους. Βλέπω τούς στρατιώτες πού πολέμησαν για την πατρίδα τους όταν ήταν ακόμα στο ανθό της ζωής τους, και πού αργότερα καλλιεργούσαν τα χωράφια της. Τώρα όμως πού ήρθε ό χειμώνας της ζωής

τους και δεν είναι πια χρήσιμοι, πετιούνται στην άκρη.

Και βλέπω ακόμα την ομοιότητα ανάμεσα στη δική μου μοίρα και στη μοίρα της γυναίκας, πού στα χρόνια της όμορφης νιότης έδινε χαρά στην καρδιά τού νέου άντρα΄ και πού μετά, σα μητέρα, αφιέρωσε

τη ζωή της στα παιδιά της. ΄ Αλλά τώρα, γριά πια, την αγνοούν και την αποφεύγουν. Πόσο σκληρός και τυραννικός είσαι, ώ, γιε τού Αδάμ, και πόσο βάνουσος!»

΄ Έτσι μίλησε το βουβό ζώο πού ή καρδιά μου το κατάλαβε.

(Από το βιβλίο Χαλίλ Γκιμπράν – Σκέψεις και διαλογισμοί)

ΣΤΗ ΓΛΩΣΣΑ ΤΟΥ ΤΕΚΜΗΡΙΟΓΡΑΦΗΜΑΤΟΣ
(ΝΤΟΚΙΜΑΝΤΕΡ);

ΖΩΑ-15 ντοκιμαντέρ που θα αλλάξουν τον τρόπο που βλέπουμε τα ζώα

Είμαστε έτοιμες και έτοιμοι για να αλλάξουμε τη ζωή μας; Η λίστα με τις παρακάτω ταινίες για τα ζώα, τα δικαιώματά τους και την αντικειμενοποίησή τους από τον άνθρωπο είναι must-watch. (Γράφει η Αναστασία Βαϊτσοπούλου, [POPAGANDA 23.04.2022](#))

Τα τελευταία χρόνια οι παραγωγές

φαγητού μας, για την κλιματική κρίση, για την βιωσιμότητα, για την εκμετάλλευση των ζώων και την αντικειμενοποίησή τους από τους ανθρώπους. Καθώς τα ζητήματα αυτά είναι συχνά άρρηκτα συνδεδεμένα, μία ταινία μπορεί να καταπιάνεται με παραπάνω από ένα ζητήματα και θα αναδείξει τη σύνδεσή τους.

ντοκιμαντέρ για τον τρόπο που ζούμε, από το πόσο βιώσιμος είναι, μέχρι το πόσο υγιεινός ή βάνανσος, έχουν αυξηθεί κατά πολύ. Ο κόσμος αναζητά έμπνευση, τρόπους να αλλάξει προς το καλύτερο την ζωή του, τη ζωή των άλλων γύρω του και του πλανήτη. Τα παραδείγματα που δείχνουν μια άλλη προσέγγιση στον τρόπο που ζούμε σήμερα αφθονούν και μπορεί να αφηγούνται ιστορίες αθλητών και πρωταθλητών, κοινοτήτων ιθαγενών, επιστημόνων, φιλοσόφων, ακτιβιστών ή ακόμη και κτηνοτρόφων.

Τα ντοκιμαντέρ που θα βρείτε στη λίστα παρακάτω μιλούν για το σύστημα του

Seaspiracy

Ο Βρετανός δημιουργός του ντοκιμαντέρ του Netflix που τάραξε τα νερά και ξύπνησε συνειδήσεις, Ali Tabrizi, αποδόμησε το ρομαντισμό που έχουμε για τους ωκεανούς και το ψάρεμα. Σαν συνέχεια του ντοκιμαντέρ

Cowspiracy που βγήκε το 2014, το Seaspiracy εστιάζει στις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι ωκεανοί μας. Ο σκηνοθέτης Ali, μαζί με την σύντροφό του, Lucy, εξερευνούν το πως διάφορες κυβερνητικές πολιτικές, η αλιευτική βιομηχανία, ακόμη και οι περιβαλλοντικές οργανώσεις συμβάλλουν στην καταστροφή της θαλάσσιας ζωής.

«Όταν ξεκινήσαμε το ταξίδι για να αποκαλύψουμε την κύρια απειλή για τις θάλασσές μας, δεν είχαμε ιδέα για την τεράστια κλίμακα αυτού που επρόκειτο να ανακαλύψουμε», είπε ο Ali σε μια δήλωση. «Αυτό όμως που έκανε τα πράγματα ακόμα πιο σοκαριστικά, ήταν το γεγονός ότι οι

κυβερνήσεις και οι περιβαλλοντικές οργανώσεις είναι συνένοχοι και επωφελούνται από την καταστροφή αυτή».

Το Seaspiracy είναι διαθέσιμο στο Netflix.

Eating Animals

Η Natalie Portman ήταν η παραγωγός και αφηγήτρια αυτής της διασκευής του ομότιτλου βιβλίου του Jonathan Safran Foer. Το "Eating Animals" κυκλοφόρησε το 2018 και εξετάζει την εξέλιξη της κτηνοτροφίας και την βιομηχανοποιημένη σημερινή κατάληξή της. Η ταινία εξερευνά περιβαλλοντικά, οικονομικά και ζητήματα δημόσιας υγείας, τα οποία σχετίζονται με την βιομηχανοποιημένη κτηνοτροφία, καθώς και τη χρήση αντιβιοτικών και ορμονών.

Το Eating Animals είναι διαθέσιμο στο Hulu, το Apple TV, το Amazon Prime και άλλες πλατφόρμες.

Akashinga: The Brave Ones

Υπάρχει μια ομάδα στη Ζιμπάμπουε που αποτελείται μόνο από γυναίκες, οι οποίες τρέφονται με φυτά και είναι ενάντιες του παράνομου κυνηγιού. Το ντοκιμαντέρ αυτό είναι παραγωγή του τρεις φορές βραβευμένου με Όσκαρ, James Cameron, και σκηνοθετημένο από τη Maria Wilhelm. Το "Akashinga: The Brave Ones" αφηγείται το πως οι Akashinga φέρνουν την επανάσταση στον τρόπο με τον οποίο τα ζώα προστατεύονται και οι κοινότητες

ενδυναμώνονται. Akashinga είναι μια ριζοσπαστική ομάδα vegan γυναικών, οι οποίες δουλεύουν ώστε να προστατεύσουν τα κύρια αφρικανικά είδη, συμπεριλαμβανομένων των ελεφάντων, τους οποίους κυνηγάνε για το ελεφαντόδοντο. Οι Akashinga ορκίζονται να

προστατεύουν αυτά τα ζώα με τη ζωή τους και έχουν σταματήσει πολλούς λαθροκυνηγούς που αποτελούν απειλή για αυτά τα μεγαλειώδη πλάσματα.

Δείτε το Akashinga: The Brave Ones, κάνοντας κλικ [εδώ](#).

Earthlings

Με αφηγητή τον ένθερμο υποστηρικτή των δικαιωμάτων των ζώων, Joaquin Phoenix, το

Earthlings είναι ένα από τα καλύτερα vegan ντοκιμαντέρ που κυκλοφορούν. Μια σκληρή —αλλά ουσιαστική— ταινία που χρησιμοποιεί πλάνα από κρυφή κάμερα για να δείξει την εκμετάλλευση των ζώων στους εξής πέντε κλάδους της καθημερινής μας

ζωής: τα κατοικίδια, τα τρόφιμα, τα ρούχα, την ψυχαγωγία και την επιστημονική έρευνα. Σε συνδυασμό με τη μουσική του Moby, σιγουρευτείτε ότι έχετε χαρτομάντιλα δίπλα σας για να το δείτε.

Dominion

Προειδοποιούμε ότι πρόκειται για άλλο ένα σκληρό ντοκιμαντέρ, αλλά απολύτως

απαραίτητο να το παρακολουθήσουμε. Χρησιμοποιώντας drones και κρυφές κάμερες, το Dominion εξετάζει τη συγκλονιστική σκληρότητα των ζώων που λαμβάνει χώρα στο σύστημα τροφίμων. Μια σειρά από διασημότητες όπως ο Joaquin Phoenix, η Kat Von D και η Sia εμφανίζονται στην ταινία μιλώντας για το δικό τους ταξίδι στον vegan και φυτοφαγικό τρόπο ζωής και ο καθένας από αυτούς υπόσχεται να σας εμπνεύσει, ώστε να κάνετε κι εσείς το άλμα.

Eating Our Way to Extinction

Είναι το πιο πρόσφατο σχετικό ντοκιμαντέρ που κυκλοφορεί και έχει μεγάλο υποστηρικτή τον Leonardo DiCaprio, ο οποίος περιέγραψε ένα viral απόσπασμα της ταινίας ως «το βίντεο που οι μελλοντικές γενιές θα εύχονται να παρακολουθήσουν όλοι σήμερα». Το δυνατό ντοκιμαντέρ στέλνει ένα απλό αλλά εντυπωσιακό μήνυμα αποκαλύπτοντας σκληρές αλήθειες και αντιμετωπίζοντας, στη μεγάλη οθόνη, το πιο πιεστικό ζήτημα της γενιάς μας – την οικολογική κατάρρευση. Σκοπός του είναι να δείξει στους θεατές ότι όλοι έχουν τη δύναμη να φέρουν την αλλαγή και μάλιστα, τρεις φορές την ημέρα – στο πρωινό, το μεσημεριανό και το βραδινό. Οι διατροφικές μας επιλογές ήταν πάντα σημαντικές, αλλά τώρα είναι περισσότερο από ποτέ. Σύμφωνα με την ταινία, «Μας απομένουν 10 χρόνια για να αποφύγουμε την καταστροφική κλιματική αλλαγή. Αλλά η λύση σε αυτήν και σε άλλες υπαρξιακές απειλές βρίσκεται ακριβώς κάτω από τη μύτη μας».

Μπορείτε να παρακολουθήσετε το Eating our Way to Extinction στο Amazon Prime Video.

The Game Changers

Έχοντας στο «τιμόνι» βραβευμένους με Όσκαρ σκηνοθέτες Louie Psihoyos και James Cameron και συμπαραγωγή από μερικά από τα μεγαλύτερα ονόματα του αθλητισμού, η κυκλοφορία του συγκεκριμένου ντοκιμαντέρ όντως άλλαξε το παιχνίδι. Το “Game Changers” ανέτρεψε πλήρως όλα όσα νομίζαμε ότι ξέραμε για τη διατροφή και τις αθλητικές επιδόσεις. Στην ταινία, ο μαχητής UFC, James Wilks, μιλά σε αθλητές, επιστήμονες και γιατρούς που τρέφονται με φυτά, οι οποίοι αποδεικνύουν ότι δεν χρειάζεται ζωική πρωτεΐνη για να διαπρέψεις. Μιλώντας για το ταξίδι του στον κόσμο της διατροφής με βάση τα φυτά, ο Wilks εξήγησε: «Αυτό που ανακάλυψα ήταν τόσο επαναστατικό, με τόσο βαθιές επιπτώσεις για την ανθρώπινη απόδοση και την υγεία — ακόμα και για το μέλλον του ίδιου του πλανήτη — που έπρεπε να το μοιραστώ με τον κόσμο».

Μπορείτε να παρακολουθήσετε το The Game Changers στο Netflix.

Land of Hope and Glory

Το εντυπωσιακό ντοκιμαντέρ του vegan ακτιβιστή Earthling Ed μας δίνει μια εικόνα για τις βρετανικές φάρμες. Πριν από την κυκλοφορία του Land of Hope and Glory, η συντριπτική πλειονότητα των πλάνων από μυστικές κάμερες αφορούσε αμερικανικές και αυστραλιανές φάρμες. Αυτό «απομυθοποίησε» τους Βρετανούς

κτηνοτρόφους και τους ισχυρισμούς τους για ανήθικες πρακτικές στο Ηνωμένο Βασίλειο, επιμένοντας ότι υπήρχαν μόνο σε άλλες χώρες. Για δεκαετίες μιλούσαν για μια ιδεαλιστική εικόνα της εκτροφής ζώων που περιλαμβάνει χαρούμενα ζώα που περιφέρονται ελεύθερα στις φάρμες. Ωστόσο, το Land of Hope and Glory άλλαξε το πρόσωπο του βρετανικού vegan ακτιβισμού, δείχνοντας ότι φρικτές πρακτικές συμβαίνουν σε φάρμες σε όλο το Ηνωμένο Βασίλειο. Αφού παρακολούθησαν

το vegan ντοκιμαντέρ, πολλοί συνειδητοποίησαν ότι ο ιδεαλισμός που μας ταΐζουν δεν είναι τίποτα άλλο από ένα ψέμα. Όλες οι φάρμες που εμφανίζονται στο ντοκιμαντέρ προσέφεραν ζωικά προϊόντα με την ένδειξη «ελεύθερη βοσκή», βιολογικά, υψηλής ευημερίας, εγκεκριμένα από το Red Tractor και εγκεκριμένα από την RSPCA. Δεν ήταν μεμονωμένες περιπτώσεις και ο Ed που παρουσιάζει το ντοκιμαντέρ αποδεικνύει ότι αυτή είναι «η πραγματικότητα της γεωργίας του Ηνωμένου Βασιλείου».

Μπορείτε να παρακολουθήσετε το Land of Hope and Glory δωρεάν [εδώ](#)

Cowspiracy: The Sustainability Secret

Πρόκειται για ένα από τα πιο κλασικά και επιδραστικά vegan ντοκιμαντέρ μέχρι σήμερα. Το ταξίδι του Kir Anderson προς την αποκάλυψη του μυστικού της βιωσιμότητας προκάλεσε σοβαρές αναταράξεις μετά την κυκλοφορία του το 2014. Πολλοί vegan celebrities το αναφέρουν ως τον λόγο που έγιναν βίγκαν. Η ταινία δείχνει πως ο Kir ξετυλίγει ένα νήμα με ψέματα και απάτες από τις βιομηχανίες κρέατος και γαλακτοκομικών και θέτει ερωτήματα ως προς τους λόγους που οι περιβαλλοντικές οργανώσεις δεν μιλούν για τον μεγαλύτερο

ρυπαντή στον κόσμο – την κτηνοτροφία. Το “Cowspiracy” μπορεί να αλλάξει ολόκληρη την άποψή μας για τη βιομηχανία και να μας κάνει να ξανασκεφτούμε την κατανάλωση ζωικών. Μπορεί και να σας θυμώσει, πολύ.

Μπορείτε να παρακολουθήσετε το Cowspiracy στο Netflix.

Food, Inc.

Μεγάλες επιχειρήσεις έχουν καταλάβει όλα τα στάδια παραγωγής της τροφικής αλυσίδας στις ΗΠΑ, από τα αγροκτήματα

που φυτρώνει το φαγητό, μέχρι τα σούπερ μάρκετ που πωλούνται. Η ταινία δείχνει πως αυτές οι εταιρείες δίνουν πάντα προτεραιότητα στο κέρδος έναντι της δημόσιας υγείας. Το χρήμα προηγείται επίσης του βιοπορισμού των αγροτών, της ασφάλειας των εργαζομένων και της κατάστασης του πλανήτη. Ένας από τους στόχους του “Food, Inc.” είναι να μας κάνει να σκεφτείτε το φαγητό στο πιάτο μας διαφορετικά. Μάλιστα, έχει παροτρύνει πολλούς ανθρώπους να δοκιμάσουν τις ευέλικτες και vegan διατροφές, [εδώ](#) και περισσότερο από μια δεκαετία μετά την κυκλοφορία του.

Το Food, Inc. είναι διαθέσιμο σε YouTube, Apple TV, Amazon Prime, και άλλες πλατφόρμες.

73 Cows

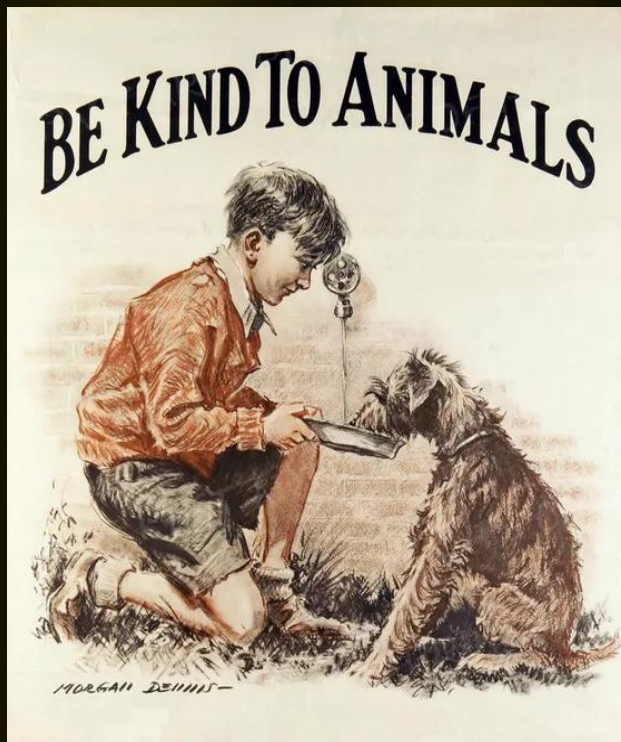
Το βραβευμένο με BAFTA ντοκιμαντέρ μικρού μήκους, "73 Cows", δείχνει τον Jay Wilde, έναν πρώην παραγωγό βοδινού κρέατος στο Ηνωμένο Βασίλειο που τώρα ασκεί βιώσιμη βιολογική vegan καλλιέργεια. Το ντοκιμαντέρ ακολουθεί τον Wilde και τη σύζυγό του, Katja, καθώς περνούν από την εκτροφή κρέατος και γίνονται «φίλοι» με τα ζώα που κάποτε μεγάλωναν για σφαγή. «Ό,τι με είχε ενοχλήσει σχετικά με τη διαδικασία της εκτροφής βοείου κρέατος στο παρελθόν, όλο αυτό το βάρος ευθύνης, άρθηκε. Ήταν απλώς μια τέτοια ανακούφιση που ήξερα ότι τα ζώα που πρόσεχα έχουν μια χαρούμενη ζωή», λέει ο Wilde στο τέλος της ταινίας.

Δείτε το "73 Cows" [εδώ](#)

Forks Over Knives

Αν και το ντοκιμαντέρ Forks Over Knives μετράει 10 χρόνια κυκλοφορίας, εξακολουθεί να είναι ένα από τα καλύτερα εκεί έξω. Για να μην αναφέρουμε ότι είναι ένα από τα πρώτα vegan ντοκιμαντέρ και προκάλεσε τεράστιο σάλο! Το "Forks Over Knives" ήταν η πρώτη ταινία που συνηγορεί υπέρ μιας φυτικής διατροφής για την αναστροφή και τον έλεγχο της πλειονότητας των χρόνιων ασθενειών που επηρεάζουν τον άνθρωπο. Ήταν μια από τις πρώτες παραγωγές δημοσίων μέσων που πρότειναν στους ανθρώπους να σταματήσουν να καταναλώνουν ζωικά προϊόντα. Αποκάλυψε επίσης ότι το φαγητό

που τρώμε είτε τροφοδοτεί ασθενείς είτε τις προλαμβάνει. Πολλοί vegans θα έχουν ακούσει για τη μελέτη της Κίνας – μια επιδημιολογική έρευνα για τη διατροφή και την υγεία που πραγματοποιήθηκε σε χωριά

σε όλη την Κίνα. Η μελέτη διαφημίζεται ως «η πιο ολοκληρωμένη μελέτη για τη διατροφή που έχει γίνει ποτέ» – και το Forks over Knives υποστηρίζεται από τα συμπεράσματα αυτής της έρευνας.

Μπορείτε να παρακολουθήσετε το Forks Over Knives online δωρεάν στο forksoverknives.com

What The Health

Το επαναστατικό ντοκιμαντέρ με επίκεντρο τη διατροφή εξηγεί την ανησυχητική αιτιώδη συνάφεια μεταξύ της κατανάλωσης ζωικών προϊόντων και μερικών από τις μεγαλύτερες κρίσεις υγείας στον κόσμο –

καρδιακές παθήσεις, καρκίνος και διαβήτης. Ανέτρεψε όλα όσα νομίζαμε ότι γνωρίζαμε για τον διαβήτη. Επιπλέον, αποκάλυψε ότι οι φιλανθρωπικές οργανώσεις που μάχονται κατά ορισμένων μορφών καρκίνου και καρδιακών παθήσεων χρηματοδοτήθηκαν και προωθούσαν τις βιομηχανίες που προκαλούν τις ασθένειες. Για παράδειγμα, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας ταξινομεί το κόκκινο κρέας και τα επεξεργασμένα κρέατα ως καρκινογόνο για τον άνθρωπο, ωστόσο, η Αμερικανική Αντικαρκινική Εταιρεία ενθαρρύνει το κοινό να καταναλώνει επεξεργασμένη γαλοπούλα και κονσερβοποιημένα κρέατα.

Αντίθετα, οι γιατροί που εμφανίζονται στην ταινία, όπως ο Δρ Μάικλ Γκρέγκερ και ο Νιλ Μπάρναρντ, υποστηρίζουν τη φυτική διατροφή ως μέσο για να αποτρέψουμε και διαχειριστούμε τις χρόνιες παθήσεις.

Μπορείτε να παρακολουθήσετε το What the Health στο Netflix.

Vegucated

Αυτό το ντοκιμαντέρ ακολουθεί τρεις ανθρώπους που τρώνε κρέας και καταβροχθίζουν γαλακτοκομικά σε μια πρόκληση έξι εβδομάδων για να γίνουν vegan. Αρχικά δελεασμένοι από την

υπόσχεση απώλειας βάρους και βελτίωσης της υγείας, οι κρεατοφάγοι μαθαίνουν σύντομα ότι υπάρχει πληθώρα υποκείμενων κινδύνων που έχει η κτηνοτροφία στον πλανήτη μας.

The End Of Meat

Θέλετε να δοκιμάσετε τις Meatless Mondays ή σκέφτεστε συνειδητά να σταματήσετε την κατανάλωση κρέατος; Τότε, θα θέλετε να δείτε το "The End Of Meat". Παίρνοντας συνεντεύξεις από φιλοσόφους, επιστήμονες, καλλιτέχνες και ακτιβιστές που παρέχουν τις γνώσεις και τις απόψεις τους για τον

ρόλο των ζώων στην κοινωνία, το ντοκιμαντέρ αυτό διερευνά επίσης τι θα σήμαινε για το περιβάλλον ένας κόσμος μετά το κρέας.

και «The Cove»

Το «The Cove» είναι ένα αμερικανικό ντοκιμαντέρ του 2009 σε σκηνοθεσία Louie Psihoyos, το οποίο αναλύει και αμφισβητεί τις πρακτικές κυνηγιού δελφινιών στην Ιαπωνία. Η ταινία αποτελεί έκκληση για δράση για την παύση των μαζικών θανατώσεων και συλλήψεων δελφινιών και την αλλαγή των ιαπωνικών αλιευτικών πρακτικών.

Η ΑΙ «Τρώει» τα βιβλία για να μάθει να σκέφτεται;

(Το άρθρο - ανάλυση είναι του Γεράσιμου Μανρολέοντα για το παρόν τεύχος, εκπαιδευτικού και μέλους του Π.Π.Κ. «Ο Φίλων»)

Υπάρχουν εικόνες που μοιάζουν να έχουν βγει από δυστοπικό μυθιστόρημα. Ένα παλιό βιβλίο βρίσκεται πάνω σε έναν πάγκο. Κάποιος του αφαιρεί τη ράχη, ξεχωρίζει τις σελίδες, τις περνά μία προς μία από έναν βιομηχανικό σαρωτή και, όταν η διαδικασία ολοκληρωθεί, το βιβλίο καταστρέφεται. Οι λέξεις του έχουν διασωθεί ως ψηφιακά δεδομένα. Το σώμα του όμως έχει τεμαχιστεί, ανακυκλωθεί ή πεταχτεί. Το παράδοξο είναι ότι το βιβλίο δεν

καταστράφηκε επειδή δεν είχε πλέον αξία. Καταστράφηκε ακριβώς επειδή είχε...

Τα τελευταία χρόνια, και ιδιαίτερα μέσα από δικαστικές αποκαλύψεις γύρω από την εκπαίδευση μεγάλων γλωσσικών μοντέλων, ήρθε στο φως μια νέα και ιδιότυπη σχέση ανάμεσα στην τεχνητή νοημοσύνη και το βιβλίο. Η υπόθεση της Anthropic και το λεγόμενο «Project Panama» έδειξαν ότι η εταιρεία είχε προχωρήσει σε μαζική απόκτηση βιβλίων με σκοπό την

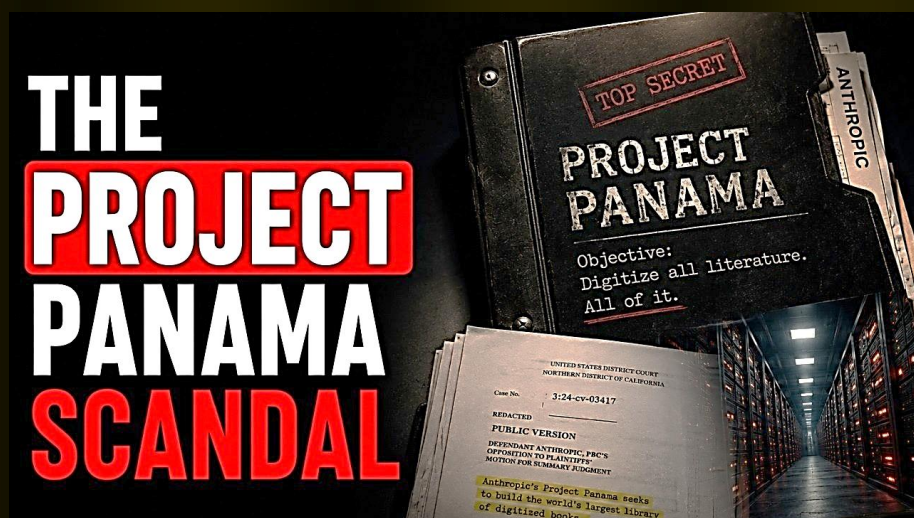
ψηφιοποίησή τους. Σε έγγραφα της σχετικής δικαστικής υπόθεσης περιγράφηκε η διαδικασία της «καταστροφικής σάρωσης»: οι ράχες αφαιρούνταν, οι σελίδες σαρώνονταν και τα φυσικά αντίτυπα καταστρέφονταν για πάντα...

Η υπόθεση απέκτησε ακόμη μεγαλύτερη βαρύτητα όταν, τον Ιούλιο του 2026, εγκρίθηκε από αμερικανικό ομοσπονδιακό δικαστήριο ο συμβιβασμός ύψους 1,5 δισεκατομμυρίου δολαρίων μεταξύ της

Το πραγματικό ερώτημα είναι πολύ πιο ενδιαφέρον και πολύ πιο ανησυχητικό φυσικά: Τι σημαίνει για τον πολιτισμό όταν η γνώση ενός βιβλίου θεωρείται σημαντικότερη από το ίδιο το βιβλίο;

Για τον σύγχρονο άνθρωπο, ένα βιβλίο είναι ταυτόχρονα δύο πράγματα. Είναι περιεχόμενο. Και είναι αντικείμενο. Για την τεχνητή νοημοσύνη ενδιαφέρει πρωτίστως το πρώτο. Ο Συγγραφέας που έγραψε το βιβλίο και η ιστορία του, το ίδιο το χαρτί του

βιβλίου, η βιβλιοδεσία, η μυρωδιά, η τυπογραφία η έκδοση, το μέγεθος των σελίδων, το εξώφυλλο, η αφιέρωση του συγγραφέα, οι σημειώσεις κάποιου παλιού αναγνώστη στο περιθώριο δεν αποτελούν, από την άποψη της εκπαίδευσης ενός γλωσσικού μοντέλου, το κύριο ζητούμενο.

Anthropic και συγγραφέων και δικαιούχων έργων που είχαν προσφύγει δικαστικά εναντίον της. Η απόφαση του 2025 είχε διακρίνει ανάμεσα στη χρήση νόμιμα αποκτημένων βιβλίων για εκπαίδευση μοντέλων, η οποία κρίθηκε υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις μετασχηματιστική και συμβατή με το fair use, και στην κατοχή πειρατικών αντιγράφων, για την οποία η εταιρεία αντιμετώπισε διαφορετικές νομικές συνέπειες.

Το θέμα, επομένως, δεν είναι τόσο απλό όσο «η τεχνητή νοημοσύνη καταστρέφει βιβλία».

Για τον άνθρωπο όμως μπορούν να αποτελούν ακριβώς την ουσία. Ένα παλιό βιβλίο δεν είναι απλώς φορέας πληροφοριών. Είναι ένα αντικείμενο που έχει ζήσει, έχει περάσει από χέρια, έχει ταξιδέψει, έχει διαβαστεί. Έχει ίσως χαριστεί από έναν πατέρα σε έναν γιο, από έναν δάσκαλο σε έναν μαθητή, από έναν ερωτευμένο άνθρωπο σε έναν άλλο. Μπορεί να έχει πάνω του μια αφιέρωση, έναν λεκέ, μια υπογράμμιση, ένα φύλλο που κάποιος ξέχασε ανάμεσα στις σελίδες του.

Το ψηφιακό αρχείο μπορεί να διασώσει τις λέξεις αλλά δεν διασώζει κατ' ανάγκην τη ζωή του αντικειμένου. Και εδώ βρίσκεται μία από τις μεγαλύτερες παρεξηγήσεις της εποχής μας αφού έχουμε αρχίσει να συγχέουμε τη διατήρηση της πληροφορίας με τη διατήρηση της μνήμης και αυτό δεν είναι το ίδιο.

Μπορεί ένα βιβλίο άραγε να πεθάνει δύο φορές; Η πρώτη φορά είναι όταν καταστρέφεται ως αντικείμενο. Η δεύτερη όταν η φωνή του αποσπάται από το ιστορικό και πολιτισμικό της πλαίσιο και μετατρέπεται σε ανώνυμη πρώτη ύλη για μια μηχανή παραγωγής λόγου. Το πρώτο είναι υλικό αλλά το δεύτερο είναι πνευματικό. Και το δεύτερο ίσως είναι πολύ δυσκολότερο να το αντιληφθούμε.

Γιατί όταν ένας αλγόριθμος μαθαίνει από εκατομμύρια βιβλία, δεν «διαβάζει» όπως διαβάζει ένας άνθρωπος. Δεν θυμάται τον συγγραφέα όπως τον θυμάται ένας αναγνώστης. Δεν αισθάνεται το βάρος μιας εποχής. Δεν γνωρίζει τι σήμαινε ένα συγκεκριμένο βιβλίο για τους ανθρώπους που το διάβασαν όταν πρωτοκυκλοφόρησε. Απορροφά γλωσσικά μοτίβα, σχέσεις, δομές,

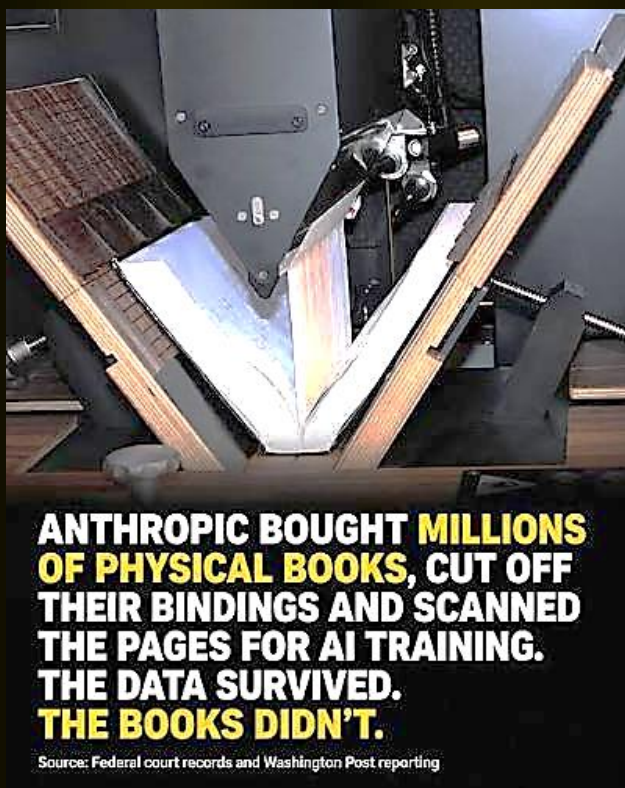
πληροφορίες και τρόπους έκφρασης. Μετατρέπει την πολιτιστική παραγωγή σε μαθηματική αναπαράσταση. Και αυτό ακριβώς είναι η δύναμη της τεχνητής νοημοσύνης αλλά ταυτόχρονα είναι και η μεγάλη της πολιτισμική πρόκληση.

Γιατί χρειάζεται η ΑΙ τα παλιά βιβλία; Η απάντηση είναι απλή: επειδή τα παλιά βιβλία περιέχουν κάτι που το σύγχρονο Διαδίκτυο

δυσκολεύεται ολοένα περισσότερο να προσφέρει.

Πρωτογενή ανθρώπινη γραφή. Ένα μεγάλο μέρος του σύγχρονου ψηφιακού περιεχομένου είναι σύντομο, επαναλαμβανόμενο, βελτιστοποιημένο για αναζήτηση, παραγωγικότητας ή προβολής. Και ένα αυξανόμενο μέρος του

παράγεται πλέον από την ίδια την τεχνητή νοημοσύνη. Δημιουργείται έτσι ένας παράξενος κλειστός κύκλος: ο άνθρωπος γράφει για τη μηχανή, η μηχανή μαθαίνει από τον άνθρωπο, η μηχανή παράγει νέο κείμενο, ο άνθρωπος ανεβάζει το νέο κείμενο στο Διαδίκτυο, και η επόμενη μηχανή εκπαιδεύεται πάνω σε αυτό. Αν ο κύκλος αυτός συνεχιστεί, υπάρχει ο κίνδυνος τα μοντέλα να εκπαιδεύονται

ολοένα περισσότερο πάνω σε περιεχόμενο που έχει ήδη παραχθεί από άλλα μοντέλα.

Η παλαιότερη ανθρώπινη γραμματεία αποκτά τότε μια παράδοξη αξία. Τα βιβλία του 19ου και του 20ού αιώνα, οι παλιές μελέτες, οι εξειδικευμένες μονογραφίες, οι μεταφράσεις, τα λεξικά, τα επιστημονικά συγγράμματα και οι λογοτεχνικές εκδόσεις αποτελούν ένα τεράστιο απόθεμα γλώσσας και σκέψης που δημιουργήθηκε πριν από την εποχή της γενετικής AI. Για τις μηχανές είναι ένας θησαυρός δεδομένων. Για εμάς θα έπρεπε να είναι ένας θησαυρός πολιτισμού.

Εδώ εμφανίζεται ένα από τα μεγάλα παράδοξα της εποχής μας. Η ψηφιοποίηση υποτίθεται ότι ήρθε για να διασώσει τα βιβλία. Και πράγματι, τα ψηφιακά αρχεία μπορούν να διατηρήσουν κείμενα που διαφορετικά θα χάνονταν. Η ψηφιοποίηση βιβλιοθηκών και αρχείων αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα επιτεύγματα της σύγχρονης πολιτιστικής διαχείρισης. Όμως η ψηφιοποίηση μπορεί να οδηγήσει και σε μια αντίστροφη λογική: αφού έχουμε το ψηφιακό αντίγραφο, γιατί να κρατήσουμε το πρωτότυπο;

Αυτό είναι το σημείο στο οποίο πρέπει να είμαστε προσεκτικοί. Ένα ψηφιακό αντίγραφο δεν είναι ισοδύναμο με το πρωτότυπο. Όπως μια φωτογραφία ενός πίνακα δεν είναι ο πίνακας ή η ηχογράφηση μιας συμφωνίας δεν είναι η συναυλία. Όπως η φωτογραφία ενός γλυπτού δεν είναι το γλυπτό και όπως η ψηφιακή αναπαραγωγή

ενός βιβλίου δεν είναι το βιβλίο. Η τέχνη και ο πολιτισμός δεν αποτελούνται μόνο από πληροφορία. Αποτελούνται και από το μέσο που φέρει τον πολιτισμό αυτόν.

Ας υποθέσουμε ότι βρίσκουμε σε ένα παλαιοβιβλιοπωλείο μια έκδοση ενός βιβλίου του 1880. Το κείμενο μπορεί να υπάρχει ήδη ψηφιοποιημένο. Γιατί λοιπόν να μας ενδιαφέρει το συγκεκριμένο αντίτυπο; Επειδή μπορεί να έχει κάτι που κανένα ψηφιακό αρχείο δεν μπορεί να περιγράψει πλήρως. Ίσως μια αφιέρωση ή μια σφραγίδα βιβλιοθήκης. Ένα ex libris ή μια χειρόγραφη σημείωση. Μια διόρθωση του συγγραφέα ή ένα διαφορετικό τυπογραφικό στοιχείο που θα το κάνει ακόμα πιο σπάνιο. Μια ιδιαιτερότητα δηλαδή της συγκεκριμένης έκδοσης ή ίσως ακόμη και μια άγνωστη μέχρι σήμερα παραλλαγή.

Ο ιστορικός του μέλλοντος δεν θα μελετήσει μόνο τι έλεγε ένα βιβλίο. Θα μελετήσει ποιοι το είχαν, πώς το διάβασαν και πώς ταξίδεψε μέσα στην κοινωνία. Ένα βιβλίο είναι επομένως και αρχείο κοινωνικής ιστορίας. Και εδώ η μαζική καταστροφή φυσικών αντιτύπων δημιουργεί ένα πρόβλημα που ξεπερνά κατά πολύ τα πνευματικά δικαιώματα. Αφορά την ίδια την πολιτιστική κληρονομιά.

Δεν βρισκόμαστε, ασφαλώς, στο «Φαρενάιτ 451» το μυθιστόρημα δηλαδή του Ρέι Μπράντμπερ το οποίο αναφέρεται σε μια δυστοπική εποχή στο μέλλον όπου τα βιβλία είναι απαγορευμένα. Ομάδες πυροδοτών μπαίνουν σε σπίτια όπου υπάρχουν βιβλιοθήκες, ύστερα από καταγγελίες γειτόνων, και τα καίνε, ώστε να καταστρέψουν επειδή το περιεχόμενό τους μπορεί να είναι ανατρεπτικό. Καταπολεμούν έτσι την αμφισβήτηση και τον προβληματισμό που μπορούν να προκληθούν από την ανάγνωσή τους.

Δεν υπάρχει φυσικά σήμερα μια κρατική εξουσία που διατάζει τους πυροσβέστες να κάψουν τα βιβλία. Ωστόσο η σημερινή εικόνα είναι πολύ πιο σύνθετη. Τα βιβλία αγοράζονται, οι ιδιοκτήτες τους πληρώνονται, οι σελίδες ψηφιοποιούνται, τα δεδομένα χρησιμοποιούνται για την

ανάπτυξη τεχνολογίας και το φυσικό αντικείμενο μπορεί στη συνέχεια να πεταχτεί. Δεν έχουμε, λοιπόν, λογοκρισία με την κλασική έννοια. Έχουμε κάτι διαφορετικό: την οικονομική απαξίωση του υλικού φορέα της γνώσης. Και ίσως αυτή να είναι μια πολύ πιο σύγχρονη μορφή πολιτισμικού κινδύνου. Γιατί κανείς δεν χρειάζεται να απαγορεύσει ένα βιβλίο όταν μπορεί απλώς να καταστήσει το φυσικό του αντίτυπο περιττό.

Ο Όργουελ είχε αντιληφθεί ότι η εξουσία

πάνω στη γλώσσα είναι εξουσία πάνω στη σκέψη. Η σημερινή πρόκληση είναι διαφορετική αλλά συγγενής: ποιος ελέγχει πλέον τη μετάφραση της ανθρώπινης σκέψης σε δεδομένα; Και ακόμη σημαντικότερο: ποιος ελέγχει τα δεδομένα πάνω στα οποία θα εκπαιδευτούν οι μηχανές που θα μιλούν στο μέλλον για εμάς;

Εδώ βρίσκεται ίσως το πιο σοβαρό ζήτημα. Ένα βιβλίο σε μια βιβλιοθήκη είναι δημόσια προσβάσιμο. Μπορεί να το διαβάσει ο

φοιτητής, ο ερευνητής, ο συγγραφέας, ο απλός πολίτης. Αν όμως το ίδιο βιβλίο μετατραπεί σε δεδομένα που βρίσκονται σε ιδιωτικούς διακομιστές μιας εταιρείας, η σχέση αλλάζει. Η γνώση μπορεί να συνεχίσει να «υπάρχει» αλλά η πρόσβαση σε αυτήν μπορεί να ελέγχεται. Αυτό δεν σημαίνει ότι

κάθε ψηφιακή βιβλιοθήκη ή κάθε εταιρεία τεχνητής νοημοσύνης αποτελεί απειλή. Θα ήταν υπερβολικό και ανακριβές να το υποστηρίξουμε. Σημαίνει όμως ότι πρέπει να θέσουμε ένα θεμελιώδες πολιτιστικό ερώτημα. Μπορεί η ανθρωπότητα να επιτρέψει το μεγαλύτερο μέρος της γραπτής της μνήμης να μετατραπεί σε ιδιωτική ψηφιακή υποδομή;

Για αιώνες, η γνώση ήταν αποθηκευμένη σε βιβλιοθήκες, αρχεία, μοναστήρια, πανεπιστήμια, ιδιωτικές συλλογές και βιβλιοπωλεία. Υπήρχαν πολλαπλά

αντίγραφα, διαφορετικές εκδόσεις, διαφορετικές χώρες και διαφορετικές παραδόσεις. Η ψηφιακή εποχή δημιουργεί την αντίθετη δυνατότητα: τεράστια συγκέντρωση. Και ό,τι συγκεντρώνεται μπορεί, θεωρητικά, να ελεγχθεί.

Δεν πρέπει όμως να οδηγηθούμε και στο αντίθετο άκρο. Η τεχνητή νοημοσύνη δεν μπορεί να αντιμετωπίζεται ως εχθρός του βιβλίου. Ούτε κάθε χρήση βιβλίων για την εκπαίδευση AI είναι εξ ορισμού παράνομη ή ανήθικη. Η ίδια η δικαστική εξέλιξη της υπόθεσης Anthropic δείχνει πόσο σύνθετο είναι το ζήτημα. Το αμερικανικό δικαστήριο αναγνώρισε ότι συγκεκριμένη χρήση νόμιμα αποκτημένων βιβλίων για εκπαίδευση μοντέλου μπορεί να έχει μετασχηματιστικό χαρακτήρα, ενώ ταυτόχρονα η παράνομη απόκτηση και αποθήκευση πειρατικών αντιγράφων αποτέλεσε διαφορετικό ζήτημα.

Η τεχνολογία έχει δικαίωμα να εξελίσσεται και ο ερευνητής έχει δικαίωμα να μελετά. Η κοινωνία έχει ανάγκη από εργαλεία που μπορούν να οργανώσουν και να καταστήσουν προσβάσιμη την ανθρώπινη γνώση. Αλλά υπάρχει και ένα άλλο δικαίωμα, το δικαίωμα του δημιουργού να μη μετατρέπεται αόρατα σε πρώτη ύλη μιας μηχανής που εμπορεύεται την ίδια την ικανότητα της δημιουργίας.

Εδώ απαιτείται ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο ανάμεσα στους συγγραφείς, στους εκδότες, στις βιβλιοθήκες και στις εταιρείες τεχνητής νοημοσύνης. Όχι

απαγόρευση αλλά διαφάνεια, αμοιβή, άδεια όπου απαιτείται, δυνατότητα επιλογής και πάνω απ' όλα θεσμική προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Το πραγματικό πρόβλημα δεν είναι ότι μια μηχανή διαβάζει εκατομμύρια βιβλία. Ίσως αυτό να είναι ένα από τα σπουδαιότερα επιτεύγματα της τεχνολογίας. Το πρόβλημα

αρχίζει όταν η κοινωνία αποφασίζει ότι, αφού η μηχανή «έμαθε» το βιβλίο, το βιβλίο δεν χρειάζεται πλέον να υπάρχει. Εκεί κάνουμε ένα επικίνδυνο λογικό άλμα. Γιατί ένα βιβλίο δεν υπάρχει μόνο για να μεταφέρει πληροφορία αλλά για να μεταφέρει εμπειρία, ψυχαγωγία, συναισθήματα. Η ανάγνωση δεν είναι απλώς μεταφορά δεδομένων από μια πηγή σε έναν εγκέφαλο. Είναι σχέση. Η αφή, η μυρωδιά του χαρτιού, ο ήχος της σελίδας, η εικόνα της τυπογραφίας, η αργή κίνηση του ματιού πάνω στο κείμενο, η σιωπή μιας βιβλιοθήκης, όλα αυτά αποτελούν μέρος του πολιτισμού της ανάγνωσης.

Η μηχανή μπορεί να μάθει τη λέξη «νοσταλγία». Αυτό δεν σημαίνει ότι νοστάλγησε ποτέ. Μπορεί να γράψει για την απώλεια αλλά δεν σημαίνει ότι έχασε ποτέ κάποιον. Μπορεί να μιμηθεί τον ύφος ενός μυθιστοριογράφου αλλά δεν σημαίνει ότι έζησε τη ζωή από την οποία γεννήθηκε αυτό το ύφος. Και αυτή είναι μια διάκριση που θα πρέπει να διατηρήσουμε όσο περισσότερο προχωρά η τεχνολογία.

Υπάρχει, τέλος, μια βαθιά ειρωνεία στην ιστορία αυτή. Ο άνθρωπος δημιούργησε τα βιβλία για να μην ξεχνά. Και τώρα δημιουργεί μηχανές που χρειάζονται τα βιβλία για να μάθουν. Αλλά για να τα μάθουν, υπάρχει ο κίνδυνος να καταστρέψουν το ίδιο το αντικείμενο που επί αιώνες χρησίμευσε ως φορέας της

μνήμης. Ο άνθρωπος λοιπόν βρίσκεται μπροστά σε ένα πρωτοφανές πολιτιστικό παράδοξο: η μηχανή μπορεί να γίνει ο μεγαλύτερος αναγνώστης της ανθρώπινης ιστορίας και ταυτόχρονα ο άνθρωπος να πάψει να διατηρεί τα ίδια τα βιβλία που περιέχουν αυτή την ιστορία.

Δεν είναι ανάγκη να φοβηθούμε την τεχνητή νοημοσύνη. Χρειάζεται όμως να φοβηθούμε κάτι άλλο, την ευκολία δηλαδή με την οποία, στο όνομα της αποτελεσματικότητας, δεχόμαστε ότι ό,τι μπορεί να ψηφιοποιηθεί μπορεί και να αντικατασταθεί. Όμως δεν μπορεί. Ένας πίνακας δεν είναι μόνο η

εικόνα του. Μια παρτιτούρα δεν είναι μόνο οι νότες της. Ένα αρχαίο γλυπτό δεν είναι μόνο η τρισδιάστατη απεικόνισή του. Και ένα βιβλίο δεν είναι μόνο το κείμενό του. Είναι αντίθετα ένα αντικείμενο που έζησε μέσα στον χρόνο.

Ίσως τελικά η πιο σημαντική πολιτιστική αποστολή της εποχής της τεχνητής νοημοσύνης να μην είναι να ψηφιοποιήσουμε τα πάντα αλλά να διατηρήσουμε τα πρωτότυπα. Να ψηφιοποιούμε χωρίς να καταστρέφουμε, να δημιουργούμε αντίγραφα χωρίς να εξαφανίζουμε τις πηγές, να χρησιμοποιούμε την τεχνολογία για να διευρύνουμε την πρόσβαση στη γνώση και όχι για να συγκεντρώσουμε τη γνώση σε λίγους ιδιωτικούς διακομιστές. Να θυμόμαστε ότι η πολιτιστική κληρονομιά δεν αποτελείται μόνο από το περιεχόμενο ενός έργου αλλά και από την υλική του ιστορία και φυσικά να απαιτήσουμε από τις μηχανές που μαθαίνουν από τον πολιτισμό μας να μην

γίνουν οι μόνες που θα έχουν δικαίωμα να τον θυμούνται.

Γιατί το μεγαλύτερο ερώτημα της εποχής μας δεν είναι αν η τεχνητή νοημοσύνη θα μάθει να γράφει σαν άνθρωπος. Αυτό, σε μεγάλο βαθμό, ήδη συμβαίνει. Το ερώτημα είναι αν, την ώρα που οι μηχανές μαθαίνουν να γράφουν, εμείς θα εξακολουθήσουμε να ξέρουμε γιατί γράφουμε, γιατί διαβάζουμε και γιατί αξίζει να κρατάμε ένα βιβλίο στα χέρια μας. Και ίσως γι' αυτό, μέσα στην εποχή των απεριόριστων ψηφιακών αντιγράφων, ένα παλιό βιβλίο να αποκτά ξανά μια παράξενη και πολύτιμη ιδιότητα, να είναι δηλαδή ένα μοναδικό πράγμα.

Όχι επειδή περιέχει πληροφορίες που δεν μπορεί να περιέχει μια μηχανή αλλά επειδή κάποτε βρέθηκε στα χέρια κάποιου ανθρώπου. Και αυτό, όσο κι αν εξελιχθούν οι μηχανές, παραμένει μια ιστορία που μόνο ο άνθρωπος μπορεί πραγματικά να αφηγηθεί.

Η Γωνιά του Βιβλίου με τις Εκδόσεις Παπαγρηγορίου - Νάκας

Ο Εκδοτικός Οίκος Παπαγρηγορίου – Νάκας αποτελεί από το 2018 επίσημο Χορηγό των Διαγωνισμών του Πνευματικού μας Κέντρου «Ταλέντα Βραβεία Φίλωνα» χορηγώντας κάθε χρόνο δωρο-επιταγές στους βραβευθέντες με Α΄, Β΄ και Γ΄ Βραβεία. Όπως κάθε χρόνο έτσι και φέτος ο Εκδοτικός Οίκος ήταν στο πλευρό του Φίλωνα μα πάνω απ’ όλα ήταν υποστηρικτής των προσπαθειών όλων εκείνων των παιδιών που μοχθούν για την τέχνη της Μουσικής καλλιτεχνικής παιδείας. Ο Φίλωνας τιμώντας τον Οίκο που τόσα χρόνια έχει σταθεί στο πλευρό του αφιερώνει σε κάθε τεύχος του Magazino «Τέχνη & Πολιτισμός» μία βιβλιοπαρουσίαση που αφορά τις νέες εκδόσεις. Από τον Φίλωνα αλλά και όλους τους νέους που έχουν επωφεληθεί από την μεγάλη αυτή δωρεά αγάπης «Ένα Μεγάλο Ευχαριστώ». Η εταιρία ΠΑΠΑΓΡΗΓΟΡΙΟΥ –

Εκδοτικός Οίκος Παπαγρηγορίου

– Νάκας. Χορηγός των Μουσικών Διαγωνισμών «Ταλέντα Βραβεία Φίλωνα»

ΝΑΚΑΣ (Panas Music), ιδρύθηκε το 1980 από τους Κώστα Παπαγρηγορίου και Χαρίλαο Νάκα. Δραστηριοποιήθηκε αρχικώς στο χώρο των μουσικών εκδόσεων εκδίδοντας τους περισσότερους Έλληνες Συνθέτες κάτι που έως τότε δεν υπήρχε στην Ελληνική Μουσική Εκδοτική αγορά. Κάλυψε το κενό σε βιβλία μουσικής ξένων εκδοτικών οίκων εισάγοντας μεγάλο αριθμό από την παγκόσμια εκδοτική δημιουργία, δίνοντας ιδιαίτερη βαρύτητα στον τομέα της κλασικής κιθάρας. Πολύ σύντομα επεκτάθηκε στην εμπορία μουσικών επαγγελματικών και ερασιτεχνικών οργάνων. Στον τομέα των μουσικών εκδόσεων έδωσε μεγάλη προσοχή στην ποιότητα, κάτι που μέχρι τότε δεν καλυπτόταν επαρκώς. Σήμερα, με την πολύχρονη πείρα της και χρησιμοποιώντας την σύγχρονη τεχνολογία έχει ανεβάσει κατά πολύ την ποιότητα των υπηρεσιών της και προσδοκά στο μέλλον να προσφέρει ό,τι καλύτερο σε αυτόν το τομέα.

Μια σημαντική έκδοση για τη μουσική και τους ανθρώπους της

Ο γνωστός, συνθέτης, μουσικολόγος, μαέστρος και εκπαιδευτικός Κωνσταντίνος Τσικλέας, εξέδωσε πρόσφατα το βιβλίο **Ex Intimis Cordis** από τις εκδόσεις Panas Music (Αθήνα, Ιούλιος 2026), μια ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα έκδοση αφιερωμένη στη μουσική, στους ανθρώπους της και στις ιστορίες που συχνά μένουν μακριά από τα φώτα της δημοσιότητας.

Don't judge a book by its cover, λένε οι Άγγλοι. Στην περίπτωση όμως του Ex Intimis Cordis, το καλαίσθητο εξώφυλλο, την επιμέλεια του οποίου είχε η Ρόζα Βουλαρίνου, μοιάζει να βρίσκεται σε απόλυτη αρμονία με την ουσία του

περιεχομένου: ένα βιβλίο που έρχεται «από τα ενδόμυχα της καρδιάς» και αναζητά όχι απλώς τη μουσική πίσω από τα πρόσωπα, αλλά τον άνθρωπο πίσω από τη μουσική. Ο Κωνσταντίνος Τσικλέας, συγγραφέας και επιμελητής της έκδοσης, συγκεντρώνει στις σελίδες του βιβλίου μικρές ιστορίες, αφηγήσεις, μαρτυρίες και μελέτες που φωτίζουν σημαντικούς καλλιτέχνες, μουσικούς και δασκάλους, των οποίων η αξία και η προσφορά δεν είναι πάντοτε όσο γνωστές θα τους άξιζε. Μαζί του συμμετέχουν σημαντικοί άνθρωποι από τον χώρο της μουσικής, της εκπαίδευσης και της έρευνας, μεταξύ των οποίων ο Αθανάσιος Τρικούπης, ο Κωνσταντίνος Καλλιός, ο Αθανάσιος Νάστος, ο Francesco Pennarola, ο Νίκος Ξένιος ενώ το προλογικό σημείωμα του βιβλίου υπογράφει ο Πρόεδρος του Φίλωνα, Νικόλαος Σοφιανός.

Το Ex Intimis Cordis δεν αποτελεί μια συμβατική συλλογή βιογραφιών. Οι μορφές

που παρουσιάζονται στις σελίδες του δεν αντιμετωπίζονται ως απλές καταχωρίσεις ενός μουσικού λεξικού. Είναι άνθρωποι που θα μπορούσε κανείς να χαρακτηρίσει μύστες της τέχνης: πρόσωπα αφιερωμένα με ασκητική προσήλωση στη μουσική και στη διδασκαλία της, συχνά με ευρύτατη παιδεία, ανθρωπιστική αντίληψη και, πάνω απ' όλα, με την ανιδιοτέλεια ως στάση ζωής. Ανάμεσα στα πρόσωπα που αναδεικνύονται βρίσκονται ο ελληνικής καταγωγής συνθέτης Antonio Liberali (1814–1842), ο Δημήτριος Χαμουδόπουλος, ο καλαβρυτινός συνθέτης Βίκτωρας Μπαλαλάς, ο οποίος εκτελέστηκε σε νεαρή ηλικία από τις γερμανικές δυνάμεις κατοχής, η πιανίστα και παιδί-θαύμα της δεκαετίας του 1920 Μαίρη Τραβασάρου, ο μικρασιάτης μουσικός Κίμων Χατζηαντωνιάδης (1919–2009), ο πιανίστας και καθηγητής πιάνου Μαξ Χάλλεκερ, ο αείμνηστος μαέστρος και πιανίστας Γιώργος Χατζηνίκος, ο μαέστρος, συνθέτης και καθηγητής Βασίλης Δέλλιος, ο σπουδαίος λυρικός τραγουδιστής Κώστας Πασχάλης και ο ελληνοαμερικανός συνθέτης Ανδρέας Μακρής.

Αξιοσημείωτο είναι επίσης το φωτογραφικό υλικό της έκδοσης, μέρος του οποίου διαθέτει ιδιαίτερη ιστορική αξία, καθώς λειτουργεί ως πολύτιμο τεκμήριο μιας μουσικής ζωής που, σε αρκετές περιπτώσεις,

κινδυνεύει να χαθεί από τη συλλογική μνήμη.

Το βιβλίο προσιδιάζει, θα έλεγε κανείς, σε μια σειρά από «Moments Musicaux»: μικρές στιγμές, πρόσωπα και ιστορίες που, όταν συγκεντρωθούν, συνθέτουν ένα ευρύτερο πορτρέτο της μουσικής ζωής που εκπηγάζει από τον τόπο μας και τους ανθρώπους του. Και ίσως αυτή να είναι τελικά η μεγαλύτερη αξία του *Ex Intimis Cordis*: ότι δεν ενδιαφέρεται μόνο για τις νότες, τις παρτιτούρες και τα έργα, αλλά για την ανθρώπινη παρουσία που βρίσκεται πίσω από αυτά. Για την αφοσίωση, την πνευματικότητα, την προσήλωση στην τέχνη και εκείνη την ιδιαίτερη σχέση δασκάλου και μαθητή μέσα από την οποία η μουσική μετατρέπεται από γνώση σε βίωμα και από τεχνική σε πολιτισμό.

Το *Ex Intimis Cordis* κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Panas Music. Στο πλαίσιο του 54ου Φεστιβάλ Βιβλίου στο Πεδίον του Άρεως, το οποίο θα πραγματοποιηθεί από την Παρασκευή 4 Σεπτεμβρίου έως και την Κυριακή 20 Σεπτεμβρίου, το βιβλίο θα βρίσκεται στο περίπτερο 283 του Απολλώνιου Ωδείου, όπου οι ενδιαφερόμενοι θα μπορούν να το αναζητήσουν..

Πανόραμα Τέχνης, Πολιτισμού & Αισθητικής

Ο Ευστράτιος Σταματόπουλος γεννήθηκε στις 30 Ιουνίου 1890 στη Συκαμιά της Λέσβου, όταν ακόμη το νησί βρισκόταν υπό οθωμανική κυριαρχία. Ήταν ο πρωτότοκος γιος του εμπόρου και δημογέροντα Χαράλαμπου Σταματόπουλου και της Ασπασίας Γεωργιάδη, μιας γυναίκας που προερχόταν από οικογένεια με έντονη πνευματική παράδοση. Η παιδική του ηλικία στη Συκαμιά, ο τόπος, η λαϊκή παράδοση, η φύση, οι άνθρωποι του νησιού, θα μείνουν μέσα του για πάντα. Δεν θα πάψει ποτέ να

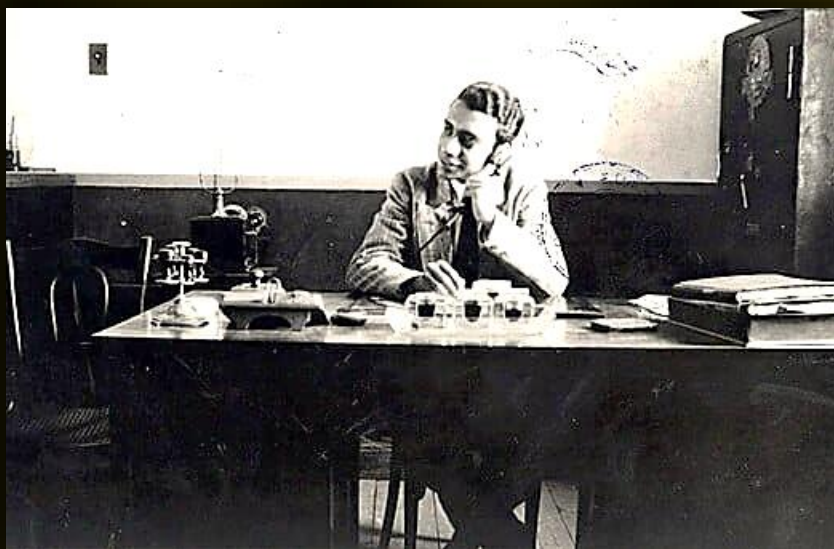
Στράτης Μυριβήλης:

Ρεαλισμός και λυρισμός (Το άρθρο επιμελήθηκε η Κατερίνα Ζώτου)

επιστρέφει στη Λέσβο, ακόμη και όταν θα ζει στην Αθήνα και θα έχει πλέον κατακτήσει μια θέση ανάμεσα στους σημαντικότερους Έλληνες πεζογράφους.

Το επώνυμο «Μυριβήλης» δεν ήταν οικογενειακό. Ήταν δική του επιλογή. Το 1911, σε έναν λογοτεχνικό διαγωνισμό του περιοδικού «Νεότης» της Σμύρνης, υπέγραψε για πρώτη φορά με το όνομα της πλαγιάς του βουνού πάνω από το πατρικό του σπίτι. Το ψευδώνυμο έμελλε να γίνει τελικά πιο γνωστό από το πραγματικό του όνομα. Από τα μαθητικά του χρόνια είχε ήδη έρθει σε επαφή με τον δημοτικισμό. Ήταν μια εποχή κατά την οποία η γλώσσα δεν αποτελούσε απλώς αισθητικό ζήτημα, αλλά πολιτική και πνευματική επιλογή. Ο νεαρός Μυριβήλης βρέθηκε από νωρίς μέσα σε αυτή τη ζύμωση. Παράλληλα όμως δεν υπήρξε ποτέ ο άνθρωπος που θα ακολουθούσε μια απολύτως ευθύγραμμη πορεία. Η ζωή του χαρακτηρίζεται από μετακινήσεις, αντιθέσεις και βαθιές ιδεολογικές μεταβολές.

Το 1910 εργάστηκε ως δάσκαλος στον Μανταμάδο. Ήταν μόλις είκοσι ετών. Την ίδια περίοδο άρχισε να δημοσιεύει ποιήματα και μικρά πεζά και το 1911 βραβεύτηκε για

το διήγημά του «Άσπρο στεφάνι». Η λογοτεχνία είχε ήδη αρχίσει να γίνεται γι' αυτόν όχι απλώς μια νεανική φιλοδοξία, αλλά ως ένας τρόπος ζωής. Το 1912 εγκαταστάθηκε στην Αθήνα και γράφτηκε στο Πανεπιστήμιο, παρακολουθώντας μαθήματα στη Φιλοσοφική και τη Νομική. Για να ζήσει, εργάστηκε παράλληλα ως δημοσιογράφος. Η δημοσιογραφία θα τον ακολουθούσε σε ολόκληρη τη ζωή του. Ωστόσο δεν θα έπρεπε να τον φανταστούμε ως έναν συγγραφέα απομονωμένο στο γραφείο του αλλά ως έναν άνθρωπο της εφημερίδα, της καθημερινής επικαιρότητας, της πολιτικής συζήτησης, του δρόμου.

Και ενώ στην Αθήνα άρχισε να στεριώνει μια καινούρια ζωή τότε ξαφνικά ήρθε ο πόλεμος. Τον Σεπτέμβριο του 1912

κατατάχθηκε εθελοντικά. Θα πολεμήσει στους Βαλκανικούς Πολέμους, θα τραυματιστεί σοβαρά στο πόδι στη μάχη Κιλκίς-Λαχανά και αργότερα θα βρεθεί στο Μακεδονικό Μέτωπο κατά τον Α΄

Παγκόσμιο Πόλεμο. Εκεί, στα χαρακώματα, άρχισε να γράφει τη «Ζωή εν τάφω». Αργότερα θα ακολουθήσει η Μικρασιατική Εκστρατεία και η υπηρεσία του στο Εσκί Σεχίρ. Ο ίδιος έζησε, επομένως, σχεδόν μια δεκαετία μέσα στους πολέμους που συγκλόνισαν την Ελλάδα.

Αλλά υπάρχει εδώ μια πλευρά της ιστορίας του που αξίζει ιδιαίτερα να σταθεί κανείς. Ο Μυριβήλης δεν ήταν μόνο ο στρατιώτης που έγραψε για τον πόλεμο. Ήταν και ένας νέος άνδρας που, μέσα στον πόλεμο, ερωτεύτηκε. Η Ελένη Δημητρίου, πρόσφυγας από το Δεκελί της Μικράς Ασίας, υπήρξε η γυναίκα της ζωής του. Οι δυο τους παντρεύτηκαν στις 28 Ιουνίου 1920 στο Εσκί Σεχίρ. Απέκτησαν τρία παιδιά, τη Χάρη, τον Λάμπη και τη Δροσούλα.

Για πολλά χρόνια γνωρίζαμε κυρίως τον συγγραφέα της «Ζωής εν τάφω». Τα αρχεία όμως έρχονται να μας δείξουν τον άνδρα που βρισκόταν πίσω από τον συγγραφέα. Στη Γεννάδειο Βιβλιοθήκη σώζονται επιστολές που έστειλε στην οικογένειά του από τα μέτωπα των πολέμων. Ιδιαίτερα η αλληλογραφία με την Ελένη είναι πυκνή, σχεδόν καθημερινή, και αποκαλύπτει έναν

άνθρωπο τρυφερό, ανήσυχο και βαθιά δεμένο μαζί της.

Η σημασία αυτών των επιστολών εκτός από φιλολογική σημασία που μπορεί να έχουν μας επιτρέπουν επίσης να καταλάβουμε ότι η «Ζωή εν τάφω» γεννήθηκε από μια προσωπική ανάγκη να μεταφέρει στην Ελένη αυτό που ζούσε. Έρωτας και θάνατος συνυπήρχαν στην αλληλογραφία του, και από αυτήν την εμπειρία φαίνεται να γεννιέται ένα μέρος της λογοτεχνικής του δύναμης. Χρόνια αργότερα, όταν άνοιξε το οικογενειακό αρχείο, βρέθηκε ακόμη και ένα ηχητικό γράμμα προς την Ελένη, ηχογραφημένο σε δίσκο βινυλίου από τη Νέα Υόρκη, καθώς και ανέκδοτα ερωτικά ποιήματα. Η εικόνα του σκληρού, μαχητικού, δημόσιου Μυριβήλη συμπληρώνεται έτσι από έναν πολύ πιο ιδιωτικό και ευαίσθητο άνθρωπο. Δεν είναι τυχαίο ότι ακόμη και στα τελευταία χρόνια της ζωής του το όνομα της Ελένης επανερχόταν διαρκώς. Η ίδια η σκηνοθέτις Ειρήνη Βαχλιώτη, που μελέτησε το οικογενειακό αρχείο, έχει επισημάνει αυτή την επίμονη παρουσία της γυναίκας του στη μνήμη του.

Ο Μυριβήλης ήταν άνθρωπος κοινωνικός, εξωστρεφής, με έντονη παρουσία στους πνευματικούς και δημοσιογραφικούς κύκλους της εποχής του. Είχε φίλους, συνομιλητές, συνεργάτες, αλλά και αντιπάλους. Η εγγονή του Χριστίνα Αγγελοπούλου, η οποία τα τελευταία χρόνια έχει αναλάβει τη διαφύλαξη και την ανάδειξη του προσωπικού του αρχείου, έχει

περιγράψει έναν άνθρωπο που δεν φοβόταν να εκφράζει αυτό που πίστευε. «Με οποιοδήποτε κόστος μαχόταν για τα πιστεύω του», σημειώνει, εξηγώντας ότι ακριβώς γι' αυτό είχε «πολλούς φίλους, αλλά και πολλούς εχθρούς».

Αυτή η μαρτυρία είναι σημαντική, γιατί μας προστατεύει από μια υπερβολικά εξιδανικευμένη εικόνα. Ο Μυριβήλης δεν ήταν ένας ήρεμος σοφός που πέρασε αμέτοχος μέσα από την ταραγμένη ιστορία του 20ού αιώνα. Ήταν άνθρωπος παρεμβατικός, πολιτικός, μαχητικός και συχνά απόλυτος. Υπήρξε ένθερμος βενιζελικός, συμμετείχε στην πολιτική ζωή της εποχής και στήριξε το Εργατικό Κόμμα του Αλέξανδρου Παπαναστασίου.

Αργότερα, όμως, το 1936 μετακινήθηκε ιδεολογικά και τάχθηκε υπέρ του καθεστώτος Μεταξά. Μετά τον Εμφύλιο υπήρξε έντονα αντικομμουνιστής. Οι μετατοπίσεις αυτές δεν πρέπει να κρυφτούν, αλλά ούτε και να διαβαστούν έξω από το ιστορικό περιβάλλον τους. Ο Μυριβήλης

ήταν παιδί μιας εποχής κατά την οποία ο εθνικός διχασμός, οι πόλεμοι, η προσφυγιά, η Μικρασιατική Καταστροφή και αργότερα ο Εμφύλιος διαμόρφωσαν βαθιά τη συνείδηση των Ελλήνων.

Η εγγονή του Χριστίνα Αγγελοπούλου τον έζησε μέχρι τα δώδεκά της χρόνια. Θυμάται το σπίτι του ως έναν χώρο «γεμάτο από αγάπη, αρμονία και πνευματικότητα». Θυμάται κυρίως την αγκαλιά του και τις ιστορίες που της έλεγε. Εκείνη καθόταν μικρό παιδί και άκουγε τη φωνή του να δημιουργεί κόσμους ολόκληρους. Ο άνθρωπος αυτός, που είχε γνωρίσει τα

χαρακώματα, τις σφαίρες, την προσφυγιά και τις πολιτικές συγκρούσεις, μπορούσε να γίνεται ένας παραμυθάς για ένα παιδί. Σε μια από τις αναμνήσεις της, περπατούσαν μαζί σε ένα λιβάδι γεμάτο παπαρούνες. Ο Μυριβήλης της μίλησε για το πορφυρό χρώμα τους, για τη φύση και για την ανάγκη

του ανθρώπου να έχει έναν «ξεναγό» για να μπορέσει να την καταλάβει. Όταν το παιδί τον ρώτησε πού θα βρουν αυτόν τον ξεναγό, εκείνος της απάντησε: «Μα είναι η τέχνη». Ίσως μέσα σε αυτή τη μικρή σκηνή να βρίσκεται συμπυκνωμένη ολόκληρη η αισθητική του Μυριβήλη. Η φύση, η ομορφιά, ο άνθρωπος και η τέχνη δεν ήταν γι' αυτόν ξεχωριστά πράγματα. Ήταν διαφορετικές όψεις της ίδιας ανάγκης, να μπορέσει δηλαδή ο

άνθρωπος να διατηρήσει μέσα του κάτι ζωντανό, παρά την καταστροφή που φέρνει η ιστορία.

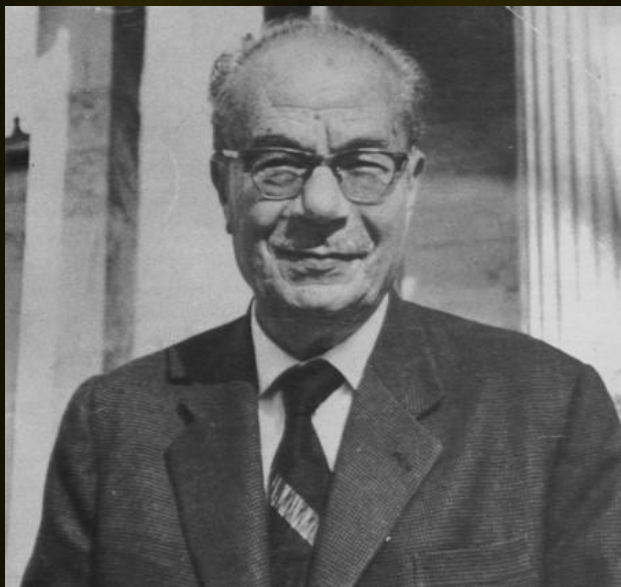
Η ίδια εγγονή έχει περιγράψει τον παππού της ως «πράο, ήρεμο, γλυκό, σοφό». Πρόκειται για μια εικόνα που μοιάζει σχεδόν αντίθετη με τον μαχητικό δημοσιογράφο, τον στρατιώτη και τον οξύ πολιτικό σχολιαστή. Αλλά ίσως ακριβώς αυτή η αντίθεση εξηγεί καλύτερα τον άνθρωπο. Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή, ο Μυριβήλης βρέθηκε για ένα διάστημα πρόσφυγας στη Θράκη και στη συνέχεια επέστρεψε στη Λέσβο. Εκεί δημιούργησε την

«Καμπάνα», όπου η «Ζωή εν τάφω» δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά σε συνέχειες, από τον Απρίλιο του 1923 έως τον Ιανουάριο του 1924. Η επιτυχία του έργου τον καθιέρωσε. Όμως ο ίδιος δεν εγκατέλειψε ποτέ τη δημοσιογραφία. Η πένα του ήταν εργαλείο καθημερινής εργασίας. Συνεργάστηκε με πολλές εφημερίδες και περιοδικά, έγραψε χρονογραφήματα, διηγήματα, πολιτικά και πολιτιστικά κείμενα και αργότερα πέρασε και από το ραδιόφωνο. Υπήρξε, με άλλα λόγια, ένας από εκείνους τους παλαιότερους συγγραφείς που δεν αντιλαμβάνονταν τη λογοτεχνία ως απομονωμένη περιοχή, αλλά ως μέρος της δημόσιας ζωής.

Το 1932 εγκαταστάθηκε οριστικά στην Αθήνα μαζί με την οικογένειά του. Η Αθήνα θα γίνει το δεύτερο μεγάλο σκηνικό της ζωής του, χωρίς όμως να κατορθώσει ποτέ να σβήσει μέσα του τη Λέσβο. Το 1938 διορίστηκε στη Βιβλιοθήκη της Βουλής, όπου παρέμεινε μέχρι τη συνταξιοδότησή του το 1955. Παράλληλα συνέχισε αδιάκοπα τη δημοσιογραφική και λογοτεχνική του δραστηριότητα. Το 1940 τιμήθηκε με το Κρατικό Βραβείο Πεζογραφίας για το «Γαλάζιο βιβλίο». Το 1958, ύστερα από επανειλημμένες υποψηφιότητες, εξελέγη τακτικό μέλος της Ακαδημίας Αθηνών.

Πίσω από τον δημοσιογράφο, τον στρατιώτη, τον πολιτικό άνθρωπο και τον ακαδημαϊκό υπήρχε ένας άνθρωπος βαθιά δεμένος με τη ζωή. Η εγγονή του έχει μεταφέρει μια φράση που ο ίδιος φέρεται να

είχε δώσει ως απάντηση όταν ρωτήθηκε τι θα ήθελε να γράφει η επιτύμβια στήλη του: «Στάθηκε πιστός στη ζωή έως την τελευταία της στιγμή». Και ίσως δεν υπάρχει ίσως καλύτερο κλειδί για να διαβαστεί το έργο του.

Ο Μυριβήλης, παρά τον θάνατο που γβίωσε έντονα τριγύρω του έγινε τελικά συγγραφέας της ζωής που αγωνίζεται να επιβιώσει μέσα στον θάνατο. Οι στρατιώτες του, οι πρόσφυγες, οι ερωτευμένοι, οι άνθρωποι των χωριών, οι γυναίκες, τα παιδιά, τα ζώα και η φύση δεν είναι απλώς λογοτεχνικά πρόσωπα. Είναι προσπάθειες να διασωθεί κάτι από τον κόσμο πριν τον καταπιεί η Ιστορία.

Από το 1962 η υγεία του είχε πλέον επιβαρυνθεί σοβαρά και τα τελευταία χρόνια της ζωής του ήταν δύσκολα. Παρ' όλα αυτά, η οικογένεια θυμάται έναν άνθρωπο που εξακολουθούσε να ενδιαφέρεται για τη ζωή, την τέχνη, τους

ανθρώπους και τις μικρές απολαύσεις της καθημερινότητας. Η φωτογραφική και κινηματογραφική μνήμη που σώθηκε από

την οικογένεια τον δείχνει σε στιγμές οικειότητας, δίπλα στη σύζυγό του Ελένη, στα παιδιά και στα εγγόνια του. Το οικογενειακό αρχείο, που άρχισε να αποκαλύπτεται συστηματικότερα μετά τον θάνατο της κόρης του Δροσούλας, έφερε στο φως έναν Μυριβήλη λιγότερο γνωστό: τον ερωτευμένο σύζυγο, τον πατέρα, τον παππού, τον άνθρωπο που έγραφε ποιήματα, ζωγράφιζε, ηχογραφούσε τη φωνή του και κρατούσε ζωντανή την ανάγκη του να επικοινωνεί.

Πέθανε στις 19 Ιουλίου 1969 στον «Ευαγγελισμό», από βρογχοπνευμονία, έχοντας ήδη περάσει τα τελευταία χρόνια της ζωής του βαριά ασθενής. Ο θάνατός του έκλεισε έναν βίο σχεδόν ταυτισμένο με τις μεγάλες ελληνικές περιπέτειες του πρώτου μισού του 20ού αιώνα: τη Λέσβο της οθωμανικής εποχής, τους Βαλκανικούς Πολέμους, τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, τη Μικρασιατική Εκστρατεία και Καταστροφή, τον Μεσοπόλεμο, την Κατοχή, τον Εμφύλιο και τη μεταπολεμική Ελλάδα.

Ο Μυριβήλης τα έζησε όλα αυτά στο προσκήνιο όντας ο ίδιος μέρος της ιστορίας. Και ίσως γι' αυτό η λογοτεχνία του έχει εκείνη την ιδιαίτερη ένταση. Είναι λογοτεχνία ενός ανθρώπου που δεν παρατήρησε απλώς την εποχή του. Την περπάτησε, την πολέμησε, την αγάπησε, διαφώνησε μαζί της, πληγώθηκε από αυτήν και τελικά προσπάθησε να τη διασώσει μέσα στις λέξεις.

Η γενιά του πέρασε από τον ενθουσιασμό της εθνικής αναγέννησης στην τραγωδία της Μικρασίας και από εκεί στη βαθιά πολιτική και κοινωνική διάσπαση του 20ού αιώνα. Ο Μυριβήλης κουβαλά όλα αυτά τα στρώματα μέσα στη γραφή του. Η γλώσσα του είναι ζωντανή, προφορική, πυρετική, γεμάτη εικόνες και λυρισμό. Η φύση της Λέσβου, οι άνθρωποι της υπαίθρου, ο πόλεμος, ο έρωτας και ο θάνατος συναντώνται σε ένα ιδιότυπο λογοτεχνικό σύμπαν.

Τα σημαντικότερα έργα του Στράτη Μυριβήλη εκτείνονται σε περισσότερες από πέντε δεκαετίες και αποτυπώνουν τις βασικές θεματικές και αισθητικές φάσεις της δημιουργίας του. Πρώτο του βιβλίο ήταν οι «Κόκκινες ιστορίες» (1915), ενώ το έργο που τον καθιέρωσε ήταν η «Ζωή εν τάφω», που πρωτοδημοσιεύτηκε σε συνέχειες το 1923–1924 και εκδόθηκε σε βιβλίο το 1924. Ακολούθησαν τα μυθιστορήματα «Η δασκάλα με τα χρυσά μάτια» (1933/1934) και «Η Παναγιά η Γοργόνα» (1949), δύο από τα σημαντικότερα έργα της ώριμης πεζογραφίας του. Σημαντική θέση καταλαμβάνουν επίσης οι συλλογές διηγημάτων «Το γαλάζιο βιβλίο» (1939) και «Το πράσινο βιβλίο» (1936), καθώς και το «Βασίλης ο Αρβανίτης» (1943). Στα ύστερα έργα του ανήκουν, μεταξύ άλλων, «Ο Παν» (1954) και «Το βιολί του πάπα» (1965). Συνολικά, το έργο του χαρακτηρίζεται από τη διαρκή συνάντηση του πολεμικού και ιστορικού βιώματος με τη φύση, τον έρωτα, τη μνήμη και την ανθρώπινη ευαισθησία.

Το λογοτεχνικό ύφος του Στράτη Μυριβήλη χαρακτηρίζεται από τη συνύπαρξη ρεαλισμού και έντονου λυρισμού. Η γραφή του είναι βαθιά αισθητηριακή και ιδιαίτερα παραστατική: το φυσικό περιβάλλον, τα χρώματα, οι μυρωδιές, οι ήχοι και οι υφές αποκτούν σημαντική θέση στην αφήγησή του και συχνά λειτουργούν ως φορείς

συναισθηματικών και συμβολικών σημασιών. Η φύση, ιδιαίτερα η λεσβιακή, δεν αποτελεί απλώς σκηνικό, αλλά ενεργό στοιχείο του έργου του και συχνά αντιπαράκειται με τη βία και την καταστροφικότητα της ανθρώπινης ιστορίας. Η γλώσσα του βασίζεται στη δημοτική και διακρίνεται για τον προφορικό της χαρακτήρα, τον πλούτο των ιδιωματισμών και τη ζωντάνια της έκφρασης, ενώ παράλληλα αξιοποιεί με μεγάλη συχνότητα μεταφορές, προσωποποιήσεις και έντονες χρωματικές εικόνες. Ιδιαίτερα χαρακτηριστική είναι η σωματικότητα της γραφής του: ο πόλεμος, ο φόβος, η πείνα, η κόπωση, η πληγή και ο θάνατος παρουσιάζονται ως άμεσες σωματικές εμπειρίες και όχι ως αφηρημένες έννοιες. Παράλληλα, η τρυφερότητα απέναντι στη φύση, στον άνθρωπο και στα μικρά στοιχεία της καθημερινής ζωής λειτουργεί ως αντίβαρο στη σκληρότητα της πραγματικότητας. Η πρόζα του διαθέτει επίσης έντονο ρυθμό και μουσικότητα, αποτέλεσμα τόσο της προφορικότητας της γλώσσας του όσο και της μακράς δημοσιογραφικής και ραδιοφωνικής του εμπειρίας. Συνολικά, η πεζογραφία του Μυριβήλη συνδυάζει την ακρίβεια της βιωμένης εμπειρίας με την ποιητική επεξεργασία της, δημιουργώντας έναν λόγο ταυτόχρονα γήινο, αισθητηριακό, δραματικό και λυρικό.

«...Τα ζα στον πόλεμο! Σήμερα από το πρωί συλλογιούμαι μόνο αυτό. Καλά εμείς οι άνθρωποι. Έχουμε τα συμφέρα μας, τις ιδεολογίες μας, τις λόξεις μας, τις μεγαλομανίες και τους ενθουσιασμούς μας. Απ' όλα αυτά μαγειρεύεται περίφημα ο πόλεμος. Έχουμε και τις πονηριές μας, για να γλιτώνουμε σαν δούμε τα ζόρικα. Τ' αμπριά μας, τα νοσοκομεία, ακόμα και τις λιποταξίες. Όμως τ' αγαθά τα ζα που τα επιστρατεύουμε να κάμουν μαζί μας τον πόλεμο;

Θαρρώ πως, όταν καμιά φορά οι άνθρωποι βγάλουν από μέσα τους την επιληψία του ομαδικού σκοτωμού, θα 'χουν όλο το δίκιο να ντρέπονται σ' όλη τους τη ζωή και μόνο γι' αυτό: που τραβήξανε και τ' αθώα τα ζα στον πόλεμο. Στοχάζομαι πως κάποτε θα είναι ένα απ' τα πιο μαύρα σημάδια της Ιστορίας των Ανθρώπων.

Η Μεραρχία μας κουβάλησε μαζί της απ' το νησί και μια συζυγαρχία γαϊδάρους. «Συζυγαρχία ημιόνων» γράφεται στα χαρτιά. Μα η αλήθεια είναι πως έχει μόνο γαϊδάρους. Υποφέρανε πολύ ώσπου να τους μπάσουνε στα βαπόρια. Το ίδιο και σαν τους ξεφορτώνανε στη Θεσσαλονίκη. Τους αρπούσε το βίντσι μουγκρίζοντας θυμωμένα και τους σήκωνε ανάερα μέσα

στη γερή φασκιά τους. Αυτό τους ξετρέλαινε. Κι η τρομάρα τους ήταν εκπληχτικά ζωγραφισμένη μέσα στα έξαλλα μάτια τους. Κλωτσούσανε στο κενό, φρουμάζανε, στριφογύριζαν τους βολβούς και το πετσί τους ρυτίδιαζε απ' τη φρίκη. Κατόπι περάσανε μαζί μας όλη τη Μακεδονία φορτωμένοι πυρομαχικά. Τα 'χανε κι αυτοί με τους Γερμανούς, με τους Τούρκους, με τους Βουλγάρους. Σα μπήκαμε 'μείς στο χαράκωμα, ο όρχος τους στήθηκε στην Κούπα. Είναι ένα χωριό πίσω από τις γραμμές μας, ρημαγμένο από το πυροβολικό. Μένουν εκεί μονάχα κάτι Φραντσέζοι φουρναραίοι. Εκεί στην Κούπα, μέσα σε μια όμορφη χαράδρα, έστησε τα παλούκια της η «Συζυγαρχία των ημιόνων» της Μεραρχίας μας.

Τα ζα ξεκουραστήκανε κάμποσες μέρες απ' το πολυμερίτικο περπάτημα που τα 'χε παραζαλισμένα στην κούραση. Ξανεσάνανε. Βρήκανε κιόλας μπόλικο χορτάρι, φάγαν και πήραν απάνω τους. Καρδάμωσαν. Τότες προσέξανε πως ήταν χαρά Θεού πάνω στη γης, κι ο Έρωτας κέντριζε όλα τα πάντα, από τα μαμούδια ως τα λουλούδια, να μούνε μέσα στο παναιώνιο πανηγύρι της αναπαραγωγής. Οι γαϊδάροι ακούσαν το μεγάλο κάλεσμα και απάντησαν με το ερωτικό τους σάλπισμα: παρών! Υπάκουγα,

γεμάτα αθωότητα κι ανηξεριά σαν όλα τα ζα. Η χαράδρα βούιξε από τα παράφωνα επιθαλάμια χλιμιντρίσματα. Και ο αντίλαλος πήρε τα ερωτικά σαλπίσματα και τα πήγε ως πέρα στο Περιστέρι.

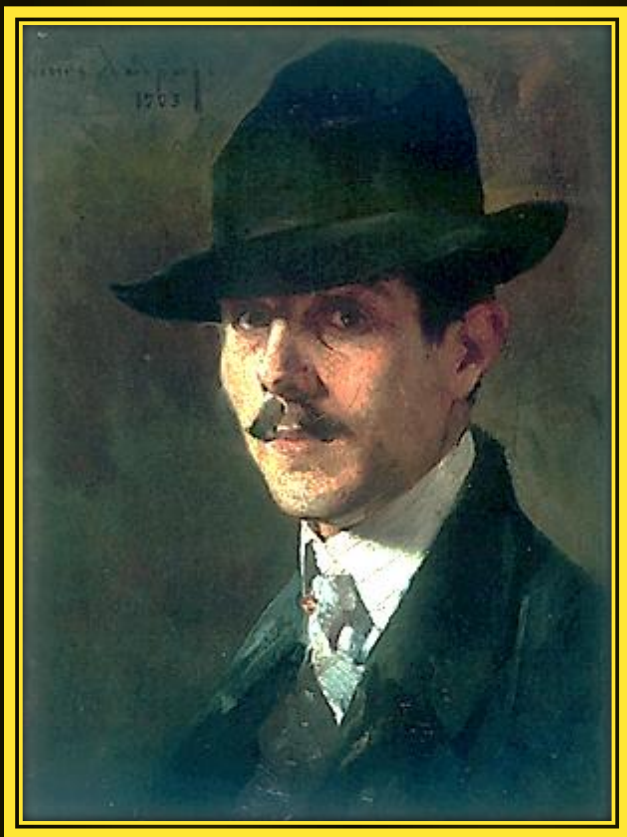
Ένα αεροπλάνο ξεκίνησε τότες βουϊζοντας απ' αντίκρυ. Ήρθε κι έκοψε ένα-δυο γύρους πάνω από τη χαράδρα. Αυτοί το χαβά τους. Κατόπι γύρισε πίσω μέσα στην αποθέωση των οβίδων, που έσκαζαν στον ουρανό σαν ένα κοπάδι άσπρα προβατάκια που όλο και πλήθαιναν γύρω του. Οι γαϊδάροι δεν ξέρουν από αεροπλάνα. Ήτανε κιόλας τόσο σύγκορμα παραδομένοι στη χαρά της ζωής, που δεν τους απόμενε καιρός να προσέξουν τίποτ' άλλο.

Σε λίγο η λαγκαδιά βόγγησε βαριά από μια σειρά εκρήξεις και σουβλερές σφυριξίες. Ήταν ένα σωστό μακελειό αθώων. Τα ζα ξεκοιλιάστηκαν, σφάχτηκαν πάνω στο τρυφερό χορτάρι, αγκρισμένα μέσα στο μεθύσι της γεννητικής τους χαράς. Ψοφούσαν κι ανεστέναζαν σαν άνθρωποι. Πέφτανε χάμου και ξεψυχούσαν σιγά σιγά, γύριζαν το λαιμό κοιτάζοντας λυπητερά τα εντόσθιά τους, που σάλευαν σαν κοκκινωπά φίδια ανάμεσα στα πόδια τους. Κουνούσαν απάνω-κάτω τα χοντρά τους κεφάλια δίχως να καταλαβαίνουν τίποτα. Ανετρίχιαζαν,

τρέμανε τα ρουθούνια τους, ανοίγανε τα πλατιά χείλια ξεσκεπάζοντας τα δόντια τους και σερνόντανε με τσακισμένα πόδια. Πεθαίνανε στο τέλος βρέχοντας τα λουλούδια με το αίμα τους, και τα μεγάλα μάτια τους ήταν γεμάτα απορίες και πόνους. Ένα γαϊδουράκι με τσακισμένη τη ραχοκοκαλιά χαμόσερνε καμιά δεκαπενταριά μέτρα το κορμί του, ακουμπώντας μόνο στα μπροστινά πόδια. Κατόπι αναδιπλώθηκε, γύρισε το κεφάλι προς τη μεγάλη λαβωματιά του κι αγκομαχούσε πολλήν ώρα ώσπου να παραδώσει.

Ένας ημιονηγός, μόλις άρχισε ο βομβαρδισμός, βάλθηκε να τρέχει σαστισμένος. Βαστούσε γερά το χαλινάρι του γαϊδάρου του κι έτρεχε σαν τρελός. Έφτασε έτσι ως τ' αμπριά των Φραντσέζων ψωμάδων. Εκεί πια, μέσα στα γιούχα της φανταριάς, πήρε είδηση πως έσερνε πίσω του το κεφάλι του γαϊδάρου θερισμένο απ' το λαιμό. Μέσα στα κλειδωμένα δόντια του το ζο κρατούσε ακόμα μια τούφα κίτρινες μαργαρίτες ματωμένες...»

(Απόσπασμα από το «Η Ζωή εν Τάφω» του Στρατή Μυριβήλη)

Ουμβέρτος Αργυρός: Ένας

ζωγράφος ανάμεσα σε δύο

εποχές (Το κείμενο επιμελήθηκε ο
Ιωάννης Λάσκαρης για το παρόν τεύχος)

τεχνική παιδεία που είχε αποκτήσει από τους μεγάλους δασκάλους του.

Ο Ουμβέρτος Αργυρός γεννήθηκε στην Καβάλα και οι γονείς του κατάγονταν από τη Νιγρίτα των Σερρών. Η ακριβής χρονολογία της γέννησής του παρουσιάζει μια μικρή βιβλιογραφική ασάφεια, καθώς απαντούν οι χρονολογίες 1877, 1882 και 1884 ενώ η Εθνική Πινακοθήκη καθιερώνει το 1884, χρονολογία που υιοθετείται και εδώ. Πέθανε στην Αθήνα στις 12 Μαΐου 1963.

Η καταγωγή του έχει ιδιαίτερη σημασία, καθώς ο Αργυρός ανήκει σε μια γενιά Ελλήνων καλλιτεχνών που διαμορφώθηκαν μέσα σε μια Ελλάδα η οποία βρισκόταν ακόμη σε διαδικασία εθνικής και πολιτιστικής συγκρότησης. Η τέχνη δεν είχε ακόμη αποκτήσει την αυτονομία και την πολυφωνία που θα γνωρίσει αργότερα στον 20ό αιώνα. Για έναν νέο καλλιτέχνη, η ακαδημαϊκή παιδεία, η μαθητεία κοντά σε αναγνωρισμένους δασκάλους και κυρίως η μετάβαση στην Ευρώπη αποτελούσαν

Στην ιστορία της νεοελληνικής ζωγραφικής υπάρχουν καλλιτέχνες που συνδέθηκαν με μια συγκεκριμένη σχολή, μια εποχή ή έναν τρόπο ζωγραφικής, αλλά το έργο τους υπερβαίνει τελικά τις κατηγορίες στις οποίες τους κατατάσσει η ιστορία της τέχνης. Ο Ουμβέρτος Αργυρός ανήκει σε αυτή την κατηγορία. Θεωρείται ένας από τους τελευταίους σημαντικούς εκπροσώπους της Σχολής του Μονάχου στην Ελλάδα, όμως η ζωγραφική του δεν έμεινε εγκλωβισμένη στον ακαδημαϊκό νατουραλισμό με τον οποίο ξεκίνησε. Στην πορεία της μακράς καλλιτεχνικής του ζωής κινήθηκε προς μια πιο ελεύθερη, υπαιθριστική και ιμπρεσιονιστική αντίληψη, διατηρώντας παράλληλα τη στέρεη σχεδιαστική και

σχεδόν αναγκαία στάδια μιας καλλιτεχνικής σταδιοδρομίας.

Ο Αργυρός εισήλθε στη Σχολή Καλών Τεχνών της Αθήνας το 1900. Εκεί μαθήτευσε

κοντά στον Νικηφόρο Λύτρα και τον Γεώργιο Ροϊλό. Ο Λύτρας υπήρξε μια από τις σημαντικότερες μορφές της ελληνικής ζωγραφικής του 19ου αιώνα και ένας από τους ανθρώπους που διαμόρφωσαν αποφασιστικά την ακαδημαϊκή παράδοση της ελληνικής τέχνης. Ο Αργυρός ολοκλήρωσε τις σπουδές του το 1904 με άριστα και διακρίθηκε ήδη από τα πρώτα χρόνια για την επίδοσή του.

Η επιτυχία αυτή του άνοιξε τον δρόμο προς το εξωτερικό. Με την Αβερύφειο υποτροφία συνέχισε τις σπουδές του στην Ακαδημία του Μονάχου, ένα από τα σημαντικότερα

καλλιτεχνικά κέντρα της εποχής. Εκεί βρέθηκε σε ένα περιβάλλον διαφορετικό από εκείνο της Αθήνας, αλλά συγγενές με την παράδοση μέσα στην οποία είχε ήδη εκπαιδευτεί. Δάσκαλοί του υπήρξαν οι Otto Seitz, Ludwig von Löfftz και Karl von Marr, ζωγράφοι με ισχυρή ακαδημαϊκή κατάρτιση και ιδιαίτερη έμφαση στο σχέδιο, στη σύνθεση και στην τεχνική αρτιότητα.

Η παραμονή του στο Μόναχο υπήρξε πολύ περισσότερο από μια περίοδο σπουδών. Έμεινε στη βαυαρική πρωτεύουσα μέχρι το 1929, με αποτέλεσμα να περάσει εκεί σχεδόν το πρώτο τέταρτο του αιώνα της καλλιτεχνικής του ωριμότητας. Συμμετείχε σε εκθέσεις του περίφημου Glaspalast του Μονάχου, ενώ παράλληλα παρουσίασε έργα του σε ομαδικές εκθέσεις σε ευρωπαϊκές πόλεις.

Το Μόναχο της εποχής εκείνης αποτελούσε έναν από τους βασικούς δρόμους μέσω των οποίων η ελληνική τέχνη επικοινωνούσε με την ευρωπαϊκή. Η λεγόμενη «Σχολή του Μονάχου» είχε ήδη διαμορφώσει ισχυρή παράδοση στην Ελλάδα. Χαρακτηριζόταν από έμφαση στο σχέδιο, στην ακριβή απόδοση της μορφής, στη σύνθεση, στη ρεαλιστική παρατήρηση και σε μια συχνά σκοτεινότερη χρωματική κλίμακα. Ο Αργυρός ξεκίνησε μέσα σε αυτή την παράδοση, αλλά δεν έμεινε αμετάβλητος. Αυτό είναι ίσως το σημαντικότερο στοιχείο της καλλιτεχνικής του διαδρομής.

Ο Αργυρός υπήρξε ένας ζωγράφος που μετέβη από τον ακαδημαϊκό νατουραλισμό

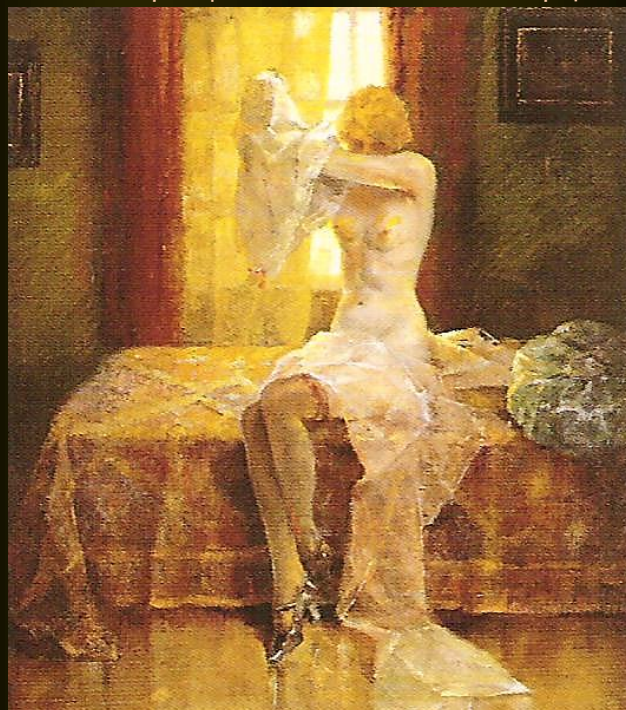
προς μια περισσότερο ελεύθερη και ιμπρεσιονιστική αντίληψη, χωρίς να εγκαταλείψει ποτέ την τεχνική πειθαρχία που είχε αποκτήσει. Η ζωγραφική του δεν είναι επαναστατική με την έννοια που θα είναι αργότερα η ζωγραφική των πρωτοποριών. Είναι όμως μεταβατική. Βρίσκεται στο σημείο όπου η ακαδημαϊκή παράδοση συναντά τις νέες αντιλήψεις για το φως, το χρώμα και την υπαίθρια ζωγραφική.

Κατά τη διάρκεια της μακράς παραμονής του στην Ευρώπη πραγματοποίησε επίσης ένα μεγάλο εκπαιδευτικό ταξίδι. Περιηγήθηκε σε διάφορες ευρωπαϊκές χώρες, αλλά και στην Κωνσταντινούπολη, την Ιερουσαλήμ, την Αίγυπτο, το Άγιον Όρος και την Αθήνα. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η μελέτη της βυζαντινής και μεταβυζαντινής αγιογραφικής παράδοσης, η οποία φαίνεται ότι υπήρξε για εκείνον σημαντικό μέρος της καλλιτεχνικής του αναζήτησης.

Έτσι, ο Αργυρός δεν ήταν απλώς ένας ζωγράφος που ταξίδεψε για να γνωρίσει τη σύγχρονη ευρωπαϊκή τέχνη. Αναζήτησε ταυτόχρονα τις ρίζες της ελληνικής εικαστικής παράδοσης. Η συνάντηση αυτή ανάμεσα στην ευρωπαϊκή ακαδημαϊκή παιδεία και την ελληνική βυζαντινή παράδοση αποτελεί ένα από τα ενδιαφέροντα υπόβαθρα της τέχνης του.

Η θεματολογία του Αργυρού είναι ευρεία. Στα πρώτα χρόνια ασχολήθηκε με μυθολογικά και συμβολικά θέματα, όπως

ήταν συνηθισμένο στην ακαδημαϊκή ζωγραφική της εποχής. Στη συνέχεια στράφηκε όλο και περισσότερο στην καθημερινή ζωή, στο τοπίο, στην προσωπογραφία και στο γυμνό.

Ιδιαίτερη θέση στη ζωγραφική του κατέχει η γυναικεία μορφή. Τα γυναικεία πρόσωπα και σώματα στον Αργυρό αποδίδονται με αισθησιασμό, αλλά χωρίς την ένταση ή την ψυχολογική δραματικότητα που θα συναντήσουμε σε μεταγενέστερες καλλιτεχνικές τάσεις. Υπάρχει μια διάθεση ευγένειας, αρμονίας και αισθητικής απόλαυσης. Η μορφή, το φως και ο χώρος συνδέονται μεταξύ τους με τρόπο που δημιουργεί μια ατμόσφαιρα συχνά ήρεμη και ονειρική.

Στα τοπία του, αντίθετα, γίνεται περισσότερο εμφανής η μετατόπιση προς τις υπαιθριστικές αντιλήψεις. Οι υπαιθριστικές αντιλήψεις αναφέρονται σε μια ρηξικέλευθη

φιλοσοφική και καλλιτεχνική προσέγγιση, η οποία κυριάρχησε στην ευρωπαϊκή και νεοελληνική ζωγραφική από τα μέσα του 19ου αιώνα έως τις πρώτες δεκαετίες του 20ού αιώνα. Ο πυρήνας αυτής της αντίληψης βασίζεται στον «υπαιθρισμό» (en plein air), δηλαδή στην πρακτική της δημιουργίας ενός έργου τέχνης απευθείας στη φύση και κάτω από το φυσικό φως, εγκαταλείποντας τους κλειστούς, ελεγχόμενους χώρους των ατελιέ.

Στον Αργυρό το φυσικό περιβάλλον δεν αντιμετωπίζεται πλέον μόνο ως αντικείμενο ακριβούς περιγραφής. Το φως αποκτά μεγαλύτερη σημασία και το χρώμα γίνεται πιο ελεύθερο. Οι πινελιές μπορούν να γίνουν περισσότερο εμφανείς και η συνολική εντύπωση να υπερβαίνει την αναλυτική απόδοση της λεπτομέρειας. Γι' αυτό και ο χαρακτηρισμός «ιμπρεσιονιστής», που συχνά αποδίδεται στον Αργυρό, χρειάζεται μια μικρή διευκρίνιση. Δεν πρόκειται για έναν ζωγράφο του γαλλικού ιμπρεσιονισμού

με την αυστηρή ιστορική έννοια. Πρόκειται περισσότερο για έναν Έλληνα ζωγράφο που αφομοίωσε ορισμένες ιμπρεσιονιστικές και υπαιθριστικές αντιλήψεις, κυρίως ως προς το φως, την ατμόσφαιρα και την ελεύθερη χρωματική απόδοση, και τις ενσωμάτωσε σε ένα κατεξοχήν ακαδημαϊκό υπόβαθρο. Αυτή η συνύπαρξη παράδοσης και νεωτερικότητας είναι που κάνει τη ζωγραφική του ενδιαφέρουσα.

Το 1929 αποτέλεσε κομβικό σημείο. Ο Αργυρός επέστρεψε στην Ελλάδα και εξελέγη καθηγητής στη Σχολή Καλών Τεχνών της Αθήνας. Εκεί θα παραμείνει έως το 1953, ενώ διετέλεσε και διευθυντής της Σχολής κατά την περίοδο 1949–1953. Με τη θέση αυτή η καλλιτεχνική του επιρροή πολλαπλασιάστηκε. Δεν ήταν πλέον μόνο ζωγράφος, έγινε δάσκαλος μιας ολόκληρης γενιάς. Από το εργαστήριό του πέρασαν καλλιτέχνες που αργότερα θα αποκτούσαν σημαντική θέση στην ελληνική τέχνη, ανάμεσά τους ο Γιάννης Μόραλης, ο Γιάννης Σπυρόπουλος, ο Χρήστος Καπράλος, ο Τηλέμαχος Κάνθος, ο Γιώργος Μανουσάκης και άλλοι.

Η παρουσία του στη Σχολή τον τοποθετεί έτσι σε μια ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα θέση στην ιστορία της νεοελληνικής τέχνης. Ανήκει στη γενιά που είχε εκπαιδευτεί με τις αυστηρές αρχές της ακαδημαϊκής ζωγραφικής και ταυτόχρονα δίδαξε καλλιτέχνες οι οποίοι θα προχωρούσαν, ο καθένας με διαφορετικό τρόπο, σε πολύ πιο μοντέρνες κατευθύνσεις. Ο Αργυρός υπήρξε

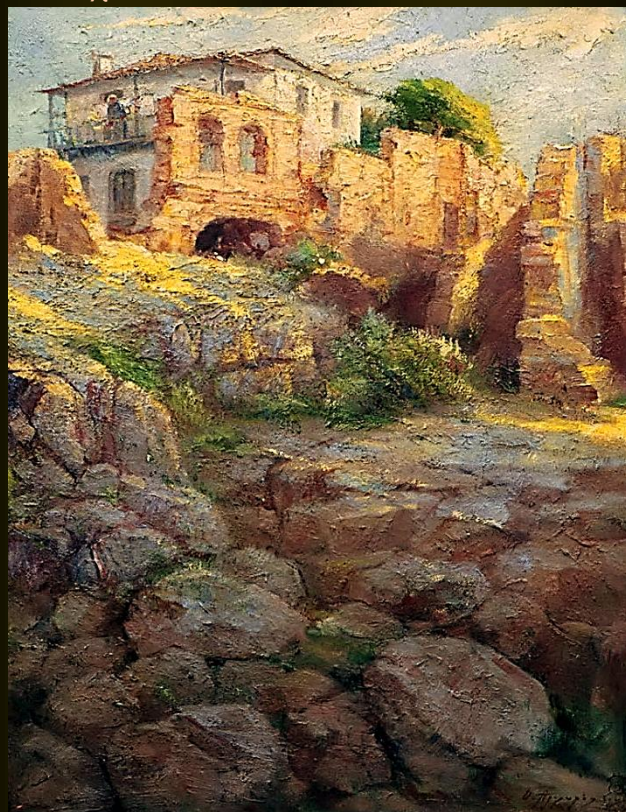
επομένως ένας από τους κρίκους ανάμεσα σε δύο εποχές: την ακαδημαϊκή ζωγραφική του 19ου αιώνα και τον μοντερνισμό του ελληνικού 20ού αιώνα.

Η σημαντικότερη ίσως ιστορική στιγμή της καλλιτεχνικής του ζωής ήρθε με τον Ελληνοϊταλικό Πόλεμο. Με κυβερνητική εντολή ο Αργυρός πήγε στο μέτωπο, μαζί με τον γλύπτη Φωκίωνα Ρωκ, προκειμένου να αποτυπώσει εικαστικά τις πολεμικές επιχειρήσεις. Η παρουσία του εκεί είχε χαρακτήρα επίσημης καλλιτεχνικής αποστολής. Από την εμπειρία του αυτή δημιούργησε μια σειρά από 32 έργα που απεικονίζουν σκηνές από το Έπος του 1940 και τα οποία σήμερα βρίσκονται στο Πολεμικό Μουσείο της Αθήνας.

Η πολεμική ζωγραφική του Αργυρού έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον ακριβώς επειδή προέρχεται από έναν καλλιτέχνη με ισχυρή ακαδημαϊκή και υπαιθριστική παιδεία. Το τοπίο του πολέμου δεν είναι πλέον ένα ουδέτερο φυσικό τοπίο. Βουνά, χιόνι, στρατιώτες, μετακινήσεις, μάχες και στρατιωτικές επιχειρήσεις συνθέτουν ένα νέο είδος τοπίου, στο οποίο η φύση και η ιστορία βρίσκονται σε διαρκή ένταση.

Τα έργα αυτά έχουν βεβαίως και την ιστορική φόρτιση της εποχής τους. Δεν πρέπει να αντιμετωπίζονται μόνο ως αυτόνομα έργα τέχνης αλλά και ως μέρος της επίσημης εικαστικής αναπαράστασης του πολέμου. Παρ' όλα αυτά, έχουν σημαντική αξία ως μαρτυρίες ενός ζωγράφου που βρέθηκε μπροστά σε μια

πραγματικότητα πολύ διαφορετική από εκείνη του εργαστηρίου του. Για το έργο του αυτό τιμήθηκε το 1952 από την Ακαδημία Αθηνών με το Εθνικόν Αριστείον Γραμμάτων και Τεχνών.

Η καλλιτεχνική του πορεία είχε ήδη αποκτήσει διεθνή διάσταση από τα χρόνια του Μονάχου. Εκτός από τις εκθέσεις στο Glaspalast, συμμετείχε σε ευρωπαϊκές ομαδικές εκθέσεις και παρουσίασε το έργο του σε σημαντικές διοργανώσεις. Το 1925 πραγματοποίησε στον Παρνασσό την πρώτη του ατομική έκθεση στην Ελλάδα. Ακολούθησαν συμμετοχές στις Πανελλήνιες Εκθέσεις, ενώ εκπροσώπησε την Ελλάδα στη Μπιενάλε της Βενετίας το 1934 και το 1936. Η αναγνώριση κορυφώθηκε το 1959, όταν εξελέγη τακτικό μέλος της Ακαδημίας Αθηνών. Για έναν ζωγράφο που είχε ξεκινήσει στις αρχές του αιώνα από το

Σχολείο των Τεχνών και είχε περάσει μεγάλο μέρος της ζωής του στο Μόναχο, η εκλογή αυτή αποτελούσε την κορύφωση μιας μακράς θεσμικής διαδρομής.

Η ιστορική θέση του Αργυρού δεν βρίσκεται μόνο στους πίνακές του. Βρίσκεται και στους καλλιτέχνες που δίδαξε. Η Σχολή Καλών Τεχνών υπήρξε για πολλές δεκαετίες ο βασικός θεσμός μέσα από τον οποίο μεταδιδόταν η καλλιτεχνική παιδεία στην Ελλάδα. Ο Αργυρός υπήρξε ένας από τους καθηγητές που εκπροσώπησαν την παλαιότερη ακαδημαϊκή παράδοση σε μια περίοδο κατά την οποία η ελληνική τέχνη άρχιζε να αλλάζει γρήγορα.

Η σημασία του επομένως δεν είναι μόνο ότι «δίδαξε» μερικούς μεταγενέστερους σημαντικούς καλλιτέχνες. Είναι ότι αποτέλεσε μέρος μιας αλυσίδας μετάδοσης της ζωγραφικής γνώσης. Ο ίδιος είχε μαθητεύσει στον Λύτρα και στον Ροϊλό, είχε σπουδάσει στο Μόναχο και είχε γνωρίσει από κοντά την ευρωπαϊκή τέχνη. Αργότερα παρέδωσε αυτή την εμπειρία σε μια νεότερη γενιά, η οποία θα μετακινούνταν προς νέες μορφές έκφρασης. Αυτό κάνει τον Αργυρό έναν ιδιαίτερα χαρακτηριστικό εκπρόσωπο της μεταβατικής περιόδου της ελληνικής ζωγραφικής.

Ο Ουμβέρτος Αργυρός κρατά τη γερή βάση του ακαδημαϊκού σχεδίου, τη γνώση της ανατομίας, την πειθαρχία της σύνθεσης και τη δεξιοτεχνία της ελαιογραφίας, αλλά ταυτόχρονα αφήνει περισσότερο χώρο στο φως, στο χρώμα και στην άμεση εντύπωση. Από τα μυθολογικά και συμβολικά θέματα των πρώτων χρόνων περνά στο τοπίο, στην καθημερινότητα και στην προσωπογραφία. Από το εργαστήριο μετακινείται προς την ύπαιθρο. Από τη σκοτεινότερη ακαδημαϊκή χρωματική αντίληψη οδηγείται σε μια πιο φωτεινή και ελεύθερη ζωγραφική. Η εξέλιξη αυτή δεν υπήρξε απότομη. Είναι σταδιακή, και ακριβώς γι' αυτό έχει ενδιαφέρον.

Στους πίνακές του συναντώνται δύο διαφορετικές αντιλήψεις για το τι είναι ζωγραφική. Από τη μία, η ζωγραφική ως γνώση και τεχνική από την άλλη, η ζωγραφική ως αντίληψη του φωτός και της ατμόσφαιρας. Ο Αργυρός δεν εγκαταλείπει

ποτέ ολοκληρωτικά την πρώτη για χάρη της δεύτερης.

Ο Αργυρός δεν εκφράζει πλέον τον αυστηρό ακαδημαϊσμό του 19ου αιώνα, αλλά δεν χαρακτηρίζεται και από τον μοντερνισμό που θα μεταμορφώσει ριζικά την ελληνική τέχνη. Είναι η στιγμή της μετάβασης. Το φως που εισέρχεται στα τοπία του, η ελευθερία της πινελιάς, η ανθρώπινη μορφή, η γυναικεία παρουσία, οι σκηνές της καθημερινότητας και η ατμόσφαιρα των υπαίθριων θεμάτων αποκαλύπτουν έναν ζωγράφο που, χωρίς να αποκηρύξει την παράδοση, επιχείρησε να την κάνει να συνομιλήσει με τη νεότερη ευρωπαϊκή ζωγραφική.

Ο Αργυρός ανήκει έτσι σε εκείνους τους καλλιτέχνες που δεν μπορούν να κατανοηθούν μόνο ως εκπρόσωποι μιας

σχολής. Η πραγματική του σημασία βρίσκεται στη θέση που καταλαμβάνει ανάμεσα σε δύο εποχές: ανάμεσα στην πειθαρχία της ακαδημαϊκής ζωγραφικής και στην ελευθερία του φωτός, ανάμεσα στην παράδοση και τη νεωτερικότητα, ανάμεσα στο εργαστήριο και την ύπαιθρο.

Και ίσως γι' αυτό, κοιτάζοντας σήμερα τα έργα του, εκείνο που μένει περισσότερο δεν είναι τόσο η σχολή στην οποία ανήκε όσο η προσπάθειά του να μετατρέψει την τεχνική γνώση σε ζωγραφική εμπειρία. Στο έργο του η μορφή, το χρώμα και το φως δεν βρίσκονται σε αντιπαράθεση, συνυπάρχουν μέσα σε μια ζωγραφική που, ακόμη και όταν παραμένει βαθιά συνδεδεμένη με την παράδοση, αναζητά διαρκώς έναν πιο ελεύθερο τρόπο να δει τον κόσμο.

38^ο Ενημερωτικό Δελτίο Φύλωνα «Τέχνη & Πολιτισμός» Τεύχος Οκτωβρίου 2026

Εκδότης: Π.Κ.Π. «Ο Φύλων», Αρχισυντάκτης: Νικόλαος Σοφιανός, Συντάκτες - Συνεργάτες: Μαριανίνα Πάτσα, Κων/νος Τσικλέας, Σοφία Θεοδώρου, Απόστολος Ζυγόπουλος, Ιωάννης Λάσκαρης, Κατερίνα Ζώτου, Γρηγόρης Μαλεβίτσης, Δήμητρα Χόνδρου, Μαρία Παπαδάτου, Νίκος Κεράνης, Γιώργος Σοφιανός Επμέλεια Κεμένων: Μιχάλης Ηλιάκης, Γραφιστική Επμέλεια: Ιωσήφ Τουρναβίτης, Υπεύθυνος Social Media: Κατερίνα Ζώτου